

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტი

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

IV საერთაშორისო სიმპოზიუმი
ლიტერატურათმცოდნეობის
თანამედროვე პრობლემები

კლასიკური რეალიზმის ეპოქა:
მე-19 საუკუნის კულტურული და
ლიტერატურული ტენდენციები

ეძღვნება

აკაკი წერეთლის დაბადებიდან 170-ე წლისთავს

IV International Symposium
Contemporary Issues of Literary Criticism

**The Epoch of Classical Realism: 19th-Century
Cultural and Literary Tendencies**

Dedicated to
Akaki Tsereteli's 170th Anniversary

თეზისები Theses

**Institute of
Literature Press**

IV საერთაშორისო სიმპოზიუმი
ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე პრობლემები
თეზისები

IV International Symposium
Contemporary Issues of Literary Criticism
Theses

რედაქტორი
ირმა რატიანი

სარედაქციო კოლეგია
მაკა ელბაქიძე
ირინე მოდებაძე
მარიამ ნებიერიძე
მირანდა ტყეშელაშვილი

Editor
Irma Ratiani

Editorial Board
Maka Elbakidze
Irine Modebadze
Mariam Nebieridze
Miranda Tkeshelashvili

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, 2010
© Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, 2010

ს ა რ ჩ ი ვ ი

БАЛТАБАЙ АБДИГАЗИУЛЫ

Казахстан, Алматы

Шакарим и мировая литература.....19

BALTABAI ABDIGAZIULY

Kazakhstan, Almaty

Shakarim and World Literature.....19

ЛЮДМИЛА АНТОНОВА

Грузия, Тбилиси

Гендерные аспекты литературы.....21

LUDMILA ANTONOVA

Georgia, Tbilisi

Gender Aspects of Literature.....21

თამარ ბარბაქაძე

საქართველო, თბილისი

აკაკი წერეთელი და „ქართლის ჭირი“ 23

TAMAR BARBAKADZE

Georgia, Tbilisi

Akaki Tsereteli and “Kartlis Chiri”

(“The Misfortunes of Georgia”) 23

Н. Ю. БАРТОШ

Россия, Новосибирск

**Мифологическая картина мира в литературе
и искусстве английского модерна.....24**

NATALYA BARTOSH

Russia, Novosibirsk

**The Mythological Picture of the World in Literature
and Art of English Art Nouveau.....24**

კონსტანტინე ბრეგვაძე

საქართველო, თბილისი

სოფლისა და ზესთასოფლის ურთიერთმიმართების

ონტოლოგია ქართულ რეალისტურ მწერლობაში

(ი. ჭავჭავაძის პოემა „განდეგილს“ მიხედვით).....25

KONSTANTINE BREGADZE
Georgia, Tbilisi
**Ontology of the Relationship between
the World and Heaven in Georgian
Realistic Writing (according to
Ilia Chavchavadze’s “The Hermit”)**.....25

ლევან ბრეგაძე
საქართველო, თბილისი
ბარბარე ჯორჯაძის პიკარო.....31

LEVAN BREGADZE
Georgia, Tbilisi
Barbare Jorjadze’s Picaro.....31

РУТА БРУЗГЕНЕ
Литва, Вильнюс
**Песня как выражение романтического
мироощущения в литовской поэзии XIX в.** 33

RŪTA BRŪZGIENĖ
Lithuania, Vilnius
**A Song as the Expression of Romantic
Attitude in the Lithuanian Poetry of
the 19th Century**.....33

М. О. БУРИМА
Латвия, Даугавпилс
**О трансформации содержания
концептов в латышской литературе
на стыке реализма и модернизма
(конец 19 – начало 20 века)**.....34

MAIJA BURIMA
Latvia, Daugavpils
**Towards the Transformation of the
Content of Concepts in Latvian Literature
at the Convergence of Realism and Modernism
(late 19th – early 20th century)**.....34

ჯული ბაბოძე
საქართველო, თბილისი
**„მოყვარე — მტრის“ ალეგორია
აკაკის შემოქმედებაში**.....36

JULI GABODZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Allegory of “Friend-Foe” in Akaki’s Creative Works.....	36
С.А. ГАФАРОВА <i>Азербайджан, Баку</i> Жанровые модификации романа в русской литературе XIX века.....	38
SAHIBA GAFAROVA <i>Azerbaijan, Baku</i> Genre Modifications of a Novel in the 19th-Century Russian Literature.....	38
ელენე გოგიაშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> „მითოლოგიური თეორიიდან“ ზღაპართა შედარებითი შესწავლისკენ: არაინდოევროპულ ხალხთა ზღაპრების კვლევა მე-19 საუკუნეში.....	40
ELENE GOGIASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> From the “Mythological Theory” to the Comparative Study of Folktales: Research of Folktales of Non-Indo-European Peoples in the 19th Century.....	40
ქეთევან ელავილი <i>საქართველო, თბილისი</i> ერთი მითოსური თავსატეხი.....	42
KETEVAN ELASHVILI <i>Georgia, Tbilisi</i> One Mythical Puzzle.....	42
მაკა ელვაძიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> კეთილსინდისიერი და კეთილგონიერი რეალიზმი.....	44

МАКА ELBAKIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Conscientious and Conscious Realism.....	44
БЕАТА ВАЛИГОРСКА-ОЛЕЙНИЧАК <i>Польша, Познань</i> Функция сценического жеста в чехововской поэтике негации на основе избранных рассказов А. П. Чехова.....	46
BEATA WALIGORSKA-OLEJNICZAK <i>Poland, Poznan</i> Function of <i>Theatrical Gesture</i> in Chekhovian Poetics of Negation on the Basis of Selected Short Stories by A. P. Chekhov.....	46
Г. М. ВАСИЛЬЕВА <i>Россия, Новосибирск</i> Мотив «EX UNGUE LEONEM» (на материале творчества И.В. Гёте и Л. Н. Толстого).....	48
GALINA VASILIEVA <i>Russia, Novosibirsk</i> The Motive “EX UNGUE LEONEM” (on the material of I.W. Goethe’s and L.N. Tolstoy’s works)	48
ЭЛИНА ГИРШЕВНА ВАСИЛЬЕВА <i>Латвия, Даугавпилс</i> Еврейская литература: в поисках рая.....	50
ELINA VASILJEVA <i>Latvia, Daugavpils</i> Jewish Literature: Searching for Paradise.....	50
ДИЛЬБЯР ЗЕЙНАЛОВА <i>Азербайджан, Баку</i> Литературно-критические взгляды М.Ф. Ахундова.....	51
DILBAR ZEYNALOVA <i>Azerbaijan, Baku</i> M.F. Akhundov’s Literary-Critical Views.....	51

ИЯ ЗУМБУЛИДZE <i>Грузия, Кутаиси</i> Модификация русской литературы XIX века в постмодернизме.....	53
IA ZUMBULIDZE <i>Georgia, Kutaisi</i> Modification of the 19th-Century Russian Literature in Postmodernism.....	53
Е. В. ЮФЕРЕВА <i>Украина, Днепропетровск</i> Становление жанра поэтического путешествия в украинской литературе XIX века.....	55
YELENA YUFEREVA <i>Ukraine, Dnepropetrovsk</i> Poetic Travel Genre Formation in Ukrainian Literature of the 19th Century.....	55
А.М. КАЗИЕВА <i>Россия, Пятигорск</i> Северокавказская русскоязычная проза 19 века: эпоха просветительства.....	56
ALMIRA KAZIEVA <i>Russia, Pyatigorsk</i> North Caucasian Russian-Speaking Prose of the 19th Century: Epoch of Enlightenment.....	56
ДЖАНОЛАХ КАРИМИ-МОТАХХАР <i>Иран, Тегеран</i> К вопросу о влиянии А.П. Чехова на современных персидских писателей.....	57
JANOLLAH KARIMI-MOTANHAR <i>Iran, Tehran</i> An Investigation of Anton Chekhov's Influence on Contemporary Iranian Authors.....	57
მანანა კვატანია <i>საქართველო, თბილისი</i> აკაკის დრამატული თარგმანების ალეგორიული ნარატივი.....	59

MANANA KVATAIA <i>Georgia, Tbilisi</i> Allegoric Narrative of the Plays Translated by A.Tsereteli.....	59

მანანა კვაჭანტირაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> ადამიანის კონცეპტი ვაჟა-ფშაველასა და რედია კიპლინგის პოეტურ შემოქმედებაში.....	61

MANANA KVACHANTIRADZE <i>Georgia, Tbilisi</i> The Concept of a Man in Vazha-Pshavela and Rudyard Kipling’s Poetic Creativity.....	61

НИНО КВИРИКАДЗЕ <i>Грузия, Кутаиси</i> Тема фатальной обреченности женщины в реалистическом романе XIX в. (Т.Фонтане «Эффи Брист», Г.Флобер «Мадам Бовари», Л.Толстой «Анна Каренина»).....	63

NINO KVIRIKADZE <i>Georgia, Kutaisi</i> The Female Destiny in the Realistic Novel of the 19th Century (T. Fontane’s “Effi Briest”, G. Flaubert’s “Madam Bovary”, L. Tolstoy’s “Anna Karenina”).....	63

რუი კოიმბრა გონსალვსი <i>პორტუგალია, სანტარემი</i> კლასიკური მითოლოგიური მეთოდები და პოეტური სიმღერის საკითხი გოეთეს „ფაუსტში“.....	65

RUI COIMBRA GONÇALVES <i>Portugal, Santarem</i> Classical Mythological Procedures and a Matter of Poetic Singing in the “Faust” by J. W. Goethe.....	65

ИРАИДА КРОТЕНКО <i>Грузия, Кутаиси</i> Основные тенденции русской критики 19 века.....	67

IRAIDA KROTENKO <i>Georgia, Kutaisi</i> Russian Criticism and Basic Tendencies at the Beginning of the 19th Century	67
Е. Ю. КУЛИКОВА <i>Россия, Новосибирск</i> Вийоновский «пир во время чумы» в «Фаэтоншике» О. Мандельштама	69
YELENA KULIKOVA <i>Russia, Novosibirsk</i> Villon’s “Feast in the Time of Plague” in Osip Mandelstam’s “The Phaeton Driver”	69
ნესტან კუტივაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> აკაკის წერეთლის პუბლიცისტის მხატვრული სტრუქტურის ზოგიერთი საკითხი	71
NESTAN KUTIVADZE <i>Georgia, Kutaisi</i> Some Issues of the Artistic Structure of Akaki’s Publicism	71
ნანა კუცია <i>საქართველო, თბილისი</i> კლასიკური რეალიზმი და აკაკი წერეთლის იგაფურ-ალეგორიული მცირე პროზა	73
NANA KUTSIA <i>Georgia, Tbilisi</i> Classical Realism and Akaki Tsereteli’s Parables (allegorical short-stories)	73
მანია კუხარაძე <i>გაერთიანებული სამეფო, საირენსესტერი</i> ვიქტორიანული ეპოქის შემფოთებანი და ადამიანის არსი მათილდა ბლანდის „ადამიანის წარმომავლობაში“	76

MAIJA KUHAARENOKA <i>UK, Cirencester</i> Victorian Anxieties and Human Essence in Mathilde Blind’s “The Ascent of Man”	76
ЮРАТЕ ЛАНДСБЕРГИТЕ <i>Литва, Вильнюс</i> Кавказский мотив в литовском искусстве: творчество М. К. Чюрлениса (литература, музыка, живопись)	78
JURATE LANDSBERGYTE <i>Lithuania, Vilnius</i> The Caucasian Motif in Lithuanian Art Creation: M. K. Ciurlionis (literature, music, painting)	78
კახაბერ ლორია <i>საქართველო, თბილისი</i> რეალიზმი ჰენრიკ იბსენის დრამატურგიაში	79
KAKHABER LORIA <i>Georgia, Tbilisi</i> Realism in the Dramaturgy of Henrik Ibsen	79
ЙОРДАН ЛЮЦКАНОВ <i>Болгария, София</i> У кого и чему учиться? (Болгарская литература XIX века и реценция иностранных литератур)	81
IORDAN LYUTSKANOV <i>Bulgaria, Sofia</i> From Whom and What to Learn? (19th-century Bulgarian literature and the foreign literatures)	81
დარეჯან მინაბაძე <i>საქართველო, თბილისი</i> XIX საუკუნის პირველი მეოთხედის ქართული სამოგზაურო ნარატივის მსოფლმხედველობისათვის	83

DAREJAN MENABDE

Georgia, Tbilisi

On the World View of the Georgian Travel

Narrative of the First Quarter of the 19th Century.....83

ТАТЬЯНА МЕГРЕЛИШВИЛИ

Грузия, Тбилиси

Реализм как фантом.....85

TATIANA MEGRELISHVILI

Georgia, Tbilisi

Realism as a Phantom.....85

ინგა მილორავა

საქართველო, თბილისი

გაუცხოების პრობლემა რეალისტურ ტექსტში.....87

INGA MILORAVA

Georgia, Tbilisi

The Problem Of Estrangement

in Realistic Text.....87

კატარზინა მისიეჟუკი

პოლონეთი, ვარშავა

დიკ დაივერის დეზინტეგრაცია ფრენსის სკოტ

ფიცჯერალდის რომანში „ნაზია ღამე“.....89

KATARZYNA MISIEJUK

Poland, Warsaw

Disintegration of Dick Diver in “Tender Is the Night”.....89

ИРИНА МОДЕБАДЗЕ

Грузия, Тбилиси

**Роман в поисках реалистической
художественности: типология жанровых
трансформаций.....90**

IRINA MODEBADZE

Georgia, Tbilisi

A Novel in the Quest for Realistic Art:

Typology of Genre Transformations.....90

ირინა ნაცვლიშვილი

საქართველო, თბილისი

საისტორიო ნარატივი, ლიტერატურული

ტრადიცია და მხატვრული წარმოსახვა

აკაკი წერეთლის „ნათელაში“.....92

IRINA NATSVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

Historical Narrative, Literary Tradition and

Artistic Imagery in Akaki Tsereteli’s Poem “Natela”.....92

ადა ნემსაძე

საქართველო, თბილისი

ნაციონალური იდენტობის პრობლემა

ალექსანდრე ყაზბეგის მოთხრობებში.....94

ADA NEMSADZE

Georgia, Tbilisi

The Problem of National Identity in

Alexander Kazbegi’s Stories 94

მაია ნინიძე

საქართველო, თბილისი

თვითმკვლელობა, როგორც სიუჟეტური მეტაფორა.....96

MAIA NINIDZE

Georgia, Tbilisi

Suicide as a Plot Metaphor.....96

К.Р. НУРГАЛИ

Казахстан, Астана

Об истоках русско-казахских

литературных связей.....98

KADISHA NURGALI

Kazakhstan, Astana

On the Origins of Kazakh-Russian

Literary Relations.....98

სელჩუკ ჰეკერი

თურქეთი, კონია

ქართველები და საქართველო

ამულურ პოეზიაში.....100

SELCUK PEKER <i>Turkey, Konya</i> The Georgian and Georgia in Ashik Poetry	100
ალესანდრა პიატი <i>იტალია, სეტიმო მილანე ზე</i> ბორის პასტერნაკის მიერ გადაკითხული და გადანერილი “უდიდესი რეალისტი” - ნიკოლოზ ბარათაშვილი.....	101
ALESSANDRA PIATTI <i>Italy, Settimo Milanese</i> “A Great Realist”: Nikoloz Baratashvili Re-Read and Re-Written by Boris Pasternak.....	101
М. Е. ЖАПАНОВА <i>Казахстан, Астана</i> «Текст детства» в творчестве Н. Думбадзе и А. Приставкина.....	103
MARZHAN ZHAPANOVA <i>Kazakhstan, Astana</i> “The Childhood Text” in N. Dumbadze’s and A. Pristavkina's Creative Works.....	103
ირმა რატიანი <i>საქართველო, თბილისი</i> „კავკასიისა“ და „კავკასიელის“ ლიტერატურული რეფლექსიები მე-19 საუკუნის ქართულ რეალისტურ მწერლობაში.....	105
IRMA RATIANI <i>Georgia, Tbilisi</i> Literary Reflections of “The Caucasus” and “Caucasian” in the 19th-Century Georgian Realistic Literature.....	105
О. Е. РОМАНОВСКАЯ <i>Россия, Астрахань</i> Повествовательные формы русской литературы XIX века в прозе постмодернизма.....	108

OLGA ROMANOVSKAYA

Russia, Astrakhan

**The Narrative Forms of the Russian Literature
of the 19th Century in the Postmodernism Prose.....108**

ომერ სოლაკი

თურქეთი, კონია

**ქართველები მეორე მემშრუთიეთულ
რომანებში (თურქეთის კონსტიტუციური
მონარქიის პერიოდის რომანებში) და
განსაზღვრულის რომანი.....110**

OMER SOLAK

Turkey, Konya

**Georgians in Second Meshrutiyet
(period of Ottoman constitutional monarchy)
Novels and the Novel of *Define*.....110**

სოლომონ ტაბუცაძე

საქართველო, თბილისი

ავტორის პრობლემა რეალიზმის ეპოქაში.....111

SOLOMON TABUTSADZE

Georgia, Tbilisi

The Problem of an Author in the Epoch of Realism.....111

Ж. Ж. ТОЛЫСБАЕВА

Казахстан, Актау

**Трансформация категорий пространства
и времени как условие жанровых
можификаций.....113**

ZHANNA TOLYSBAYEVA

Kazakhstan, Aktau

**The Transformation of the Categories of
Space and Time as the Condition for Genre Modifications.....113**

ნანა ტონია

საქართველო, თბილისი

**რეალიზმი – XIX საუკუნის ფენომენი
თუ მუდმივი კატეგორია.....115**

NANA TONIA <i>Georgia, Tbilisi</i> Realism – 19th-Century Phenomenon or a Permanent Category.....	115
ნანა ფრუიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> კათოლიკური ევროპა თუ მართლმადიდებლური რუსეთი?.....	116
NANA PRUIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Catholic Europe or Orthodox Russia?.....	116
მანანა ფხაკაძე, რაულ ჩაბუნავა <i>საქართველო, თბილისი</i> აკაკი წერეთლის „თორნიკე ერისთავის“ პირველწყაროების საკითხისათვის.....	118
MANANA PKHAKADZE, RAUL CHAGUNAVA <i>Georgia, Tbilisi</i> For the Issue of the Primary Sources of “Tornike Eristavi” by Akaki Tsereteli.....	118
მერაბ ლალანიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> სერგეი მესხის პუბლიცისტიკა და სეკულარიზაციის სათავეები ქართველ საზოგადოებაში.....	121
MERAB GHAGHANIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Social and Political Essays by Sergei Meskhi and the Beginnings of Secularization in the Georgian Society.....	121
მანანა შამილიშვილი <i>საქართველო, თბილისი</i> ქართული ევროპეიზმი - მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის „პოლიტიკური მწერლობის“ ანტიკოლონიური კონცეფცია.....	122

MANANA SHAMILISHVILI

Georgia, Tbilisi

Anti-Colonial Concept based on European Values in Georgian “Political Writing”

of the Second Half of the 19th Century..... 123

თამარ შარაბიძე

საქართველო, თბილისი

შემოქმედებითი პროცესი აკაკი წერეთლის

ლირიკის მიხედვით.....124

TAMAR SHARABIDZE

Georgia, Tbilisi

Creative Process according to Akaki Tsereteli’s Lyrics.....124

Е. Г. ЧЕБОТАРЁВА

Россия, Саратов

Народническая беллетристика

(к вопросу о степени изученности проблемы).....127

ELENA CHEBOTAREVA

Russia, Saratov

Populist Belles-lettres

(to the question of the state of

knowledge degree problem) 127

А.А. ЧИЖИКОВА

Россия, Новосибирск

Жанровые модификации баллады

«серебряного века».....129

ANA CHIZHIKOVA

Russia, Novosibirsk

Genre Modifications of the Ballads

of “The Silver Age”.....129

ეკა ჩიჰვიანიძე

საქართველო, თბილისი

„გმირისა და სატრფოს“ სტრუქტურულ-სემანტიკური

ტრანსფორმაციისათვის სასულიერო

მწერლობიდან (ავიოგრაფიიდან) რეალიზმამდე.....131

EKA CHIKVAIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> For Structural-Semantic Transformation of “Hero and Beloved” from Religious Writings (Hagiography) to Realism.....	131
ნათელა ჩიტაური <i>საქართველო, თბილისი</i> აკაკი წერეთლის შემოქმედების რამდენიმე მხატვრული სახე თანამედროვეობის კონტექსტში.....	133
NATELA CHITAUARI <i>Georgia, Tbilisi</i> Some of Akaki Tsereteli’s Artistic Images within the Contemporary Context.....	133
ეკა ჩხეიძე <i>საქართველო, თბილისი</i> გველის სახე-სიმბოლოს ცალკეული ასპექტები.....	134
EKA CHKHEIDZE <i>Georgia, Tbilisi</i> Some Aspects of Symbolic Image of the Serpent.....	134
რუსუდან ცანავა <i>საქართველო, თბილისი</i> მითი, მხატვრული მეტაფორა და რეალისტური კონცეპტი (ნიკო ლორთქიფანიძის „ქედუხრელნი“).....	136
RUSUDAN TSANAVA <i>Georgia, Tbilisi</i> Myth, Literary Metaphor and Realistic Concept (Niko Lortkipanidze’s “The Steadfast”).....	136
Р.А. ДЗЫК <i>Украина, г. Черновцы</i> Рецепция «Подрустка» Ф.М. Достоевского как романа-исповеди.....	138

ROMAN DZIK

Ukraine, Chernivtsi

**Reception of Dostoevsky's "The Raw Youth"
as a Novel-Confession.....138**

ლია წერეთელი

საქართველო, თბილისი

**მკვიდრი და უცხო, ძალა და მადლი
აკაკის „ჩემი თავგადასავლის“ მიხედვით
(მენტალობის ორი მოდელი).....140**

LIA TSERETELI

Georgia, Tbilisi

**A Native and Foreigner, Force and Mercy
(two patterns of mentality)
According to Akaki's "The Story of My Life".....140**

ლელა ხაჩიძე

საქართველო, თბილისი

**აკაკი წერეთლის შემოქმედების ზოგიერთი
ტენდენციის შესახებ.....143**

LELA KHACHIDZE

Georgia, Tbilisi

Towards Several Tendencies in Akaki Tsereteli's Legacy.....143

მანია ჯალიაშვილი

საქართველო, თბილისი

**ლექსის მოდელირება კულტურის კოდებით
აკაკი წერეთლის „აღმართ-აღმართი“.....145**

MAIA JALIASHVILI

Georgia, Tbilisi

**Verse Modeling by the Cultural Codes
Akaki Tsereteli's "Rise-Rise".....145**

თამაზ ჯოლოგუა

საქართველო, თბილისი

მიხეილ ვორონცოვის „კავკასიური პოლიტიკის“ შესახებ.....147

TAMAZ JOLOGUA

Georgia, Tbilisi

On the "Caucasian Policy" of Mikhail Vorontsov.....147

БАЛТАБАЙ АБДИГАЗИУЛЫ

Казахстан, Алматы

Казахский национальный педагогический университет им. Абая

Шакарим и мировая литература

Известный казахский поэт Шакарим Кудайбердиев вырос в окружении талантливых людей. Занимаясь большей частью самостоятельно, Шакарим становится одним из образованнейших людей своего времени. Он прекрасно владеет русским, турецким, персидским, арабским языками. Но круг его чтения не ограничивается только художественной литературой. Шакарим внимательно читает труды по философии, религии психологии. Всю жизнь стремится к новым знаниям в разных отраслях науки, прежде всего, в области мировой литературы.

Им переведены газели Хафиза, поэма Физули "Лейла и Меджнун", он сделал достоянием казахов несколько рассказов Льва Толстого, роман Бичер Стоу "Хижина дяди Тома". Крупные прозаические произведения "Дубровский" и "Метель" А.С. Пушкина он преподнёс в поэтическом переводе. В результате многие казахи знали их наизусть.

Шакарим по праву называл себя учеником Льва Толстого, с которым состоял в переписке. Ему он посвятил такие строки:

Не отступлюсь от того, что я ученик Толстого,
Хоть и обманщиком, скверным суфием, гяуром прозвали его.
Всей душой он любил справедливость, дорогу чести,
Поэтому он - владелец глубокой мысли.

(Подстрочный перевод М. Султанбекова)

Поражает и учёных, и читателей эрудиция Шакарима, проявившаяся, в частности, в книге "Родословная тюрков, киргизов, казахов и ханских династий". Автор начал этот труд по совету Абая и продолжал работу над ним в течение всей жизни. С не меньшим размахом был создан научно-философский трактат "Три истины", в работе над которым Шакарим использовал колоссальное количество источников, вышедших из-под пера адептов различных философских направлений, приверженцев материализма и идеализма, учёных-богословов, представителей христианской, мусульманской, буддийской и других религий.

BALTABAI ABDIGAZIULY

Kazakhstan, Almaty

Kazakh National Pedagogical University named after Abaya

Shakarim and World Literature

The famous Kazakh poet Shakarim Kudaiberdiyev grew up among talented people. Basically studying on his own, Shakarim becomes one of the most educated people of his time. He speaks Russian, Turkish, Persian and Arab languages fluently. But the range of his reading is never limited only to belles-letters. Shakarim thoroughly and attentively reads works on philosophy, religion and psychology. All his life he has been striving for gaining new knowledge in various fields of science, particularly in the field of world literature.

Shakarim translated Hafiz's gazelles, the poem by Fizul "Leyla and Majnun". Owing to his translations narratives by Leo Tolstoy, the novel by Becher Stowe "Uncle Tom's Cabin" became available for Kazakh people. In addition, he translated such large prosaic works of literature as "Dubrovskiy" and "Snowstorm" in a poetical style. As a result, a lot of Kazakh people know them by heart.

Shakarim had a full right to call himself Leo Tolstoy's disciple with whom he constantly corresponded. To Leo Tolstoy he devoted these lines:

I will never renounce the fact that I am Tolstoy's disciple,
Though they called me a deceiver, a nasty Sufi, a giaour.
He sincerely loved justice and honour,
That is why he is an owner of deep thought.

(an interlinear translation from Russian into Kazakh by M.Sultanbekov)

Both scientists and readers were amazed by Shakarim's erudition which they particularly sensed in the book "Genealogy of Turkic Peoples, Kirghiz, Kazakh and Khan Dynasties. The author started working on this book on Abai's advice and had been working on it throughout his life. With the same zest he produced his scientific-philosophic treatise "Three Truths". While working on this treatise, Shakarim used a colossal number of sources which had been written by followers of various philosophic trends, adherents of materialism and idealism, scientists-theologians, representatives of Christian, Muslim, Buddhist and other religions.

ЛЮДМИЛА АНТОНОВА

Грузия, Тбилиси

Тбилисский государственный университет им. Ив. Джавахишвили

Гендерные аспекты литературы

Из всех известных методов исследования литературы особняком стоит гендерный подход. Гендер – культурно-ценностный символ биологического пола человека. Поэтика, как высокий род художественного мышления, наилучшим образом выражает гендер, создавая образные маски, угодные обществу и в соответствии с эпохой, модой, вкусами и собственными талантами авторов. В гендерном подходе к литературе выявляются подоплека и истинные смыслы принятых обществом социальных ролей и норм поведения в семье, политике, экономике, культуре. Гендерное сознание в парадигме христианской культуры реальный, но скрытый под покровами идей фантомный предмет, наиболее достоверно изображаемый художественными средствами литературы. Гендерный подход значим для полноты осмысления сущностной для классического реализма проблемы человека и его предназначения..

19 век для русской литературы стал вершиной и достижением наиболее целостного существования культуры в дворянской форме. Исследования по культурной типологии гендера на основе художественных источников литературы этого периода представляет несомненный интерес. Во-первых, как выявление мужского и женского начал в культуре, а, во-вторых, как определенная позитивная тенденция в гендерном сознании личности, измененная событиями 20 столетия.

Идейной опорой для нашего исследования являются разработанные русской религиозной мыслью философские проблемы пола и любви в трудах Вл.Соловьева, о.С.Булгакова, Н.Бердяева, В.Розанова и идеи серебряного века, спроецированные в прошлое С позиции объединения их в общую методологию рассматриваются гендерные аспекты классического реализма в русской литературе, в которых преломляются идеи тайн пола и смысла любви, отчуждения мужского и женского, ценности софийности и духовной свободы. Гендерные черты и индивидуальные их проявления рассматриваются на основе романистики ЛТолстого, Ф.Достоевского, И.Тургенева.

LUDMILA ANTONOVA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Gender Aspects of Literature

Gender approach stands apart among all the well-known methods of research of literature. Gender is known as a symbol of the cultural value of the human being's biological gender. Poetics, as a high rank of mental expression, reveals gender in the best way, creating imaginary masks which are acceptable for the society and correspond to the epoch, fashion, taste and the authors' personal talents. Gender approach in literature reveals the authentic essence of the ideas concerning the roles accepted by society and the norms of behavior in a family, politics, economics and culture. The gender awareness in the paradigm of Christian religion is a real, though hidden under the cover of ideas phantom subject, which is most authentically expressed by artistic means of literature. In our opinion, the gender approach is significant for the full comprehension of the essence of the classical realism of a human being's problem and his destiny.

The 19th century for Russian literature became the highest point and achievement of the most complete existence of culture in the form of nobility. The research, held in the cultural typology of gender, based on the literary sources of literature of this period doubtlessly presents a great interest: firstly, as the revelation of male and female beginnings in culture, and secondly, as a certain positive tendency in the gender awareness of a person, which underwent changes by the events of the 20th century.

The theoretical ground of our research is based on the philosophical problems of Eros and love, worked out by Russian religious thought, presented in the works of V.I. Solovyov, S. Bulgakov, N. Berdyaev, B. Rozanov and also the ideas of the so-called "Silver Age" in Russian literature, directed in the past. The gender aspects of the classical realism in Russian literature are considered from this point of view, where the philosophical purpose of love, the problem of alienation of the male and female beginnings and the values of spiritual freedom are expressed. The gender features and their individual revelations are considered on the basis of the Romance philology of L. Tolstoy, F. Dostoevsky and I. Turgenev.

თამარ ბარბაკაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

აკაკი წერეთელი და „ქართლის ჭირი“

აკაკი წერეთელმა ზუსტად განსაზღვრა დავით გურამიშვილის ადგილი და მნიშვნელობა ქართული ვერსიფიკაციის ისტორიაში.

აკაკი წერეთლისა და დავით გურამიშვილის პოეზიას ერთმანეთთან ანათესავებს საგალობლების, ლოცვების, ჰიმნების ინტონაციური და რიტმული წყობა, მელოდიურობა, ალიტერაცია.

„ქართლის ჭირმა“ განსაზღვრა დავით გურამიშვილის გოდება და მისი ვედრება: „...გეაჯები, ნუ გამწირავ, მოვკვდე, შენ კერძ დამმარხეო!“ ეს სიტყვები ექოდ გაისმის აკაკის „განთიადში“: „...შენს მიწას მიმაბარეო!“ „მზეთამზის სახის“ ალიტერაციულ ანალოგიად გვესახება „ცა-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო“. წყვილში: ფირუზ-ზურმუხტო, სარკისებურად არეკლილი ბგერების მეშვეობით, კონგრუენტული ანუ სარკისებური მიმართებით გადმოცემულია ცისა და მიწის განუყოფელი კავშირი.

დავით გურამიშვილის პოეზიაში „ათინათი“//„თინათინი“ მზის გამონაშუქია, როგორც განთიადის ვარსკვლავს მოჰყვება („მზემ თინათინი ირქოსა“). თინათინი მზის მოციმციმე ნათელია, ისევე როგორც აკაკის „ციცინათელა“. ამ ნათლის ესთეტიკით კი თანაბრად არის ავსებული აკაკისა და დავით გურამიშვილის პოეზია: სამშობლოს, ღმერთთან და სატრფოსთან წილნაყარი.

TAMAR BARBAKADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Akaki Tsereteli and “Kartlis Chiri” (“The Misfortunes of Georgia”)

Akaki Tsereteli precisely defined the place and meaning of David Guramishvili in the history of Georgian versification.

The poetry of Akaki Tsereteli and David Guramishvili has much in common when it concerns the chants, prays, intonational and rhythmic structure of the hymns, melody, alliteration.

“The Misfortunes of Georgia” determine David Guramishvili’s lament and his entreaty: “...Please, have pity on me! When I die, bury me on my native land”. These words resonate with Akaki’s “Gantiadi” (The Dawn): “...Let me be buried in a grave/upon on your bosom, native strand!” The alliteration analogy for the *mzetamzis saxe* (“beautiful as the sun”) seems to be: *ca-firuz*,

xmelet-zurmuxto (“O azure sky, O emerald earth”). In a pair: *firuz-zurmuxto* (azure-emerald), the indivisible link between the sky and the earth is rendered with congruent or mirror relation, by means of mirror reflection of the sounds.

In David Guramishvili’s poetry *Atinati // Tinatini* is a ray of sunlight as it follows the morning star (“The sun takes the name of Tinatini”). Tinatini is a sparkling light of the sun as Akaki’s *Tsitsinatela* is. The poetry of both Akaki Tsereteli and David Guramishvili is saturated with the aesthetics of this light: equal to motherland, God and one’s love.

Н. Ю. БАРТОШ

Россия, Новосибирск

Новосибирский государственный университет

Мифологическая картина мира в литературе и искусстве английского модерна

В докладе дается анализ мифологического мироощущения литературы и живописи английского модерна. Своеобразие модерна проявляется как в синтезе литературных и искусствоведческих тенденций, так и в антиномическом слиянии источников: философских и эстетических течений 2-ой половины XIX в. На примере работ У. Морриса, О. Уайльда, О. Бердслея вырабатывается парадигма основных мифологических архетипов модерна, вычленяется древнейший архетипический сюжет: священный брак Великой богини с умирающим-воскресающим растительным богом. Автор показывает, как видоизменения мифологической парадигмы приводят к смене доминантных эстетических категорий внутри стиля, отказу от категории Прекрасного и к началу XX в разрушению Культуры в ее классическом понимании.

NATALYA BARTOSH

Russia, Novosibirsk

Novosibirsk State University

The Mythological Picture of the World in Literature and Art of English Art Nouveau

The report contains the analysis of the mythological picture of the world in literature and art of English Art Nouveau. The distinction of Art Nouveau appears both in the synthesis of literature and art criticism and in the antinomical connecting of resources: the philosophical movement and aestheticism of the

second half of the 19th century. The paradigm of the main mythological archetype of Art Nouveau is developed using the examples of the works of W. Morris, O. Wilde, O. Beardsley. The author comes to light elder subject of the epoch *fin de siècle*: the holy marriage of the dying and reviving god with the Great goddess. A changing of the paradigm causes a change of dominant aesthetic categories inside the style, a refusal of the category of “Beauty,” which causes a destruction of Culture in its classical meaning by the beginning of the 20th century.

კონსტანტინე ბრეზაძე

საქართველო, თბილისი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

სოფლისა და ზესთასოფლის ურთიერთმიმართების ონტოლოგია ქართულ რეალისტურ მწერლობაში

(ი. ჭავჭავაძის პოემა „განდეგლის“ მიხედვით)

ი. ჭავჭავაძის (1837-1907) მთელი პოეტური შემოქმედების ფონზე პოემა „განდეგლი“ (1883) თავისებური „მარგინალური“ მხატვრული ტექსტია, იგი თავისებური „ამოვარდნა“ მთლიანი შემოქმედებითი კონტექსტიდან, ვინაიდან პოემის საზრისისეული დისკურსი და პოემის ტექსტში დასმული პრობლემატიკა აცდენილია ნაციონალურ-პატრიოტული და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი თემატიკის, რიტორიკისა და ნარატივის მაგისტრალურ ხაზს, რომლითაც დეტერმინებულია ილიას ლირიკული თუ ეპიკურ-ლირიკული ტექსტების უმეტესობა (მაგ. ლექსები — „ელეგია“, „მესმის, მესმის...“, „გაზაფხული“, „ქართველის დედას“, „ბაზალეთის ტბა“, „ჩემო კარგო ქვეყანავ...“, „ჩემო კალამო...“, „ბედნიერი ერი“, „პოეტი“, „მას აქეთ, რაკი...“ „ქართველის დედა“ და სხვა; პოემები — „აწრდილი“, „დემეტრე თავდადებული“). ამის საპირისპიროდ, პოემაში ასკეტი ბერისა და მწყემსი ქალის პერსონაჟთა კონსტელაციის ფონზე, ილიას მიერ ინტენციურებული ანთროპოლოგიური, ეგზისტენციალური და ონტოლოგიური პრობლემატიკა, ანუ, წმინდად ფუნდამენტური ფილოსოფიური პრობლემატიკა, სადაც ილია ცდილობს მხატვრული ტექსტის ფორმატში გაიაზროს (და შესაბამისად, გადაჭრას) სოფლისა და ზესთასოფლის დუალიზმის მარადიული პრობლემა.

პოემაში უხილავი და ხილული სინამდვილის ურთიერთმიმართების პრობლემის გააზრებისა და გადაჭრისას ილია მიყვება რუსთავე-

ლისეულ ხაზს, რომელიც თავის მხრივ უკავშირდება ქართულ კულტურაში განფენილი ქრისტიანული მოძღვრების ფსევდო-დიონისე არეოპაგისეულ (პეტრე იბერისეულ) ინტერპრეტაციას, რომლის ონტოლოგიური კონცეფციის მიხედვით ხილულ და უხილავ სინამდვილეს, ტრანსცენდენტურობასა და ემპირეას შორის იმთავითვე მოხსნილია დუალიზმი და აღიარებულია ამ ორი მოცემულობის სინთეზი. ხოლო ანთროპოლოგიური თვალსაზრისით არეოპაგისტიკაში ადამიანი მოიაზრება ისეთ არსად, რომელიც თავის თავში ითავსებს როგორც ხორციელ, ისე სულიერ სანყისებს და ავითარებს მათ სინთეზს.

ქართულ ქრისტიანულ კულტურაში რეციფირებულ და რეალიზებულ ამ ფუნდამენტურ ონტოლოგიურ და ანთროპოლოგიურ ხაზს — პეტრე იბერი → მერჩულე → რუსთაველი → საბა → გურამიშვილი → ბარათაშვილი — კვლავ იაზრებს და ანახლებს ილია თავის პოემაში „განდეგილი“, სადაც ასკეტი ბერის პერსონაჟი განასახიერებს ცალმხრივად გაგებულ ქრისტიანულ მოძღვრებას, რომლის მიხედვითაც ხილული რეალობა a priori განასახიერებს დემონურ, ბოროტ სულიერ ძალთა საუფლოს. შესაბამისად, ამ ასკეტიკური ქრისტიანობისათვის ხილული რეალობა არაჭეშმარიტის სფეროა. ხოლო პოემის მწყემსი ქალის პერსონაჟი განასახიერებს ქრისტიანული მოძღვრების არეოპაგისტულ ხაზს, რომელიც ხილულ სამყაროსაც ასევე ღვთის ქმნილებად განიხილავს და ავითარებს ხილული და უხილავი სინამდვილის, შესაბამისად, სოფლისა და ზესთასოფლის სინთეზის პრინციპს, სადაც დაძლეულია ასკეტიკური ქრისტიანობის ონტოლოგიური დუალიზმი.

აქედან გამომდინარე, მიმაჩნია, რომ ილიას ეს მხატვრული ტექსტი უნდა გავიაზროთ არეოპაგისტული ქრისტიანობის ღირებულებათა ხელახალი რეცეფციისა და რეანიმირების ცდად ილიას თანამედროვე ქართულ კულტურულ სინამდვილეში, რომელიც მოცემული მომენტისათვის (XIX ს. მეორე ნახევარი) უკვე დაცილებული და აცდენილი იყო ქართული ქრისტიანული კულტურის ზემოთაღნიშნულ მაგისტრალურ ხაზს.

კულტუროლოგიური თვალსაზრისით ილიას მიერ ამ მსოფლმხედველობრივი დისკურსის განახლების ცდა იმჟამინდელ საქართველოში (XIX ს. 80-90-იანი წწ.), როდესაც საქართველო თითქმის იზოლირებულია ევროპული კულტურულ-პოლიტიკური სივრცისაგან და წარმოადგენს რუსეთის იმპერიის კოლონიურ დანამატს, როდესაც საქართველოს კულტურული განვითარება აცდენილია პეტრე იბერისეულ და რუსთველისეულ მსოფლმხედველობრივ ხაზს, და როდესაც საქართველოში უკვე მარქსიზმი და სოციალისტური იდეები იწყებს გავრცელებას (მესამე დასის გამოსვლა), ამ ფონზე პოემაში დასმული ფუნდამენტური ონტოლოგიური პრობლემემატიკა უკვე წარმოჩნდება როგორც “მარგინალური” დისკურსი.

პოემა „განდეგილის“ ტექსტში განვითარებული სოფლისა და ზესთასოფლის დუალიზმის პრობლემემატიკა ასევე სრული ამოვარდნა და შეუსაბამობა იყო იმ მომენტისათვის არსებული ქართული ლიტერა-

ტურული პროცესის კონტექსტიდან, ვინაიდან, იმჟამად, როდესაც „განდეგილი“ გამოქვეყნდა, ქართული ლიტერატურის ნარატივში უკვე ფეხს იკიდებდა ნატურალისტური და ფსიქოლოგიური პროზისათვის დამახასიათებელი ტენდენციები და სოციალური ყოფის ამსახველი თემები (გ. წერეთელი, ე. ნინოშვილი, შ. არაგვისპირელი და სხვ.). ხოლო ასეთი ტიპის ლიტერატურისათვის a priori უცხო და „მიუღებელია“ „განდეგილში“ დასმული ონტოლოგიური პრობლემემატიკა.

ხოლო საქრთველოს სოციალურ-პოლიტიკურ სინამდვილეში წინ წამოინეგვს მარქსისტულ-მატერიალისტური იდეები, რომელიც ადამიანის მოიაზრებს, როგორც წმინდად ბიოლოგიურ არსს, რომლის ეგზისტენციაც ძირითადად დეტერმინებულია მომხმარებლური მისწრაფებებით (ყოფიერება განსაზღვრავს ცნობიერებას). ხოლო ონტოლოგიური თვალსაზრისით მარქსიზმი წინ წამოსწევს ყოფიერების მონისტურ-მატერიალისტურ გაგებას.

არსებულ მსოფლმხედველობრივ და კულტუროლოგიურ კონტექსტში პოემა „განდეგილის“ ტექსტი თითქოსდა აღიქმება სრულ ანაქრონიზმად და მარგინალობად. მაგრამ ზოგადად ქართული ლიტერატურისა და კულტურის ისტორიის კონტექსტში ეს ტექსტი უკვე წარმოჩნდება არა როგორც მარგინალური ტიპის მხატვრული ტექსტი, არამედ ამ ქრისტეში იგი აღიქმება როგორც ქართული ქრისტიანული კულტურის მაგისტრალური მსოფლმხედველობრივი ხაზის გაგრძელებად — პეტრე იბერი → მერჩულე → რუსთაველი → საბა → გურამიშვილი → ბარათაშვილი.

ამიტომაც, დღეს ილიას „განდეგილი“ აღქმულ უნდა იქნას, როგორც ამ კულტუროლოგიური მაგისტრალის გაგრძელების ცდა ესთეტიკის სფეროში. ჩემი აზრით, დღეს ამ პოემას სწორედ ამდენად აქვს ღირებულება და იგი მომავალშიც გამოდგება როგორც ქართული კულტურის მსოფლმხედველობრივი ორიენტაციის პარადიგმა.

დღეს ეს ტექსტი ასევე უნდა გავიაზროთ, როგორც ილიას ფილოსოფიურ-მსოფლმხედველობრივი მრწამსი, სადაც ანთროპოლოგიური და ონტოლოგიური პრობლემემატიკა გააზრებულია ქართული ქრისტიანული მსოფლხედვის (პეტრე იბერი, რუსთაველი) ტრადიციაზე დაყრდნობით.

აქედან გამომდინარე, თუკი დღეს საკითხს დავსვამთ „განდეგილის“ ტექსტის ღირებულებისა და აქტუალობის შესახებ, ამ თვალსაზრისით აქ გამოიყოფა ორი მნიშვნელოვანი გარემოება, რაც განსაზღვრავს სწორედ ამ ტექსტის ღირებულებასა და აქტუალობას როგორც თავად ილიას მთლიანი შემოქმედების, ისე ზოგადად ქართული ლიტერატურისა და კულტურის კონტექსტში:

- I. ტექსტში ილია ავითარებს საკუთარ ქრისტიანულ-ფილოსოფიური მრწამსს;
- II. ტექსტში მოცემულია ქართული ქრისტიანული კულტურის მაგისტრალური ხაზის კვლავ დადგინება და ხელახალი განსაზღვრა.

ამიტომ, მიუხედავად ილიას საერთო შემოქმედებითი და იმჟამად საქართველოში არსებული სოციო-კულტურული კონტექსტიდან პოემა „განდეგილის“ თითქოსდა „ამოვარდნისა“, ეს ლიტეკულ-ეპიკური ტექსტი დღესაც საინტერესო, აქტუალური და მნიშვნელოვანია სწორედ საქართველოს ზოგადი კულტურული კონტექსტის თვალსაზრისით და იგი წარმოადგენს მხატვრულ ტექსტში ქართული ქრისტიანული კულტურის გენერალური ხაზის (პეტრე იბერი, რუსთაველი) რეანიმაციის, კულტურული იდენტიფიკაციისა და ქართველი ერის სამომავლო სულიერ-კულტურული ორიენტაციის მოხაზვის ცდას XIX. ს. კოლონიურ საქართველოში.

აქედან გამომდინარე, ილიას პოემა დღეს უკვე წარმოჩნდება ქართულ ქრისტიანულ კულტურაში ადრეულ ეტაპზევე შემუშავებული და შუასაუკუნეებში (XII-XIII ს.ს.) განვითარებული ონტოლოგიური და ანთროპოლოგიური ხედვის განახლებისა და შენარჩუნების ცდად ილიას თანამედროვე იდეურად დეზორიენტირებულ და იდენტიფიკაციადაკარგულ ქართულ სოციო-კულტურულ სინამდვილეში.

KONSTANTINE BREGADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Ontology of the Relationship between the World and Heaven in Georgian Realistic Writing (according to Ilia Chavchavadze's "The Hermit")

Against the whole background of I. Chavchavadze's (1837-1907) poetry, "The Hermit" (1883) is set off as a marginal piece, as an 'abstraction' from the overall context, since the conceptual discourse of the poem, and the issues posed therein deviate from the mainstream of the national patriotic and liberating content, rhetoric and narrative that serve as the determining feature for the majority of Ilia's lyric or epic-lyric texts (e.g. the poetic works "Elegy", "I hear...", "Spring", "Lines to a Georgian Mother", "Bazaleti Lake", "My Dear Country ...", "My pen ...", "Happy Nation", "The Poet", "Since the time that...", "The Shadow", "Demetre the Devoted"). Contrary to this, through the character constellation featuring an ascetic monk and a shepherdess, Ilia addresses anthropological, existential and ontological issues, i.e. purely fundamental philosophical issues, and from this perspective attempts to reason (and consequently, derive conclusions) on the ever-standing problem of dualism of the world and heaven in the format of a literary text.

When conceptualizing the issue of relationship between the visible and the invisible worlds, Ilia follows the Rustvelian line, which on its part is related to the pseudo-Dionysian (Peter the Iberian's) interpretation of Christian teachings,

widely adopted in Georgian culture, whose ontological concept treats the visible and invisible reality, the transcendental and the empirical, without dualism, admitting to their synthetic nature. As concerns the anthropological perspective, the Areopagitic studies regard a human as a being incorporating in itself bodily as well as spiritual proto-origins and further cultivating their synthesis.

This fundamental ontological and anthropological line adopted and actualized in the Georgian Christian Culture - Peter the Iberian → Giorgi Merchule (George the Theologian) → Rustaveli → Saba → Guramishvili → Baratashvili - is reinterpreted and refreshed in Ilia Chavchavadze's poem "The Hermit", where the ascetic monk personifies incomplete interpretation of the Christian teaching, according to which the visible reality a priori embodies the domain of demonic, evil spirits. Hence, in terms of this ascetic Christianity, the visible reality is the realm of the untruthful, while the shepherdess of the poem personifies the Areopagitic line of the Christian teaching, which treats the visible world as a likewise divine creation and develops the principle of synthesis of the visible and the invisible, and consequently, of world and heaven, where the ontological dualism of ascetic Christianity is overcome.

In this connection, I believe that this literary text by Ilia Chavchavadze should be interpreted as an attempt to re-adopt and revive the Areopagitic Christian values in the writer's contemporary Georgian culture, which, by that time – the second half of the 19th century – had deviated from the above-mentioned mainline of the Georgian Christian culture.

From the culturological perspective, Ilia's attempt to revive this conceptual discourse in Georgia of the 1880s-1890s, when the nation was almost fully isolated from the European cultural and political environment and was a mere colonial supplement to the Russian Empire, when the development of the Georgian culture had deviated from Peter the Iberian's and the Rustavelian line of world outlook, and when Marxist and socialist ideas started to spread (the appearance of the Third Congregation ("Mesame Dasi")), against this background, the fundamental ontological ideas posed in the poem were set off as a marginal discourse.

The problem of dualism of world and heaven developed in "The Hermit" was likewise fully abstracted and incoherent with the immediate context of the Georgian literary process of that period: when "The Hermit" was published, the tendencies typical of naturalist and psychological prose and themes featuring social life (G. Tsereteli, E. Ninoshvili, Sh. Aragvispireli, etc.) were being gradually established in the Georgian literary narrative, and for this kind of literature the ontological issues challenged in "The Hermit" were a priori alien and "unacceptable".

Meanwhile, the Georgian social and political reality was becoming increasingly gripped by Marxist and materialistic ideas that treated a human as a purely biological being, whose existence was basically determined by exploitative propensities ('being determines consciousness'), while in ontological

terms, Marxism foregrounded monistic and materialistic understanding of being.

Considering the existing weltanschauung and the cultural context, the text of “The Hermit” may at first sight appear completely anachronistic and marginal. However, in the overall historical context of Georgian literature and culture the text will appear not as a marginal literary piece, but as the continuation of the mainstream weltanschauung inherent with the Georgian Christian culture - Peter the Iberian → Merchule → Rustaveli → Saba → Guramishvili → Baratashvili.

Therefore, Ilia’s “The Hermit” is to be perceived as an attempt to continue this culturological mainline in the field of aesthetics. I believe that the poem is significant exactly from this perspective and will serve as an orientative paradigm capable of pointing to the Georgian cultural weltanschauung in the future as well.

Today this text is also to be perceived as Ilia’s philosophical creed and world view where anthropological and ontological problems are considered in the light of Georgian Christian weltanschauung (Peter the Iberian, Rustaveli).

Thus, if we today raise a question on the significance and relevance of the “The Hermit”, two important circumstances should be singled out that determine these two values of the text in the context of Ilia’s literary works as well as on a broader scale – the overall background of Georgian literature and culture:

In the text Ilia unfolds his own Christian-philosophical creed;

The text re-determines and re-defines the mainline of the Georgian Christian culture.

Therefore, although the poem is abstracted from the context of Ilia’s literary works as well as from the social and cultural environment of the period, this lyric-epic text never loses its appeal, relevance and significance exactly in terms of Georgian cultural context, as it appears as an attempt to revive in a literary text the mainline of the Georgian Christian culture (Peter the Iberian, Rustaveli), restore the cultural identity and outline the future spiritual and cultural orientative contours for the Georgian nation in the 19th century colonial Georgia.

Hence, today Ilia’s poem appears as an attempt to revive and preserve the ontological and anthropological vision formed at an early stage of Georgian Christian culture and developed in the Middle Ages (the 12th-13th centuries) in Ilia’s contemporary disoriented Georgian socio-cultural environment, which had lost its identity.

ლევან ბრეზაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ბარბარე ჯორჯაძის პიკარო

პირველი პიკარესკული (თაღლითური) ქართული რომანი მე-20 საუკუნეში შეიქმნა — მიხეილ ჯავახიშვილის „კვაჭი კვაჭანტირაძე“ (1925 წ.). მანამდე მკვლევარებს პიკარესკული რომანის ელემენტები შენიშნული აქვთ სულხან-საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუისაში“ (აკაკი განერელია, თეიმურაზ დოიაშვილი), „თიმსარიანში“ (აკაკი განერელია), იოანე ბატონიშვილის „კალმასობაში“ (ივანე ამირხანაშვილი). მაგრამ არავის გაუმახვილებია ყურადღება იმის თაობაზე, რომ სრულყოფილი პიკარო მეცხრამეტე საუკუნეში ბარბარე ჯორჯაძემ დახატა ნოველაში „ტიტია და ივანე“. თუმცა ნოველის მთავარი პერსონაჟები დროის გასატარებლად სოფლიდან ქალაქში პირველად ჩამოსული ახალგაზრდა აზნაურები არიან (რასაც მათი სახელების სათაურად გატანაც მონიშნავს), მაგრამ მათი „მასპინძელი“ ქალაქელი თაღლითი ისაკა ქლესოვი იმდენად კოლორიტული სახეა, რომ „ტიტია და ივანე“ შეიძლება პირველ ქართულ პიკარესკულ ნოველად ჩაითვალოს.

ისაკა ქლესოვი ტრადიციული პიკაროა („იდენტურობის კრიზისის“ გამომხატველი სახეა) — მისი ქმედებები არ არის კრიმინალური ხასიათისა, ბუნებით „არაკორუმპირებულია“ (კარგი ოინის მოსაწყობად მზად არის მცირეოდენი ხარჯიც კი გაიღოს), ადაპტაციის, შექმნილი ვითარებისთვის ალღოს ალების ჩინებული უნარით გამოირჩევა, რაც საშუალებას აძლევს მოხერხებულად დააღწიოს თავი გასაჭირს. მისი ოინები შეიძლება განვიხილოთ როგორც თავისებური ფორმა საზოგადოების კრიტიკისა.

ჩვენს დროში (ახალ საუკუნეში) საქართველოში გაიზარდა ინტერესი პიკარესკული რომანის/ნოველის ჟანრისადმი. ქართულ პიკარესკულ ლიტერატურას შეემატა: მიხო მოსულიშვილის თაღლითური რომანი „ფრენა უკასროდ“ (2001 წ.), ელგუჯა თავბერიძის დოკუმენტური რომანი „აირევი ივერია ანუ ჯენტლმენ სოლომონ ამორდიას ცხოვრება და შეხედულებანი“ (2006 წ.); გამოქვეყნდა საყურადღებო ნერილები: ამირან გომართელის „კვაჭი კვაჭანტირაძე“ — თაღლითური რომანის ქართული ნიმუში“ (2005 წ.), როსტომ ჩხეიძის „თაღლითის პატიოსნება“ (2008 წ.); ეკატერინე ნიკოლაიშვილმა დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია „ესპანური პიკარესკული რომანის ტენდენციები XVIII საუკუნის ინგლისურ ლიტერატურაში“ (2008 წ.) და სხვ. ამ ვითარებაში არც იმ მნიშვნელოვანი წვლილის დავინყება გემართებს, რაც ბარბარე ჯორჯაძეს მიუძღვის ქართული პიკარესკული პროზის განვითარებაში.

LEVAN BREGADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Barbare Jorjadze's Picaro

The first Georgian picaresque novel was created in the 20th century. It is believed to have been “Kvachi Kvachantiradze” (1925) by Mikhael Javakhishvili. Prior to this, the scholars have noted the elements of picaresque novel in Sulkhan-Saba Orbeliani’s “The Book of Wisdom and Lies” (Akaki Gatsereia, Teimuraz Doiashvili), “Timsariani” (Akaki Gatsereia), Ioane Batonishvili’s “Kalmasoba” (Ivane Amirkhanashvili). However, none of them emphasized the fact that the perfect example of *picaro* was portrayed by Barbare Jorjadze in her novella “Titia and Ivane” as early as in the 19th century. Though the principle characters of the novella are the young noblemen (which is also evidenced from transferring of their names into the title) who for the first time came from the village to the town for fun but their “host”, a town-dweller rogue Isaak Klesov is such a colorful figure that the novella “Titia and Ivane” may be regarded as the earliest Georgian picaresque novella.

Isaak Klesov is a traditional *picaro* (an image expressing “crisis of identity”) – his actions are not of criminal character, he is “uncorrupted” by nature (ready to spend even a little sum of money to play a good trick), distinguished with the extraordinary ability to live by his wits and adapt well in the existing situation which helps him to escape skillfully from a difficult situation. His tricks can be considered as a specific form to criticize the contemporary society.

Nowadays, an increased interest to the genre of picaresque novel/novella has been observed in Georgia. Recent examples of Georgian picaresque literature are: Mikho Mosulishvili’s novel “The Flight without a Tun” (2001), documentary novel “The Life and Views of the Gentleman Solomon Ashordia” (2006) by Elguja Tavberidze; the significant letters were issued: Amiran Gomarteli’s “Kvachi Kvachantiradze – Georgian Example of Picaresque Novel” (2005), Rostom Chkheidze’s “*The Decency of a Rogue*” (2008); Ekaterine Nikolaishvili defended doctoral dissertation entitled *The Traditions of the Spanish Picaresque Novel in the 18th-century English Literature* (2008), etc. In such circumstances we should not forget the considerable contribution made by Barbare Jorjadze in the development of the Georgian picaresque prose.

РУТА БРУЗГЕНЕ

Литва, Вильнюс

Университет Миколаса Ромериса

Песня как выражение романтического мироощущения в литовской поэзии XIX в.

В докладе пойдет речь о трансформациях песенного жанра в литовской поэзии XIX в. Песенность, как выражение национального менталитета и основа профессиональной поэзии, является одной из основных особенностей литовского романтического мироощущения XIX в. Поэтому именно хоровая культура, песни стали в XIX в. особой формой национального освободительного движения. В работе рассматриваются песенность стихов и их семантические особенности в творчестве некоторых литовских поэтов XIX в. – Антанаса Страздаса, Сильвестраса Валонаса, Антанаса Венажиндиса, Антанаса Баранаускаса, Майрониса. Песенность анализируется в нескольких плоскостях: как изменение фольклорной традиции и как отражение профессиональных вокальных жанров. Также, кроме традиционных вокальных жанров, в анализе музыкальных инструментальных произведений присутствует так называемая песенная форма, часто именуемая простой формой. Это структуры *aa*, *ab*, *aba*, аналоги которых можно обнаружить и в родственном музыке словесном искусстве. В таком случае близость стихотворения песне есть проявление внутренней формы, которая понимается как музыкальность его структуры. В сообщении также обращается внимание на некоторые семантические особенности песенного жанра в литературе соседних стран – немецкой *Lied* и стихах эпохи польского романтизма. Автор опирается на работы А. Амбразаса, Д. Сауки, Л. Крамера, П. Холопова, В. Заборскайте, Р. Малицкайте, В. Бобровского, С. П. Шера, В. Вольфа, М. Хренкофф и др., используется компаративистская методология.

RŪTA BRŪZGIENĖ

Lithuania, Vilnius

Mykolas Romeris University

A Song as the Expression of Romantic Attitude in the Lithuanian Poetry of the 19th Century

The paper speaks about the transformations of the song genre of the 19th century in Lithuanian poetry. Songfulness, as the base of the specifics of national mentality and professional poetry, is one of the essential peculiarities of Lithuanian romantic attitude. Therefore, precisely the culture of choirs and

songs in the 19th century became a special form of the national liberation movement. The paper discusses the songfulness of poems and their semantic features of some Lithuanian poets of that epoch: Antanas Strazdas, Silvestras Valiūnas, Antanas Vienažindis, Antanas Baranauskas, Maironis. Songfulness is analyzed in several planes: as the fluctuation of folklore tradition and as a reflection of professional vocal genres. Also, besides the traditional vocal genres, in the analysis of musical works there exists the so-called form of a song which is sometimes called the simple form. These are *aa*, *ab*, *aba* structures the analogues of which could be found in literature – art of time which is related to music. Then, the relatedness of the poem with a song is the expression of the inner form which is perceived as the musicality of its structure. The paper also emphasizes some semantic features of the song genre of the German *Lied* and Polish romantic epoch of neighbouring litterateurs. The reference is made to the works of A. Ambrasas, D. Sauka, L. Kramer, P. Cholopov, V. Zaborskaitė, R. Malickaitė, V. Bobrovsky, S. P. Sher, W. Wolf, M. Chrenkoff, etc.; comparative methodology is used as well.

М. О. БУРИМА

Латвия, Даугавпилс

Институт Компаративистики Даугавпилсского Университета

О трансформации содержания концептов в латышской литературе на стыке реализма и модернизма (конец 19 – начало 20 века)

Конец 19 века в латышской литературе – это время становления и мощного проявления традиции реализма. Одновременно под влиянием зарубежной литературы (Г. Ибсен, А. Чехов и др.) реалистическое повествование в прозе и драматургии латышских авторов проявляет опыт использования языка *Institute of Comparative Studies of Daugavpils University* символов.

В первой четверти 20 века в латышском литературном пространстве зарождается ранний модернизм. Многие молодые писатели, первые произведения которых идентифицируются как реалистический нарратив, в течение нескольких лет становятся последовательными репрезентантами эстетики модернизма. Анализируя перемены в творчестве ранних модернистов в разрезе семантики литературных концептов, нужно указать, что на важнейшие группы концептов («Концепция человека, времени», «Аспекты художественного пространства», «Концепты материальной и бытовой культуры»), характеризующих художественный мир, процесс столкно-

вения реализма и модернизма влияет по-разному. Самые яркие трансформации затрагивают концепты, которые характеризуют человека, его внутренний мир и взаимодействие с социумом, а также восприятие индивидом времени и его отношение к истории. В меньшей мере переменны коснулись пространственных аспектов (маркировки разных городов или жизненных пространств индивида), и только минимальные изменения отражают концепты, связанные с материальной или бытовой культурой.

MAIJA BURIMA

Latvia, Daugavpils

Institute of Comparative Studies of Daugavpils University

**Towards the Transformation of the Content
of Concepts in Latvian Literature at the
Convergence of Realism and Modernism
(late 19th – early 20th century)**

By the end of the 19th century, a strong tradition of realism had developed in Latvian literature. Under various literary influences (H. Ibsen, A. Chekhov, etc.), Latvian prose writers and playwrights started using symbols in their realist narratives. At the same time, the first decade of the 20th century in Latvian literature was marked by the formation of early modernist literature. A number of younger generation writers, whose first literary works are identifiable as realist narratives, during few years turned into consistent representatives of modernist aesthetics. Analyzing the changes concerning the semantics of literary concepts that occur in early modernist writings, it should be noted that the major concept groups that characterize the artistic world – “conception of human, time”, “aspects of the artistic space”, “material and everyday life culture concepts” are affected by the convergence of realism and modernism in diverse ways. Major transformations concern the concepts that characterize human, his or her inner world and interaction with the society as well as individual time perception and relation to history. To a lesser degree changes affect spatial aspects (mapping of diverse towns or individual life space), but the concepts related to the material and everyday life culture reflect minimal changes.

ჯული ბაბოძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„მოყვარე — მტრის“ ალეგორია აკაკის შემოქმედებაში

აკაკი წერეთლის, ქართული რეალიზმის ერთერთი ფუძემდებლის, შემოქმედება მრავალმხრივია არა მხოლოდ თემატურად, განსაკუთრებით გამოირჩევა იგი ტროპული მეტყველებითა და მხატვრული სახეების სიუხვით, ზოგიერთი მათგანი კი სამუდამოდ შემორჩა მკითხველის მეხსიერებას. მაგ. „ცა ფირუზი და ხმელეთი ზურმუხტი“ ერთნაირად ასოცირდება, როგორც საქართველოსთან, ასევე აკაკის პოეზიასთან.

ამჯერად, განვიხილავთ აკაკის პოეზიაში ტროპის ყველაზე უფრო გამორჩეულ სახეს — ალეგორიას. პოეტმა შემოქმედების პირველსავე ნიმუშებში მიმართა მას, ალეგორიულია მისი ერთ-ერთი პირველი ლექსი „ნავი“. შემდგომ წლებში ტროპის ამ სახეობამ აკაკისთან უფრო მეტი პოეტური და აზრობრივი დატვირთვა შეიძინა, ალეგორია ერთ-ერთი უძველესი მხატვრული სახეა, იგი იგავთმეტყველების უმთავრესი საყრდენია და ცხადია, აკაკიმდეც არაერთგზის მიუმართავთ მისთვის. ქართულ პოეზიაში პირველად ალექსანდრე ჭავჭავაძემ შემოიტანა სატროფოს სახე სამშობლოს ალეგორიად. მაგრამ აკაკის მიგნებად უნდა ჩაითვალოს „მოყვარე მტრის“ სახის ქვეყნის მტრის ალეგორიად წარმოდგენა. საერთოდ, კი ეს პოეტური სახე „ვეფხისტყაოსნიდან“ მოდის, როდესაც რუსთაველი ჭაშნაგირის ვერაგობის გამო გვაფრთხილებს:

„მოყვარე მტერი ყოვლისა
მტრისაგან უფრო მტერია
არ მიენდობის გულითა
თუ კაცი მეცნიერია“.

აკაკიმ ეს სახე განავრცო და იგი ქვეყნის მტრის ალეგორიად აქცია.

აკაკის შემოქმედებაში მოყვარულად მოსული მოძმე ხან „ცხრამთაგადაღმელი სიძეა“, ხან ცრუ მიჯნური, რომელიც სიყვარულს ეფიცება საქართველოს: „მოყვარე გადამთიელი მპირდება განკურნებას; მოსულა ქრისტეს სახელით იფიცავს მისვე მცნებასა“, ხანაც კუდური დედინაცვალია. ბოლოს კი სხვადასხვა სახითა და დაპირებებით მოსული მოყვარე მტრად ექცა საქართველოს. აკაკის პოეზიაში მოყვარე მტერი კონკრეტული მტრის, რუსეთის ალეგორიაა.

მოყვარე მტრის მხატვრული სახის შემდგომ განვითარებას ისტორიულ-სოციალურმა რეალობამაც შეუწყო ხელი და ქართულ მწერ-

ლობაში იგი უკვე მოძალადე მიჯნურის სახედ იქცა (გიორგი ლეონიძის „ცივილის პაემანი“ და ხალხური „მუხრანული“).

ამ ორი „მიჯნურის“ მემკვიდრეა ჯაყო, რომელიც უკვე ზოგადად, მტრის კრებითი სახეა. ყოველ მათგანს კი ერთი საერთო სახელი აქვთ — მოყვარე მტერი!

JULI GABODZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Allegory of “Friend-Foe” in Akaki’s Creative Works

The creativity of Akaki Tsereteli, one of the founders of Georgian realism, is versatile not only by themes. It is especially distinguished by trope language and abundance of artistic images, some of which have remained in readers’ memory for ever. For example, “azure sky and emerald earth” are equally associated both with Georgia and Akaki’s poetry.

This time we consider the most distinguished form of a trope in Akaki’s poetry – allegory. The poet’s use of allegory can be seen in the earliest specimens of his creative works; one of his verses *The Boat* is allegorical. Later this variety of trope acquired more poetic and semantic loading. An allegory is one of the oldest artistic figures, it is a pillar of a parable and clearly it was employed more than once prior to Akaki. In Georgian poetry Alexandre Chavchavadze was the first who introduced the image of a beloved one as an allegory for native land. However, it should be considered to be Akaki’s finding to represent the image of a *friend-foe* (“mokvare mtris”) as an allegory for country’s enemy. Generally, this poetic image comes from the poem *Vepkhistaosani* (*The Knight in a Panther’s Skin*) when Rustaveli warns against Chashnagir’s perfidy:

“Of all foes the most hateful is the friend-foe; if a man be wise, he will not heartily confide”.

Akaki extended this image and turned it into the country’s allegory. In Akaki’s creative works this friend-foe is sometimes a “distant brother-in-law” or deceitful sweetheart who swears fidelity to Georgia: “A distant friend promises to heal: having come under the name of Christ, he swears with his commandments”, and at times appears as a witched stepmother. A friend-foe, who came with different images and promises, eventually appeared to be an enemy for Georgia. In Akaki’s poetry a friend-foe is an allegory for concrete enemy, i.e. Russia.

Further evolution of the artistic image of the friend-foe was also caused by historical-social reality and in Georgian literature this image turned into a tyrant lover (Giorgi Leonidze's *Kivchag's Date* and folk *Mukhranuli*).

The successor of these two "sweethearts" is Jako (Mikheil Javakhishvili's *Jago's Dispossessed*), who is already a generalized image for an enemy. Each of them has one common name – friend-foe!

С.А. ГАФАРОВА

Азербайджан, Баку

Бакинский славянский университет

Жанровые модификации романа в русской литературе XIX века

Процесс жанровой интеграции в период утверждения натуральной школы в русской литературе не мог не сказаться на основном жанре всей реалистической литературы XIX века – жанре романа. И в этом легко убедиться, обратившись к истокам русского классического романа, к его основополагающим произведениям – «Евгению Онегину» А.С.Пушкина, «Герою нашего времени» М.Ю.Лермонтова и «Мёртвым душам» Н. В. Гоголя, жанровая синтетичность которых не лишала эти произведения целостности и определенности.

В реалистической русской литературе II половины XIX века роман становится определяющим жанром. Постепенно расширяется в нем диапазон художественного исследования жизни, находят отражение всё новые пласты жизни и, как следствие, возникают новые модификации романа. Несомненно, это было связано с условиями самой пореформенной действительности, с её острой противоречивостью, ломкой всех старых устоев и становлением ещё чётко не обозначенных новых общественно-политических отношений. Отсюда и появление разнообразных жанровых разновидностей романа: политического («Что делать?» Н.Г.Чернышевского), общественного («Отцы и дети» И.С.Тургенева), идеологического («Преступление и наказание» Ф.М.Достоевского) и т.д.

Появление в русской реалистической литературе больших синтетических форм, неоднородных по своему жанровому содержанию, свидетельствовало не только о непрерывном развитии и обогащении романной формы, чуждой какой-либо стабильности, но и её способности впитывать завоевания других жанров. Существенным доказательством продолжающегося интенсивного процесса жанровой интеграции в рамках большой эпической формы и возникновения новых её модификаций

свидетельствуют произведения Мамина-Сибиряка, Салтыкова-Щедрина, а также и последнее крупное эпическое произведение Л.Н. Толстого – роман «Воскресение», который является убедительным свидетельством продолжавшегося вплоть до конца XIX века процесса интеграции жанров, который найдёт дальнейшее развитие в литературе XX века.

SAHIBA GAFAROVA

Azerbaijan, Baku

Baku Slavic University

Genre Modifications of a Novel in the 19th-Century Russian Literature

Novel becomes a crucial genre in the realistic Russian literature of the second half of the 19th century. The range of the artistic research of life gradually extends, and the new layers of life become explicit, the new modifications of novel genre emerge as a result of the process. Undoubtedly, the process was related with the realities of the period, with its acute discrepancy, break of all the old foundations and the formation of rather obscure new social-political relations. This resulted in the variety of genre modifications of the novel: political, public, ideological etc.

The emergency of big synthetic forms, which were heterogeneous in its genre maintenance, demonstrated not only the development and the enrichment of the novel form, which was not stable itself, but also its ability to absorb the achievements of other genres. Novels by Mamin-Sibiriyak, Saltykov-Shchedrin, as well as the last considerable epic work by L. Tolstoy “Resurrection” proved to be the evidence of the intensive process of genre integration within the frames of a bigger epic form and the emergency of the new modifications of the genre.

ელენე გომიაშვილი

საქართველო, თბილისი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

„მითოლოგიური თეორიიდან“ ზღაპართა შედარებითი შესწავლისკენ: არაინდოევროპულ ხალხთა ზღაპრების კვლევა მე-19 საუკუნეში

მე-19 საუკუნის მეცნიერებაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტი იყო მსოფლიოს ყველა კუთხეში ზღაპრების არსებობისა და მათი არქაულობის დამადასტურებელ ნიშანთა აღმოჩენა. როცა ძმებმა გრიმებმა სცადეს ამ მოვლენათა შეფასება, წამოაყენეს ჰიპოთეზა, რომ ზღაპრები ინდოევროპული წარმომავლობისა იყვნენ და ინდოევროპულ ხალხთა მითოლოგიის ნაშთებს წარმოადგენდნენ. ეს მოსაზრება ლოგიკური და დამაჯერებელი ჩანდა იმ დროს, როცა ინდოევროპულ ენათა ნათესაობა ახალაღმოჩენილი იყო.

ჰიპოთეზა, რომ ზღაპრები წარსულის ანარეკლია, დღესაც ძალაშია, რადგან რიგ ზღაპრებში მართლაც ჩანს სიძველის კვალი და ზოგიერთი 3000-მდე წლისაა. თუმცა ამის შემოწმება მხოლოდ ზეპირი ტრადიციების მეშვეობით რთულია. გარდა ამისა, ზღაპრები მუდმივად კვლავწარმოქმნის პროცესშია და ბევრი ზღაპარი სწორედ ახალი ეპოქის კუთვნილებაა. ეს ჭეშმარიტება, ცხადია, ძმებმა გრიმებმაც კარგად იცოდნენ. მათი ინდოევროპული თეორია გულისხმობდა არა ყველა ზღაპრის, არამედ მხოლოდ გარკვეულ ზღაპართა, კერძოდ, ფანტასტიკური ამბების მითებთან მსგავსებას.

ზღაპრების საერთაშორისო გავრცელების მიზეზი ტრადიციათა ურთიერთსესხებაა, რასაც ძმები გრიმები არ იზიარებდნენ გარდა ცალკეული შემთხვევებისა. მიუხედავად ამისა, ზღაპართა შესწავლისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანი იყო ერთი მხრივ ინდოევროპულ ხალხთა, მეორე მხრივ კი ხმელთაშუაზღვისპირეთისა და არაინდოევროპულ ხალხთა თხრობითი ტრადიციების გათვალისწინება.

მე-19 საუკუნის ბოლოს ევროპაში არაევროპულ ხალხთა ფოლკლორისადმი ინტერესი გაძლიერდა. ამის დამადასტურებელია ის ფაქტიც, რომ ინგლისში მარჯორი უორდროპის მიერ თარგმნილი ქართული ზღაპრები ევროპაში ანთროპოლოგიის ფუძემდებლის ედვარდ ტაილორის რეკომენდაციით გამოიცა.

„მითოლოგიური თეორია“ დღეს ფოლკლორისტიკის ისტორიის კუთვნილებაა და თვალსაჩინო მაგალითია თამამი ინტერპრეტაციის შედეგად მიღებული მცდარი შედეგებისა. მაგრამ მეცნიერებაში მცდარი შედეგებიც კი შეიძლება პოზიტიური აღმოჩნდეს. სწორედ მითოლოგიური თეორიის შეცდომებმა მოამზადა საფუძველი ხალხური ზღაპრის შედარებითი შესწავლისათვის.

ELENE GOGIASHVILI

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

**From the “Mythological Theory” to the Comparative
Study of Folktales: Research of Folktales of
Non-Indo-European Peoples in the 19th Century**

The great and definitive discovery of the 19th century was the international spread of folktales and the great antiquity that must often be ascribed to them. These two weighty theses, which have been thoroughly borne out by later discoveries, made a closer examination of them as an important and significant task even by itself. When the Grimm brothers tried to account for these remarkable facts, they introduced the hypothesis that these folktales had been handed down from a remote Indo-European past, and that they were relics of a common mythology of the Indo-European peoples. Their hypothesis was natural at a time when the mutual relationships of the Indo-European languages had just been discovered, and some common features had been found in the myths of various peoples.

The hypothesis, the notion that the tales were relics of a common past, should be alive even yet, as a whole series of them can be shown to date back at last 3000 years, which proves to be possible for tales from such a remote period to be handed down by oral tradition within one or several peoples. Moreover, the folktales have been invented and may be invented at any time, and that accordingly a lot of folktales must be of a considerably later date. This is self-evident and was, of course, also realized by the Grimm brothers. Their Indo-European theory was certainly not conceived as applying to more than a certain number of tales, specifically the fantastic chimera tales, which bore a certain resemblance to myths.

One of the reasons of the international spread of folktales is loans of tradition from other peoples. The Grimm brothers were inclined to deny the possibility of loans, apart from purely exceptional cases. However, it was an important task for future folktale studies to mark out the border line in this respect between Indo-European folktale tradition proper on one hand, and Mediterranean and other tradition on the other.

In the end of the 19th century in Europe the interest was raised for the folklore of non European peoples. Therefore, in England in 1894 was published Georgian folktales translated by Marjory Wardrop. Edward Tylor, creator of the science of anthropology, was initiator of this edition.

Now part of the history of folkloristic, mythological theory serves to illustrate the thesis that folklore interpretations are often as fantastic and fascinating as the folkloristic materials they claim to explain. However these errors created a base for the comparative studies of folktales.

ქეთევან ელაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ერთი მითოსური თავსატეხი

ვაჟა-ფშაველას „შემოქმედებითი მისტიკის“ ერთ-ერთი თავსატეხი მის „მითოლოგიურ ცნობიერებაში“ (გრიგოლ რობაქიძისეული სახელდება) საძიებელი. ვაჟა-ფშაველამ შექმნა (ბუნებრივია, ქართულ მითებსა და თქმულებებზე დაყრდნობით) საკუთარი „პოეტური მითოლოგია“ და მითოსური სტერეოტიპების გამძაფრებითა და იდუმალების იმპულსურობით მხატვრულ აზროვნებაში დანერგა „ფილოსოფიურ სახეთა მწერლობა“.

ამიტომაცაა ლიტერატურული მითი თვისობრივად განსხვავებული ნებისმიერი, „სანყისი“, უძველესი მითისაგან: აქ პოეტური წარმოსახვის არეალში ყოველთვის იკვეთება სრულიად უჩვეულო და „არაპროგნოზირებადი“ ემოცია (ერთგვარი „მხატვრული ბურუსი“), რომელიც ავტორის უკვე მომდევნო მინიშნებებითა და ქვეტექსტებითაა განმარტებული. ისიც აღსანიშნავია, რომ თავად ეს განმარტება ამჯერად უკვე „განდობილთა“ რიცხვს მიკუთვნებულ მკითხველს გულისხმობს.

სწორედ ამ მიზნით მიმართავს ვაჟა-ფშაველა თავის პოემებში სიზმარს და ხილვას, როგორც რეალურიდან — წარმოსახულ სივრცეში გადანაცვლების გზას. ზოგიერთ მკვლევართან კი მითი და სიზმარი გარკვეულწილად იდენტურიცაა: ნიშანდობლივია, რომ ჯოზეფ კემპბელი მითს „კულტურის სიზმარს“ უწოდებს.

სიზმრის ან ხილვის თავდაპირველი უჩვეულობა განაპირობებს მისტიკურ შიშსა თუ ერთგვარ მონინებას ამ ფენომენის მიმართ. ვაჟა-ფშაველაც ამ გზით ცდილობს სრულიად განსხვავებულ თვალსაზრისში გადაიყვანოს თავისი მკითხველი.

„ბახტრიონის“ საბრძოლო პათოსით გაჯერებული ფინალი გავიხსენოთ: აქ ვაჟა წარმოგვიდგენს უჩვეულო „მითოველს“ (თუკი შესაძლებელია „მითოსური ველიდან“ ამგვარი კომპოზიტი ვანარმოთ), რაღა თქმა უნდა, იმავ მითოსური არქეტიპებით, რომელთა „გასაღებიც“ არა მარტო გველის ამბივალენტურ სიმბოლიკაშია საძიებელი, არამედ ვაჟას მხატვრულ სახეთა სისტემაშიც. ამ პოემაში, არც ისაა შემთხვევითი, რომ — „ნისლი ფიქრია მთებისა“ და არც ის, რომ — „ერთ დღესა გველი, ვით ნისლი, განოლილიყო ხეზედა...“. ეს მეტაფორისტიკა ერთგვაროვან სიმბოლოლოგიურ ალუზიებს ბადებს: ხე და მთა სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით, გარკვეულწილად იდენტურიცაა — წარმოადგენენ რა ვერტიკალური ხაზისა და ზესწრაფვის, სამყაროს აბსოლუტური ზედროულობის სიმბოლოს.

წანართმობის სიუჟეტური ქარგის სწორედ ამ ზედროულობაში გადატანით, ვაჟა-ფშაველამ დაგვიტოვა მისი შემოქმედებით დიპაზონისათვის ესოდენ დამახასიათებელი, მკვლევართა ყოველი მომდევნო თაობისათვის კი მიმზიდველი და საინტერესო „მითოსური თავსატეხი“.

KETEVAN ELASHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

One Mythical Puzzle

One of the puzzles of Vazha-Pshavela's "creative mystics" should be sought in his "mythological consciousness" (similar to Grigol Robakidze). Vazha-Pshavela created (naturally on the basis of Georgian myths and narrations) his own "poetic mythology" and by enhancing mythic stereotypes and impulsion of the mysteries he introduced "the literature of philosophical images" in artistic thinking.

That is why literary myth is qualitatively different from any "earliest" myth: here quite an unusual and "unpredictable" emotion (a sort of "artistic mist"), which is interpreted by the following indications and subtext, is always shaped in the area of poetical imagery. It is also interesting to note that now this interpretation implies the reader belonging to the number of the "trusted".

This is the reason why Vazha-Pshavela employs dream and vision in his poems, as a path leading from the reality to imaginary space. Some scholars treat myth and dream as identical: it is noticeable that Josef Campbell terms myth as "cultural dream".

The initial unusualness of a dream or vision provides mystic fear or certain respect in relation to this phenomenon. Vazha-Pshavela also tries to transmit his reader into a quite different dimension.

Let us recall the finale of the poem *Bakhtrioni* which is saturated with the pathos of fight: here Vazha represents unusual "mythic field" (if it is possible to produce such kind of composition from "mythic field", of course, with the same mythic archetypes, the "key" of which is to be sought not only in ambivalent symbolism of a snake but also in Vazha's system of artistic images. In this poem it is not by chance that – neither "the mist is mountains' thought", nor that "one day a snake as a mist was lying in the tree". These metaphors give rise to homogeneous symbolical allusions: a tree and mountain from the viewpoint of topology are identical to a certain degree; they represent, as to what vertical line and aspiration they are, a symbol of absolute supertime of the world.

It is through the transmission of the plot just into this supertime that Vazha-Pshavela left us a "mythical puzzle" such characteristic for his creative range and attractive and interesting for each subsequent generation of scholars.

მაკა ელზაქიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

კეთილსინდისიერი და კეთილგონიერი რეალიზმი

რამდენად მართებულია ტერმინების *კეთილსინდისიერი* და *კეთილგონიერი* მისადაგება *რეალიზმის*, როგორც შემოქმედების მეთოდის, როგორც სინამდვილის ობიექტური განსახიერების მხატვრული სისტემის მიმართ?

ინგლისელი ლიტერატურათმცოდნის, დემიან გრანტის აზრით, აღნიშნული პრობლემა უკავშირდება ჭეშმარიტების რაობისა და არსის მიმართ ფილოსოფიის არაერთგვაროვან დამოკიდებულებასა და მიდგომას. ჭეშმარიტება შეიძლება ორგვარი იყოს იმის მიხედვით, ცოდნაში მჟღავნდება თუ ქმნადობის პროცესში მიიღწევა. შესაბამისად, ყალიბდება ორი განსხვავებული კონცეპტი — *შესატყვისობისა და შეთანხმებულობისა*. პირველის მიხედვით, ჭეშმარიტება არის ის, რაც შეესაბამება, უახლოვება არსებულ რეალობას, ასახავს მას ზუსტად და სწორად, მეორე კი შემეცნების პროცესს ინტუიციურ შემეცნებას უკავშირებს, შესაბამისად, ჭეშმარიტებასაც მოიაზრებს, როგორც შემეცნების აქტის დროს „აღმოჩენილს, გამჟღავნებულსა და შექმნილს“.

სწორედ ამ ბინარულ ოპოზიციას — შესატყვისობასა და შეთანხმებულობას — ემყარება რეალიზმის ორი განსხვავებული სახეობა — *კეთილსინდისიერი (conscientious)* და *კეთილგონიერი (conscious)* რეალიზმი.

კეთილსინდისიერი რეალიზმი უარს ამბობს წარსულის კულტურულ მემკვიდრეობაზე, უდიდეს რწმენას მეცნიერებაზე, ექსპერიმენტირებისა და დოკუმენტირების მეთოდზე ამყარებს და მხატვრული ნაწარმოების შეფასების კრიტერიუმად სიმარტივეს, სისადავეს მიიჩნევს: „არავითარი ლირიზმი, არავითარი ხმამაღალი და ცარიელი სიტყვები, არამედ ფაქტები, დოკუმენტები... ერთადერთი, რაც ახლა გვჭირდება, არის ჭეშმარიტების სიძლიერე“, — მოუწოდებდა თავის ე.წ. სამოქმედო პროგრამაში (*Lettre d'la Jeunesse*) ემილ ზოლა ახალგაზრდა მწერლებს, — „ბუნებისკენ, ნატურალისტური ევოლუციისკენ დაბრუნებას მიჰყავს ადამიანის ინტელექტი მეცნიერული მიმართულებით“.

კეთილგონიერი რეალიზმის მიხედვით, „რეალობა არ შეიძლება იყოს შემეცნებითი — იგი არ შეიძლება რაიმეს შეესატყვისებოდეს, იყოს იმიტირებული, გაგებული და გაანალიზებული. ჭეშმარიტება არის შემეცნების სახეობა, არა აბსტრაქტული, მეცნიერული ცოდნა, არამედ ქმედება, მტკიცება, რომელიც ავლენს თავს არა განმეორებასა და იმიტაციაში, არამედ ახლის ქმნაში“ (იესუსი). შესაბამისად, მწერალი არის დემიურგი, ერთგვარი მაორგანიზებელი ძალა, აქტიური მონაწილე ქმნადობის პროცესისა, ამავედროულად, ის ამტკიცებს,

რომ მან მიაღწია დახვეწილ სინთეზს ისეთ აბსტრაქციებს შორის, როგორებიცაა წარმოდგენა და სინამდვილე.

მიუხედავად ამგვარი დეფინიციისა, არაერთი ფილოსოფოსი თუ ლიტერატურის კრიტიკოსი აცხადებს, რომ სამყაროსა თუ ცხოვრების ზუსტი ასახვა შეუძლებელია არა მარტო ტექნიკური, არამედ ფილოსოფიური თვალსაზრისითაც. შესაბამისად, არ შეიძლება არ დავეთანხმეთ ცნობილი კრიტიკოსის ჰარი ლევინის თვალსაზრისს, რომ რეალიზმის არსის გარკვევა მიეკუთვნება იმ საკითხთა ჯგუფს, რომელიც უკავშირდება ხელოვნებასა და ცხოვრებას შორის ურთიერთობის პრობლემას. დემიან გრანტიც მიიჩნევს, რომ ყველაზე უფრო საღი და მისაღებია პოზიცია, რომელიც ეთანხმება ცხოვრების განსხვავებული კატეგორიების არსებობას, მისაღებად მიიჩნევს მათ კავშირს და სწამს, რომ სწორედ ამ კავშირით მიიღწევა რეალიზმი.

MAKA ELBAKIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Conscientious and Conscious Realism

How justified might have been the matching of the terms *conscientious* and *conscious* in relation to realism as a method of creation, artistic system of objective perception of reality?

According to English literary critic Damian Grant, the mentioned problem is connected with ambiguous attitude and approach of philosophy to the main point and essence of the truth. Truth can be twofold depending on whether it manifests itself in knowledge or achieved in the process of action. Hence two different concepts are formed – that of *correspondence* and *coherence*. According to the first one, truth is that what corresponds, approximates the actual reality, reflects it exactly and correctly, the second one links the learning process with intuitive knowledge, correspondingly truth is also implied as “discovered, revealed and created” during the act of cognition.

It is this binary opposition - *correspondence* and *coherence* - that two different types of realism - **conscientious** and **conscious** are based on.

Conscientious realism denies cultural heritage of the past, believes in science, experimentation and documentation method, considers simplicity, plainness as a the criterion of assessment of artistic work: “No lyrics, no loud and empty words, but facts, documents... the only thing we need now is the strength of truth”, - announced Emile Zola in his *Lettre d'la Jeunesse* to young writers, - “The return to nature, the naturalistic evolution is driving all human intelligence along the same scientific path”.

According to the *conscious realism*, “a reality cannot be cognitive – it cannot match something, be imitated, understood and analyzed. The truth is a type of cognition, not abstract, scientific knowledge but action, assertion which manifests itself not in the repetition and copying but in the “creation of new” (Yeasts). Appropriately a writer is a demiurge, an organized force, active participant of the action process and at the same time proves that he can achieve perfect synthesis among such abstractions as imagination and reality.

In spite of such definition, more than one philosopher or literary critic announces that exact reflection of the world and life is impossible not only from technical but also from philosophical point of view. Hence it is difficult to disagree with the well-known critic Harry Levin that an understanding of the essence of realism belongs to a group of those issues which is bound up with the problem of relations between art and life. Damian Grant also holds the view that most sound and acceptable position is that which agrees with the existence of special categories of life; he considers their unity acceptable and believes that it is this unity with which realism is achieved.

БЕАТА ВАЛИГОРСКА-ОЛЕЙНИЧАК

Польша, Познань

Адам Мицкевич университет

Функция сценического жеста в чехововской поэтике негации на основе избранных рассказов А. П. Чехова

Деятнадцатый век являлся периодом динамических перемен в области литературы, временем творческих экспериментов, определяющих роль искусства и художника. Одной из главных эстетических проблем стал также вопрос нового восприятия культуры образованным зрителем, задачей которого было понимание значения произведения, так чтобы выйти за рамки дословного к метафизическому. А. П. Чехов принадлежал к кругу артистов девятнадцатого века заинтересованных проблемой перцепции, подчеркивающих значение интуиции и инстинкта в творческом процессе. Работая врачом и писателем, он содействовал созданию нового углубленного реализма, метода близкого глубокой экологии, сосредоточенного на связях между материальным и духовным аспектами человеческого существования.

Цель статьи заключается в интерпретации ранних рассказов Чехова с точки зрения функции категории сценического жеста, в восприятии этих текстов как антиципации чехововской поэтики негации, экспонированной в его знаменитых пьесах во время Большой театральной реформы. *Сце-*

нический жест является для нас специфическим ключом декодировки текста, приемом который может выявить „пустоту” произведения. Лотмановская категория минус-приема, которой мы воспользуемся в анализе, становится адекватной метафорой, подчеркивающей творческую эксплуатацию контрастных элементов в рассказах. Взаимозависимость и сопоставление этих черт поэтики может стать источником динамики текста, взаимопроникновения *профанум* и *сакрум*.

BEATA WALIGORSKA-OLEJNICZAK

Poland, Poznan

Adam Mickiewicz University

**Function of *Theatrical Gesture* in Chekhovian
Poetics of Negation on the Basis of Selected Short Stories
by A. P. Chekhov**

19th century was a period of dynamic changes in the field of literature. It was the time which has given rise to the many experiments aimed at defining the role of art. One of the core problems was also the notion of a new, educated recipient who was to understand the meaning of a work and cross its transient boundaries to grasp the metaphysical sense. A. P. Chekhov belonged to the group of 19th-century artists who studied the problem of perception and emphasized the importance of intuition and instinct in the process of creation. Being both a physician and an author helped him to master his method of deep realism with its ecological view of the human being focused on the relationship between the physical and spiritual.

My paper proposes the interpretation of Chekhov's short stories as the attempt to explore the function of the category of *theatrical gesture*, which allows seeing his prose of 80 and 90s as the anticipation of Chekhovian poetics of negation exposed in his dramas during the period of the Great Theatre Reform. *Theatrical gesture* is treated as the peculiar key for decoding the text, the tool that can reveal the role of "the emptiness" in his texts. Lotman's notion of the *meaningful absence*, which is emphasized in the analysis, seems to be an adequate metaphor exposing the creative exploitation of contrastive elements in his stories, whose interdependence and juxtaposition can create the source of the dynamics of the text, interpenetration of *profanum* and *sacrum*.

Г. М. ВАСИЛЬЕВА

Россия, Новосибирск

Новосибирский государственный институт международных отношений и права

Мотив «EX UNGUE LEONEM»

(на материале творчества И.В. Гёте и Л. Н. Толстого)

На наш взгляд, архетипические доминанты творчества Толстого – всевидящее львиное око и *ex ungue leonem* ("по когтю льва"). Львиное око – как считалось уже в древности – имело необыкновенную способность сохранять львиное величие после того, как тело умирало. В этом значении блеска. Разумеется, истоки таких оборотов следует искать в античной культуре. Автор "Сильв" Стаций сравнивал подобный дар с именем человека добродетели, которое переживало смерть его тела. Символ крылатого ока появляется в произведениях Леона Баттиста Альберти, столь критического и даже скептического исследователя. Для него это эмблема божественной вездесущности и всеведения. *Ex ungue leonem* – старый прием художественных мастерских. Многообразно рассеянное собрано мастером воедино. С помощью образа «по когтю льва» обосновывалась возможность по одной детали сделать заключение о «целом». По закону синекдохи часть обозначает целое. Латинское выражение подразумевает так же предельную отточенность литературной формы. Она призвана быть конструкцией, максимально насыщенной смыслом. В ней сочетаются отчетливая мысль, стилистическое и архитектурное изящество, сентениозность и эпиграмматическая концовка (как в стихотворении А. С. Пушкина "Ex ungue leonem"). Гёте и Толстой, определяя "мастерство", заботятся о точности описания, избегают расплывчатого семантического ореола. Это позволяет "организовать" метафоры в расчлененную, развернутую, иерархически соподчиненную структуру. Толстой, занимаясь педагогической практикой, в определенном смысле передавал "секреты мастерства". Именно в беседах с учениками речь отливалась в емкие формулы, выражающие суть авторского метода и подхода к искусству. А. Г. Габричевский, переведивший Леоне Баттиста Альберти и Гёте, в неологизме "гётерономия" указывает на множественность источников эволюции творчества великих художников.

GALINA VASILIEVA

Russia, Novosibirsk

Novosibirsk State Institute of International Relations and Law

**The Motive “EX UNGUE LEONEM”
(on the material of I.W. Goethe’s and L.N. Tolstoy’s works)**

In our opinion, archetypal dominators of Tolstoy's works are the all-seeing eye and ex ungue Leonem ("on the lion's claw"). The lion's eye even in ancient times was considered to have an unusual ability to keep the lion's greatness after the death. That is the meaning of brilliance. It is needless to say that we should look for the sources of such phrases in ancient culture. The author of "The Silvae" Statius compared such gift with the name of a person's virtue that outlasted the death of the body. The symbol of the wingy eye appears in the works of Leon Battista Alberti, who is such a critical and even incredulous researcher. For him it is the emblem of divine omnipresence and omniscience. "Ex ungue leonem" is an old device of artistic workshops. Something, that had been multiply disseminated, was gathered together by the artist. With the help of the lion's claw image the possibility to make the conclusion about the whole according to one detail was substantiated. In compliance with the rule of synecdoche a part means the whole. Latin expression also means the utmost elegance of a literary form. It is called to be a construction, filled maximally with the meaning. The distinct conception, stylistic and architectonic elegance, sententiality and epigrammatic end-piece (as in A. S. Pushkin's poem "Ex ungue leonem") are combined there. Goethe and Tolstoy, defining the "mastery", care about the accuracy of description and avoid blurred semantic halo. That lets "organize" metaphors in a disjointed, explicate, hierarchic structure. Tolstoy, being involved in pedagogic practice, was passing the "secrets of mastery" in a determinate sense. During the conversations with pupils the speech acquired succinct formulas that expressed the essence of author's method and approach to the art. A.G. Gabrichevcki, who translated Leon Battista Alberti and Goethe, in neologism "heteronomy", indicates plurality of evolution sources of works of great artists.

ЭЛИНА ГИРШЕВНА ВАСИЛЬЕВА

Латвия, Даугавпилс

Институт Компаративистики Даугавпилсского Университета

Еврейская литература: в поисках рае

В докладе рассматривается специфика формирования в 19 веке еврейской литературы. Подобно многим «малым литературам» еврейская литература начинает свое активное формирование в 19 веке. Сразу же обозначаются три вектора этой литературы: литература на иврите (самостоятельная литература, одной из задач которой было сохранение и формирование национальной идентичности), литература на идише, специфичной чертой которой было моделирование самобытного мира и использование новых возможностей языка диаспоры, сочетающееся с ориентацией на литературные традиции страны проживания; и, наконец, самобытное явление русско-еврейской литературы. Отношения еврейской литературы к реализму неоднозначны. С одной стороны идет усвоения реалистического наследия европейской и русской литератур (Мойхер-Сфорим, Шолом-Алейхем, Д. Богров). Наиболее актуальным становятся жанры воспоминания и роман-путешествие, знаковой становится тема «маленького человека». С другой стороны, возникает тенденция к идеализации и мифологизации. Для многих авторов актуальность приобретает библейский контекст (Шолом-Алейхем, И. Перец). Наконец, одним из мифов, который определит художественную модель еврейской литературы всех трех направлений оказывается миф о потерянном рае.

ELINA VASILJEVA

Latvia, Daugavpils

Institute of Comparative Studies at Daugavpils University

Jewish Literature: Searching for Paradise

In the report the specificity of the formation of Jewish literature in the 19th century is examined. Next to other “small literatures” Jewish literature starts its active development in the 19th century. At once three vectors of this literature emerge: literature in Hebrew (permanent literature, one goal of which is to keep and develop the national identity), literature in Yiddish, specific indication of which was arabesque world modeling and Diaspora language new possibilities usage which simultaneously quadrated with inhabited country literate traditions; and finally – an original appearance like Russian-Jewish literature. The attitude of Jewish literature to the realism is not very straightforward. From one side, European and Russian realism literature traditions are acquired (Mocher-Sfo-

rim, Shalom-Aleichem). From another side, idealization and mythologisation tendency appear. For many authors biblical context becomes very significant (Shalom-Aleichem, I. Perec). Myth which determines the artistic model of Jewish literature becomes the one about the lost paradise.

ДИЛЬБЯР ЗЕЙНАЛОВА

Азербайджан, Баку

Азербайджанский университет языков

Литературно-критические взгляды М.Ф. Ахундова

Большое значение в деле развития реалистического направления в литературе М.Ф.Ахундов (1812-1878) придавал литературной критике. Вопросам эстетики и литературы он посвятил ряд серьезных и самостоятельных работ, среди которых особенно выделяются: 1) предисловие к сочинениям, известное под названием – «Фихристи-китаб» (Содержание книги); 2) О поэзии и прозе; 3) Критика Иранской газеты «Миллет»; 4) Критика пьес Мирза Мелькюм хана; 5) Критика «Месневи» Моллаи Руми; 6) Послание переводчику азербайджанского «Тамсилата» Мирза Мамед Джафару; 7) Послание Мирза Юсуф хану и др.

Реалистическая теория Белинского и Чернышевского освещала путь великого основоположника азербайджанской реалистической литературы. В известных «Критических заметках» Ахундов писал: «Наши писатели и поэты с развитием критики будут искать себе жизненные сюжеты, не оторванные от действительности и не отвлеченные. Сюжеты, фабулы должны быть взяты из действительности и настолько насыщены, чтобы читатель получил подлинное наслаждение от литературы, чтобы слушатель приходил в восторг. Только такие произведения способны поднять престиж автора и заслужить ему славу» (Ахундов М.Ф. Соч., т.II, Баку, 1951г., с.32). Его критическое наследие заложило серьезное основание для азербайджанской эстетической теории и философии искусства. Защищая реалистическую, высоко-идейное искусство, он считал, что подлинно художественное произведение, должно удовлетворять двум основным, важнейшим требованиям: красоте содержания и красоте выражения: «Поэзия должна отражать правду жизни и все что не соответствует жизненной правдивости, фальшиво и ложно, должно быть устранено из искусства» (Ахундов М.Ф. Соч., т.II, Баку, 1951г., с.10). Ахундов вплотную подводит читателя к проблеме единства формы и содержания. В этом отношении он приближается к воззрениям Чернышевского: «Существенное значение искусства - воспроизведение того, чем интересуется человек в действительности (вос-

произведение всего, о чем он думает, что его радует и печалит» (Чернышевский Н.Г. Соч., т. II. М., 1949г., с.372).

У Белинского же Ахундов воспринял понимание проблемы народности искусства. «Великий человек всегда национален, как его народ, ибо он потому и велик, что представлял собою всегда народ», - писал Белинский (Белинский В.Г., Соч., т. III, М., 1948 г., с.504). Следуя советам Белинского он обобщал в живом образе существенные черты жизни, «факт действительности такой, какой он есть» (Ахундов М.Ф. Соч. т. II, Баку, 1951г., с.38).

Ахундов несомненно был крупной, критически мыслящей личностью. Правдивость, принципиальность, объективность-основные критерии критики Ахундова.

DILBAR ZEYNALOVA

Azerbaijan, Baku

Azerbaijan University of Languages

M.F. Akhundov's Literary-Critical Views

M.F. Akhundov (1812-1878) attached great importance to literary criticism in the development of realistic trend in literature. He dedicated series of serious and self-contained works to the questions of aesthetics and literature including especially: 1) the foreword to the works (writings), known under the title – “Fikhristy Kitab” (The content of the book); 2) About verse and prose; 3) Critique to Iran newspaper “Millet”; 4) Critique to the play of Mirze Melkum Khan; 5) Critique to the “Mesnevi” by Mollayi Roumy; 6) Sending a translator to Azerbaijanian “Tamsilat” by Mirze Mammad Jafar; 7) Message to Mirze Yusuf khan and so on.

Belinskie's and Chernishevskie's realistic theory interpreted the way of great founder of Azerbaijanian realistic literature. Akhundov wrote in his popular “Critical Notes”: “Our writers and poets with their progressive critique (criticism) will be looking for lively stories (plots) with reality and out of abstracts concepts. Stories, plots must reflect reality so clearly and full of content that a reader could enjoy it for a long time and that a listener could rapture greatly. Only such kind of works is able to enhance the prestige of author and bring him fame” (Akhundov M.F. vol. II, Baku, 1951, P.32). His critical heritage laid the foundation of serious base of Azerbaijanian aesthetic theory and philosophy of art. Standing for realistic and high opinion art, he regarded that an original literary work must satisfy two of main, important demands: beautiful content and beautiful expression: “Poetry must reflect reality of life and everything that does not correspond to true of life, false and lie, must be eliminated from art” (Akhundov M.F. vol. II, Baku, 1951, P.10). Akhundov brings a reader closely to unity of form and content. In this aspect he approaches Chernishev-

skie's outlook: "Remarkable (significant) meaning of art-depiction that, man's interest actuality (in reality)" (Chernishevskiy H.Q. vol. II. Moscow, 1949, P.372). In Belinskiy Akhundov perceived realization of the problem as folk art. "Great person is always national as his nation, because he is great that presented in itself always a nation" (Belinskiy V.Q. vol.III, Moscow, 1948, P.504). According to Belinskiy's advice he generalized existing features of life vividly, "a fact actually is a fact of reality" (Akhundov M.F. vol. II, Baku, 1951, P.38). Akhundov actually was a great critical thinker. Truth, principal standing, being objective are essential criteria of Akhundov's criticism.

ИЯ ЗУМБУЛИДЗЕ

Грузия Кутаиси

Кутаисский государственный университет им. Акакия Церетели

Модификация русской литературы XIX века в постмодернизме

Функциональность классической литературы зависит от конкретно-исторической и культурологической ситуации. В современной художественной практике она подверглась парадигматическому изменению.

Шкала классиков подвижна и связана не только с традиционно существующим в вузовской академической практике рядом писателей, но и с современной тенденцией его расширения за счет писателей второго и третьего ряда, вводом в общий фонд писателей русистов-эмигрантов, то есть со все еще неустоявшимся процессом создания общего фонда русской классической литературы «золотого века». Подход к понятию «классическая литература» зависит также от меняющегося сегодня вектора понятия «классика» в современном его понимании: отношение автора к определению национальной идеи, проблеме гуманизма, христианской харизмы, пониманию границ ментальности русской культуры, национальной идентичности. С точки зрения подобного комплекса требований теоретической поэтики существует разноречие мнений (В.Хализев, В.Катаев). Критерии оценки меняются со временем, не остается постоянным ни сам список классиков, ни иерархия имен в пределах списка.

Современный деидеологизированный подход к рецепции литературных традиций XIX века четко сказался в литературе постмодернизма. Литературе постмодерна свойственна цитатность, интертекстуальность, симулякр, пастиш, игра следов, исчезновение реальности, ирония. Возникает угроза дискредитации репутации отдельных классиков (Т.Толстая, В.Пьецух, В.Маканин). Постмодернизм сегодня можно воспринимать как начало

нового стиля, новых нарративных и композиционных канонов. Однако само обращение к классическому наследию даже в сниженной форме говорит о его значимости, гетерогенности. Имея собственную творческую физиономию, постмодернизм представляет собой единое литературное направление в русской культуре, провозглашает свободу во всем: в содержании и форме, идее и характере воплощения, в отражении реальности, в смешении низа и верха, в отношении к классике «в шутку» (В.Сорокин) и «всерьез» (А. Парщиков). Необходимо констатировать наличие разноаспектного и метажанрового диалога двух литератур в едином фонде русской литературы, основными критериями гетерогенности которой остаются духовность, гуманизм и христианские ценности.

IA ZUMBULIDZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Modification of the 19th-Century Russian Literature in Postmodernism

The functionality of classical literature depends on the specific historical and cultural situation. In the contemporary art practice, it faced paradigmatic change.

The scale of classics is pliable and relates not only to traditional in-school academic practice writers, but also to the modern trend of expansion at the expense of the writers of the second and third series, being included in General Fund writers of Russian emigrants, the still yeasty process of creating a common fund of Russian classical literature from the golden age. The approach to the perception of classic literature also depends on currently changing vector of "classics" in its modern sense: the attitude of the author to the definition of the national idea, the problem of humanism, Christian charisma, understanding the boundaries of the mentality of Russian culture, national identity. In terms of such complex requirements of theoretical poetics there exists a variety of opinions (B. Halizev, V. Katayev). The criterion of evaluation change with time, neither the list of classics nor the hierarchy of names within the list remains constant.

Modern deideological approach to the reception of literary traditions of the 19th century clearly influenced the literature of postmodernism. Citation, intertextuality, simulacrum, pastiche, game of traces, the disappearance of reality, the irony are peculiar for the postmodern literature. There emerges a risk of discrediting the reputation of individual Classics (T. Tolstaya, V. Piecuh V. Makanin).

Nowadays, Postmodernism can be regarded as the beginning of a new style, new narrative and compositional canons. However, the appeal for the classic heritage even in its reduced form emphasizes its significance, heterogeneity. Having its own creative physiognomy, postmodernism represents a single literary trend in Russian culture, proclaiming freedom in everything: in content and form, idea and the nature of the incarnation, the reflection of reality, mixture of the bottom and top, relation to the classics in jest (V. Sorokin) and seriously (A. Parshikov). You must acknowledge the presence of multi-aspect and meta-genre dialogue of two literatures in a single fund of Russian literature, where spirituality, humanism and Christian values remain the main criteria of heterogeneity.

Е. В. ЮФЕРЕВА

Украина, Днепропетровск

Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара

Становление жанра поэтического путешествия в украинской литературе XIX века

Во второй половине XIX ст. в украинской поэзии возникают художественные произведения, которые свидетельствуют об интенсивном формировании национальной традиции жанра путешествия. В этот период наблюдается переосмысление инвариантных признаков жанра, трансформация ключевых смысловых оппозиций: динамика-статика, свой-чужой, линейность-дискретность.

Статья посвящена освещению и анализу факторов возникновения и особенностям жанроформирования поэтического путешествия в украинской литературе.

YELENA YUFEREVA

Ukraine, Dnepropetrovsk

Dnepropetrovsk National University named after Oles Gonchar

Poetic Travel Genre Formation in Ukrainian Literature of the 19th Century

Art Works that indicate the intensive development of the national tradition of travel genre appear in Ukrainian poetry in the second half of the 19th century. During the given period one can witness reconsideration of genre invariant

characteristics, transformation of key semantic oppositions such as: dynamics-statistics, own (native) - another's (foreign), linearity-discreteness.

The article covers and analyzes origin factors and peculiarities of poetic travel genre formation in Ukrainian literature.

А.М. КАЗИЕВА

Россия, Пятигорск

Пятигорский государственный лингвистический университет

Северокавказская русскоязычная проза 19 века: эпоха просветительства

Северокавказское просветительство и его производное – русскоязычная северокавказская литература – охватывают собой период драматического зарождения, развития и становления с конца XVIII до первых десятилетий XX века. Такому феноменальному этнокультурному явлению, как русскоязычная северокавказская литература, изначально суждено было стать явлением синкретическим, так как у народов Северного Кавказа не было собственной национальной письменности. В связи с этим первые иноязычные, особенно русскоязычные северокавказские писатели-просветители вынуждены были освещать в своих разнообразных по жанру и разнохарактерных по содержанию художественных, публицистических и очерково-документальных произведениях вопросы истории, культуры, этики, обычаев своих народов на чужом языке. Наряду с решением этих важнейших культурно-исторических задач, некоторые писатели-просветители занимались созданием первых национальных алфавитов, первых учебников родного языка, сбором, систематизацией, обработкой и публикацией фольклора.

В связи со становлением традиций освоения горскими писателями русскоязычного, а через него и мирового художественного опыта и необходимостью решения проблемы творческой преемственности еще более острым становится вопрос о принадлежности произведений северокавказских писателей, написанных на русском языке, к национальной культуре. Вопрос, который на протяжении многих десятилетий остается дискуссионным для исследователей истории и теории северокавказского просветительского движения. Вопрос о принадлежности творческого наследия иноязычных писателей стоит довольно остро и для исследователей истории и культуры и литературы других народов России, прошедших через тождественные с северокавказской культурой явления. Категоричность суждений северокавказских литературоведов, занимающихся дан-

ной проблемой, взаимоисключающие, полярные точки зрения, когда одни выступают за включение иноязычных произведений в национальную литературу, другие же заявляют о ненаучности и неверности такой постановки вопроса, вынуждают исследователей вновь и вновь обращаться к одному из сложнейших вопросов выяснения национальной природы и национальной принадлежности такого культурного феномена, как инациональная литература, возникшая в эпоху отсутствия письменности, у так называемых ранее окраинных народов России.

ALMIRA KAZIEVA

Russia, Pyatigorsk

Pyatigorsk State Linguistic University

North Caucasian Russian-Speaking Prose of the 19th Century: Epoch of Enlightenment

One the biggest ethnical phenomenon in Russian literature is Russian-speaking national literature. In a cause of the absence of the own writing, first Russian-speaking writer-enlighteners were forced to write about their national customs and conventions, national history, culture and etc., in another's language. With the development of such practice, some writers decided to start making a new national alphabet, books in their native language. During the tough military and political expansion on Northern Caucasus, only trailblazers and pioneers of the national literature have created a system of moral-aesthetic and ethical values which have defined the future, completely new outlook at the educated representatives of North Caucasian society.

ДЖАНОЛАХ КАРИМИ-МОТАХХАР

Иран, Тегеран

Тегеранский университет

К вопросу о влиянии А.П. Чехова на современных персидских писателей

В России в 19 и 20 веках интерес к персидской литературе, особенно к творческому наследию таких иранских писателей как Фирдоуси, Саади, Хайям и др., был настолько велик, что даже оказал влияние на творчестве Пушкина, Фета, Толстого, Бунина и Гумилева. Следы этого влияния легко можно заметить в содержании и форме некоторых их произведений. У иранцев был подобный же интерес к литературе своего северного соседа -

России. Среди русских писателей - к Антону Чехову, мастеру жанра короткого рассказа, который сыграл важную роль в становлении и развитии этого жанра в Иране.

Сравнительный анализ произведений А.П. Чехова и современных персидских писателей демонстрирует много сходств, как в плане жанровой соотнесенности, так и в плане содержания.

Среди крупных и известных современных персидских литераторов, которые сформировали свой стиль под влиянием творчества А.П. Чехова, хотелось бы назвать Бузорга-Аалави, М.-А. Джамаал-Задех, А.Ради, С.Хедаята, Н.Найера-Мохаммади, Симин Данешвар и др.

В настоящей статье постараемся показать влияние Чехова на творчество современных персидских писателей в плане содержания и жанровой соотнесенности.

JANOLLAH KARIMI-MOTANHAR

Iran, Tehran

University of Tehran

An Investigation of Anton Chekhov's Influence on Contemporary Iranian Authors

In the 19th and 20th centuries, there emerged a great interest in Persian literature in Russia. The emphasis on the literary heritage of Ferdowsi, Saadi, Khayyam, Hafez, and many other prominent figures of Persian literature had in some cases made a considerable influence on the works of such authors as Alexander Pushkin, Afanasy Fet, Lev Tolstoy, Ivan Bunin, Nikolay Gumilyov. Such influence can be clearly seen in the content and form of some of the works of these authors.

Iranians showed similar interest towards the literature of their northern neighbour – Russia. Among Russian writers Anton Chekhov, who is considered as the master of the literary genre of short stories in Russia, had the greatest influence on the establishment and development of this literary genre in Iran.

Through an analytic comparison, one can find numerous similarities in genre and content between the works of Anton Chekov and those of contemporary Iranian authors.

Among prominent contemporary Iranian authors most influenced by Anton Chekhov's style, one can mention such authors as Bozorg Alavi, Mohammad-Ali Jamalzadeh, Akbar Radi, Sadeq Hedayat, Simin Daneshvar, and Naser Nayyer-Mohammadi.

მანანა კვატანია

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

აკაკის დრამატული თარგმანების ალეგორიული ნარატივი

უცხო ენებიდან მხატვრული ლიტერატურის ნიმუშების მშობლიურ ენაზე თარგმნას აკაკი წერეთელი „ერთ-ერთ მთავარ საზრუნავ“ საგნად, მწერლობისა და ენის განვითარების საშუალებად თვლიდა. მისი მითითებით, შესანიშნავ კლასიკურ თხზულებათა მთარგმნელმა ზედმინევნით უნდა იცოდეს ის ენა, საიდანაც თარგმნის, კარგად უნდა ფლობდეს მშობლიურ ენას და ნიჭითაც დედნის დამწერის თანაბარი უნდა იყოს. სამივე კომპონენტი ერთად არც ისე ხშირად გვხვდება, „ამიტომაც საზოგადოდ თარგმანი დედნის ჩრდილია ხოლმე“, — შენიშნავს მწერალი.

ნათარგმნი თხზულებებიდან გამოირჩევა აკაკის მიერ გადმოქართულებული პიესები. როგორც ქართული თეატრის ხელმძღვანელი, რეჟისორი და დრამატურგი, მწერალი პასუხისმგებლობით ეპყრობოდა თეატრის — „უმადლესი სამკოლო სარბიელის“ — რეპერტუარს, რადგან, მისი აზრით, სცენას ორი ღვანლი მოეთხოვება: „პირველი, რომ მართლა განმწმენდელი იყოს ჩვენის ცხოვრებისა, ჩვენის ჭკუისა და გულის განმანათლებელი და მწვრთნელი და მეორე — იგი უნდა იქმნას იმ ადგილად, სადაც ჩვენი ენა ფეხზედ უნდა წამოდგეს მთელის თავისი შეგნებითა და სიმდიდრითა“.

აკაკი წერეთელი სათარგმნად პოპულარული უცხოელი ავტორების რეალისტურ პიესებს ირჩევდა და არა ბიონსების, იბსენების, მეტერლინკების ქმნილებებს, რადგან, მისი სიტყვით, „მათი ხელოვნური დეკადენტობა დღევანდელ ქართველის გრძნობას ბევრს ვერაფერს ეუბნება“. ამასთან, მას აინტერესებდა როგორც ამ თხზულებათა რეალური პლანი, რომლითაც ის მკითხველს თუ მაყურებელს აღიარებულ უცხოელ ავტორს თუ განსხვავებული კულტურული სივრცის პლასტებს გააცნობდა, ისე ალეგორიული ნარატივი, რომლითაც მკაცრი ცენზურის პირობებში თანამედროვეებს მართალ სიტყვას და პროგრესულ იდეებს აზიარებდა. ეს კი ამ ტექსტების ორმაგი კოდირებით, თხრობისა და დისკურსის დიქოტომიით იყო შესაძლებელი.

„დროების“ შეფასებით, აკაკის მიერ ნათარგმნი მოლიერის „სკაპენის ცულლუტობა“ „თითქოს ჩვენი ცხოვრებიდან არის ამოღებული“. მირზა ფათალი ახუნდოვი „ხანის ვეზირი“, მწერლის მითითებით, მეზობელი აზერბაიჯანელი ხალხის რეალობის გაცნობის მიზნითაა ნათარგმნი და არა სცენაზე წარმოსადგენად. ალეგორიული ნარატივი განსაკუთრებით ნათლად ჩანს აკაკის თარგმნილ ალ. სუმბათაშვილის „ლალატში“ და ჰ. სენეკვიჩის რომანიდან ნ. სობოლჩიკოვ-სამარინის

მიერ პიესად გადმოკეთებულ დრამაში „ვიდრე ჰხვალ, უფალო?“ ამ ტექსტების ნარატიული დისკურსი პრეცედენტისა და კონკრეტული ამბის მიმართების თვალსაზრისითაცაა გამორჩეული.

MANANA KVATAIA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Allegoric Narrative of the Plays Translated by A.Tsereteli

Akaki Tsereteli considered the translation of the specimens of belletristic literature from foreign languages into the native language as one of the main concerns, and a means of the development of literature and language. According to him, a translator of remarkable classic works must have a good command of a language from which translation is to be done, must know one's own language perfectly well and be as talented as the author of the original. All three components together are seldom found and that is why the writer remarks "translation is generally a shadow of the original".

A.Tsereteli thoroughly selected the plays of the recognized foreign dramatists for rendering them into Georgian language. As a director, producer and dramatist, Akaki was responsible for the repertoire of the theatre because in his opinion a stage served the following purposes: firstly, it should be actually a catharsis of our life, mind and the enlightener and tutor of our souls and secondly, the scene should be a place from which our language was presented with all its richness and flavor.

For the translation Akaki Tsereteli used to choose realistic plays and not the creations by the Bionsens, Ibsens, Meterlings because in his view "their artificial decadence did not appeal to the feelings of a contemporary Georgian". At the same time he was interested both in real plane of the translated compositions with which he acquainted the reader or spectator with the celebrated foreign writer or the strata of different cultural space, as well as allegoric narrative by which in conditions of strict censorship he familiarized his contemporaries with true word and progressive ideas. And this was possible using double coding of these texts, dichotomy of narrations and discourse.

According to the evaluation expressed in the newspaper *Droeba*, Molier's "Skapen's Treacheries" seems to be taken from our life. The play by Azerbaijan writer Mirza Patali Akhundov "Khan's Vizier", as the writer indicates it, has been translated for the purpose of familiarization with the life of the neighboring people and not for the stage. Allegoric narrative is especially well expressed in Akaki's translation of A.Sumbatashvili's "Betrayal" and N.Sobolchikov-Samarin's play "Where are you going?" (*Quo vadis, Domine?*, that was recomposed from H.Senkevich's novel. Narrative discourse of these texts is also distinguished from the viewpoint of a precedent and concrete story.

მანანა კვაჭანტირაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ადამიანის კონცეპტი ვაჟა-ფშაველასა და რედიარ კიპლინგის პოეტურ შემოქმედებაში

ვაჟა-ფშაველა (1862-1915) და რედიარ კიპლინგი (1865-1936) ერთი და იმავე ისტორიული ეპოქის ორი დიდი წარმომადგენელია. ამდენად, ადამიანის მათეული კონცეპტების მსგავსებაც და განსხვავებაც აიხსნება არა მხოლოდ ინდივიდუალურ მონაცემთა და სოციოკულტურულ გარემოთა სხვადასხვაობით, არამედ პრინციპული მიმდინარეობის მქონე ისტორიულ-პოლიტიკური ფაქტორით: კიპლინგი ბრიტანეთის იმპერიული პოლიტიკის ერთგული ადვოკატი, ვაჟა-ფშაველა კი — რუსული იმპერიული წინააღმდეგობის ქვეშ მოქცეული ერის შვილი. აქედან გამომდინარე, კიპლინგის ჰუმანისტური კონცეფცია შინაგან წინააღმდეგობას შეიცავს: მასში ერთმანეთს უპირისპირდება ბრიტანეთის მოქალაქის იმპერიული ამბიცია და ადამიანის ზოგადი ჰუმანისტური კონცეფცია.

ორივე შემოქმედი ახდენს პიროვნების მეტამორფოზის თემატიკებას დასავლეთ-აღმოსავლეთის, პიროვნებისა და სოციალური ტრადიციის, მტრისა და მოყვრის ოპოზიციათა ქრილში (ვაჟას „ალუდა ქეთელაური“, „სტუმარ-მასპინძელი“, კიპლინგის „ბალადა აღმოსავლეთსა და დასავლეთზე“). გარდაქმნის პროცესი ვაჟასთან დინამიურია, წინააღმდეგობრივი, სტრუქტურულად გართულებული. კიპლინგთან იგი უფრო სწორხაზობრივი და იდეოლოგიურად ტენდენციური ნიშნების შემცველია. ორივე შემთხვევაში გარემოს ანტაგონიზმს (სოციალური, რელიგიურ-კულტურული თუ სხვა რიგისა) ძლევს პიროვნების ნების სიძლიერე, კეთილი სანყისი ადამიანსა და ბუნებაში (ალუდა, ჯოყოლა, ალაზა, ლუხუმისა და გველის „დამოყვრება“, ქისტაგან ზვადაურის შებრალების ეპიზოდი, ბრიტანელისა და ავღანელის დამეგობრება). მაგრამ ოპოზიციურობის მოხსნისას ვაჟასთან აქცენტირებულია სიკეთის თავისთავადი სასი-ცოცხლო ძალა, კიპლინგთან კი „სიკეთე“ დასავლური ცივილიზაციის უპირატესობის აღიარებაა.

ეთკურ-ზნეობრივი არჩევანის დროს ვაჟა ყოველთვის აპელირებს ღმერთთან და ბუნებასთან. კიპლინგი — თეთრკანიანი ადამიანის პოლიტიკურ-კულტურულ, შრომით და საბრძოლო გამოცდილებასთან, მის, როგორც სამყაროს გარდამქმნელის, მისიასთან. ადამიანის იდეალზე საუბრისას კიპლინგთან ხაზგასმულია ძლიერი ნების, საკუთარ თავზე ორიენტირებული, მიზანმიმართული, რაციონალისტი პიროვნება. ვაჟას ადამიანობის ცენტრი გულია. მისი ადამიანი — ღმერთის განაჩენის შემყურე, სხვაზე დარდით და სიბრალულით შეპყრობილი, თავმდაბალი, მაგრამ შინაგანი ღირსებით სავსე კაცია. კიპლინგის კონცეფცია დოქტრინალურია, განზოგადებული და ნორმატივის სახე

აქვს („თუ“, „თეთრი ადამიანის ტვირთი“ და სხვ); ვაჟა უპირატესობას „სიმღერას“ ანიჭებს („ვედრება“, მრავალრიცხოვანი უსათაურო ლექსები — „სიმღერები“). კიპლინგთანაც და ვაჟასთანაც ადამიანობა ძალთა დიდი დაძაბვის შედეგია და ვეებერთელა შრომას მოითხოვს. კიპლინგის კონცეფცია ემყარება დასავლელი ადამიანის შესაძლებლობათა ურყევ რწმენას და ანგლოსაქსურ პრინციპს „განაგე თავი შენი“. ვაჟა-ფშაველას პრინციპია ქრისტიანული „გიყვარდეს (გებრალეზოდეს) მოყვასი შენი“. ორივე პოეტთან ხაზგასმულია ადამიანური არსებობის სიძნელე.

კიპლინგის „ჯუნგლების კანონი“, ისევე, როგორც ვაჟას „ბუნების ნესი“ — ათვალსაწინოებს მათ დაუფარავ მოწინებებს როგორც სამყაროში თანაარსებობის ეთიკური კანონის მიმართ, ისე, აუცილებლობის შემთხვევაში, შემწყნარებლობას ამ კანონის ძალისმიერი ფორმების მიმართაც.

MANANA KVACHANTIRADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Concept of a Man in Vazha-Pshavela and Rudyard Kipling's Poetic Creativity

Vazha-Pshavela (1861-1915) and Rudyard Kipling (1865-1936) are two prominent representatives of one and the same historical epoch. Thus, the similarity and dissimilarity of their concepts of a man can be explained not only by the difference of personal data and socio-cultural circumstances but also by historical and political factors being of principal importance: Kipling is a firm adherent of British imperial politics and Vazha-Pshavela is a son of a nation that appeared under the Russian imperial pressure. Hence, Kipling's humanitarian concept contains internal contradiction: in it the imperial ambition of a British citizen is opposed to the universal humanistic concept of a man.

The thematization of the oppositions: West-East, personality and social tradition, friend and foe in the works of both creators occurs through the prism of metamorphosis of personality (Vazha's *Aluda Ketelauri*, *The Host and the Guest*; Kipling's *The Ballad of East and West*). In both cases antagonism of the environment (social, religious-cultural or other of this kind) is defeated by the power of personal will, the inherent good in a man and Nature.

Kipling's *The Law of the Jungle* in the same way as Vazha's *The Law of Nature* demonstrates their undisguised respect both in relation to ethical law of coexistence in the world as well as in case of necessity, tolerance to the forced forms of this law.

When choosing ethic and moral norms, Vazha always appeals to God and Nature. Kipling appeals to the white man's political and cultural, work and fight experience, to his mission as a transformer of the world. When it comes to the man's ideal, Kipling lays stress upon purposeful, rationalistic personality with strong will and orientation on one's own self. For Vazha the centre of humanness is the heart. His man is the one who obeys God's will, sympathetic and showing compassion to others, modest but full of inner dignity. Both in Kipling and Vazha the humaneness is a result of great tension of forces and requires an immense work. Kipling's concept is based on deep-seated faith of the western man's possibilities and Anglo-Saxon principle, "manage yourself". For Vazha-Pshavela the Christian teaching: "Love (i.e. have compassion) your neighbor" is a cornerstone. Both of these poets emphasize the complexity of human existence.

НИНО КВИРИКАДЗЕ

Грузия, Кутаиси

Кутаисский государственный университет им. Акакия Церетели

Тема фатальной обреченности женщины в реалистическом романе XIX в. (Т.Фонтане «Эффи Брист», Г.Флобер «Мадам Бовари», Л.Толстой «Анна Каренина»)

В работе представлен сопоставительно-тематический анализ проблемы женской эмансипации на примере классических романов в немецкой, французской и русской литературах (в «Эффи Брист» Теодора Фонтане, «Мадам Бовари» Г.Флобера и «Анне Карениной» Л.Толстого) – проблемы, волновавшей писателей-реалистов второй половины XIX в. во многих странах. Подобный подход учитывает национальную специфику жанра романа, соответственно типологически однородные, а также противоречивые черты, исходя из авторской позиции, философских, эстетических, культурологических аспектов, а также особенностей психологического мышления. Цель исследования – показать на широком социальном и историческом фоне проблему трагизма трех женских судеб в сравнительно-типологическом аспекте и определить степень преступности главных героинь в содеянном и степень фатальной обреченности в каждом из указанных произведений.

Сопоставляя роман Фонтане «Эффи Брист» с «Мадам Бовари» и «Анной Карениной», исследователи обычно делают выводы не в пользу немецкого автора: отмечается, что Фонтане не смог приблизиться к широ-

чайшему изображению народной жизни у Толстого и менее глубоко изображал страсти человеческие, чем Флобер. Между тем следует принять во внимание, что у реализма Фонтане были свои законы, следуя которым он, не претендуя на масштабы Бальзака или Толстого, создал произведения, открывшие новые возможности немецкому роману.

В романе «Эффи Брист», являющемся вершиной реалистического мастерства Фонтане, представлена трагическая судьба женщины, выданной замуж за человека, совершенно чуждого ей по духу. Показано, как обывательская ограниченность, возведенная в степень общественного мнения, оказывается настолько сильной, что трагедия женщины из-за совершенной ею некогда ошибки становится неизбежной, фатально зависящей от обстоятельств.

Сопоставительный анализ вопроса женской эмансипации в названных романах производится на основе сравнительно-типологического метода в аспектах жанра, методов и особенностей национальных версий реализма второй половины XIX в.

NINO KVIRIKADZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

The Female Destiny in the Realistic Novel of the 19th Century (T. Fontane's "Effi Briest", G. Flaubert's "Madam Bovary", L. Tolstoy's "Anna Karenina")

The present paper represents a comparative study of the problem of the feminine emancipation as reflected in classical German, French and Russian novels (T. Fontane's "Effi Briest", G. Flaubert's "Madam Bovary", L. Tolstoy's "Anna Karenina"). This problem attracted the attention of realist writers from different countries in the second half of the 19th century. This kind of approach considers the national peculiarities of the novel as a genre, its typologically homogeneous as well as distinctive characteristics predetermined by the author's point of view, philosophical, aesthetic, cultural aspects and psychology. The present research aims at investigating three tragic female destinies against the broad social and historical background from the perspective of comparative and typological literary studies.

Comparing "Effi Briest" with "Madam Bovary" and "Anna Karenina", critics often come to the conclusions unfavorable for the German author: it is considered that Fontane falls short from the Tolstoy's broad description of the folk life and failed to achieve Flaubert's depth in the expression of human passions. It should be noted that Fontane's realism has its own rules. The writer

never claimed the universality of Balzac or Flaubert, but he discovered and opened new possibilities for German novel.

“Effi Briest” tells a tragic story of a woman married to a man who is completely alien to her. The writer shows us the ways in which public opinion, prejudices and circumstances lead the protagonist to the inevitably fatal end.

The paper provides comparative analysis of the problem of female emancipation in the above-mentioned novels based on comparative and typological method and the theories of national varieties of genre and the literary realisms in the second half of the 19th century.

RUI COIMBRA GONÇALVES

Portugal, Santarem

Faculty of Letters of the University of Coimbra

Classical Mythological Procedures and a Matter of Poetic Singing in the “Faust” by J. W. Goethe

If we can consider the presence of the myth of Helen of Troy and its appearance on the Anglo-Saxon and German contexts as originality, almost a kind of eccentricity, and, no less, a manner to show the Nordic European devotion for the South classical culture. In first place, the wickedness of the German Helen by Goethe is evident because of her lack of protagonism in comparison to Margaret (which, in a previous view, would be evident, but not so much in the English renaissance version by Marlowe). We can make mention of a similar problem, e. g., in *Phèdre* by the French dramatist Jean Racine, in relation with the triangular love relationship established between the personae of Phèdre, Hippolyte and Aricie...

On the other hand, the Goethean figure of Euphorion as the result of the love of Faust and Helen is a weak synthesis of a wedding between the Nordic rational genius and the Apolline equilibrium of the Greek mind and art: the sudden disappearance and death of Euphorion in the bosom of the waters of the Aegean Sea can be seen as proof of this along the German tragedy.

Goethe's treatment of the classical culture in his *Faust* suggests us an anticlerical attitude, even more than in Helen of Troy mainly on behalf of the personae of the five Dames or the Eternal Mothers, a personification of the vital principles, whose strength would precede the own creation dogma as sustained by the traditional Church. We could witness the bilious will of Goethe towards the Catholicism in his derided figure of the Archbishop, the counsellor to the Emperor. It surpasses the proper idea formulated by Kant according to which

the catholic faith would be mean the “maternal idiom of Europe and her civilization”.

Finally the spirit that animated the German poet (as well as the Elizabethan play writer Christopher Marlowe in his *Doctor Faustus*), with all the disparities verifiable in his epoch, was no anymore the same by which could be summoned the own Helen of Troy to declare in the Homeric *Iliad* (whether being her already a woman of incomparable beauty upon earth, or whether a simple phantom of this), that, as persons of the legend, they were there with the only attendance and mission to be seen as a foreseen subject of poetic singing and, certainly, of all the kinds of further literary speculation.

რუი კომბრა გონსალესი

პორტუგალია, სანტარემი

კომბრას უნივერსიტეტის ნერილების ფაკულტეტი

კლასიკური მითოლოგიური მეთოდები და პოეტური სიმღერის საკითხი გოეთეს „ფაუსტში“

თუკი ტროელი ელენეს მითის არსებობას ანგლო-საქსურ და გერმანულ ლიტერატურაში აუთენტიურად მივიჩნევთ, ნათელი გახდება სამხრეთის კლასიკური მემკვიდრეობის გავლენა ჩრდილოეთ ევროპის კულტურაზე. პირველ ყოვლისა, თვალში საცემია გოეთესეული, ანუ გერმანელი ელენეს ამორალობა, რაც, თუ მარლოუს მარგარეტს შევადარებთ, გამოწვეულია პროტაგონიზმის არარსებობით. მსგავსი პრობლემა იკვეთება ფრანგი დრამატურგის ჟან რასინის „ფედრაში,“ კერძოდ, მთავარი პერსონაჟების ფედრას, იპოლიტეს და არიციას სასიყვარულო სამკუთხედში...

მეორე მხრივ, გოეთეს პერსონაჟი ეიფორიონი — ფაუსტისა და ელენას სიყვარულის ნაყოფი — წარმოადგენს ჩრდილოური რაციონალური გენიოსისა და ბერძნული ხელოვნებისა და აზროვნების აპოლონისეული ეკვილიბრიუმის ნაზავს: ეგოსის ზღვის ქაფში ეიფორიონის უცაბედი გაუჩინარება და სიკვდილი, ასევე, თავს იჩენს გერმანულ ტრაგედიაში.

გოეთესეული დამოკიდებულება კლასიკური კულტურისადმი „ფაუსტში“ მჭიდვანდება საკმაოდ ძლიერი ანტიკლერიკალური განწყობის სახით. რასაკვირველია, ეს განწყობა გოეთესთან უფრო მკვეთრადაა გამოხატული, ვიდრე ტროელი ელენეს მითის ხუთი ქალბატონის ან ქალღმერთების სახეებში, რომლებიც წარმოადგენენ ცხოვრებისეული პრინციპების პერსონიფიკაციას და ერთგვარ „პირველსახეს“ ტრადიციული საეკლესიო დოგმებისა. გოეთეს დამოკიდებულება კათოლიციზმის მიმართ გამოხატება არქიეპისკოპოსის, იმპერატორის მრჩევლის, პაროდირებულ მხატვრულ სახეში. მწერალი ეყრდნობა კანტის ფილოსოფიას, რომლის თანახმადაც, კათოლიკური რელიგია სხვა

არაფერია, თუ არა „ევროპისა და მისი ცივილიზაციის დედისეული იდიომა“.

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ სულისკვეთება, რომელიც შთაგონებას აძლევს გერმანელ პოეტს (რაც, ასევე, ჩანს ელისაბედის ეპოქის დრამატურგის ქრისტოფერ მარლოუს „ექიმ ფაუსტშიც“), შეუსაბამობაშია მის ეპოქასთან და. თუნდაც, თავად ტროელი ელენეს მიმართ ჰომეროსის „ილიადაში“ გამოთქმულ ვარაუდთან — იყო ის შეუდარებელი სილამაზის ქალი თუ მოჩვენება. ყოველივე ზემოთქმული იმით უნდა აიხსნას, რომ აღნიშნული ლეგენდის პერსონაჟები თავისთავად წარმოადგენენ პოეტური სიმღერის ელემენტებს, რომლებიც თავისთავად ქმნიან ნიადაგს მომავალი ლიტერატურული დისკუსიებისთვის.

ИРАИДА КРОТЕНКО

Грузия, Кутаиси

Кутаисский государственный университет им. Акакия Церетели

Основные тенденции русской критики 19 века

В начале 19 века сентименталисты и романтики основали философскую критику, поставили вопросы о природе художественного творчества, задачах словесного искусства, природе художественного мышления. Первая попытка систематизации истории литературы предпринята В.Г.Белинским в статьях о Пушкине. Критик стоит у истоков социологического литературоведения. Критика понималась как единственный способ самопознания словесного искусства. Попытка выстроить систему критического анализа принималась неохотно. Процесс обоснования самостоятельности литературной критики в России связан с популяризацией различных политико-философских концепций. Особенностью русской критики 19 века является ее философичность. В середине 19 века была принята необходимость толкования художественного текста. Критика применяла инструментарий литературной герменевтики. Комментированное прочтение художественного текста считалось столь же большим событием, как и создание художественного текста. Русская критика тяготела к психологической и философской прозе. Критические статьи в жанровом отношении представляли метажанр, смешение критической статьи, литературного произведения и публицистики. Критическое эссе «текст о тексте» создавалось под европейским влиянием. Литературно-критические эссе входили в систему жанров европейских литератур. Русский критик был учителем и наставником, такого рода философско-эстетический комментарий литературного текста был свойствен 19 веку. Русской критике в целом свойственна опора на христианские ценности, общеприняты они даже для

критиков-социологов. Произведение толковалось как производное от автора. Литературный текст трактовался как православная икона, как окно, за которым можно прозреть смысл. В конце 19 века на место политических идей в толковании текста встали идеи научные. Литературная критика базировалась на методологической основе смежных гуманитарных наук, использовала их достижения и терминологию. По сегодняшний день продолжается борьба между этими науками и критикой за ее онтологическую независимость. Теоретическая поэтика как самостоятельная дисциплина возникла в рамках этой борьбы.

IRAIDA KROTENKO

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Russian Criticism and Basic Tendencies at the Beginning of the 19th Century

At the beginning of the 19th century sentimentalists and romanticists established philosophic criticism, formulated the problem of literary art and raised the question of literary thinking.

V. G. Belinski made an attempt to systemize history of literature in his articles about A. S. Pushkin. The critic was one of the originators of the sociological thinking. Criticism was considered the only way of literary art substantiation. The attempt to draw up the critical analysis system was taken reluctantly first. The process of self-determination of the literary criticism in Russia was related to the popularization of some political and philosophic concepts. The characteristic peculiarity of the Russian criticism was its philosophic idea. In the middle of the 19th century text elucidation was considered to be the necessity. As a result, the text interpretation became an important occurrence that was appreciated not less than a new literary work itself.

Russian criticism was inclined to psychological and philosophic prose. The articles of critics presented meta-genre in reference to genre itself. The critical essay "Text about Text" was influenced by Europe. The literary and critical essays were included in the genre system of European literatures. A Russian critic was considered to be the mentor of that philosophic and aesthetic interpretation of the literary text in the 19th century.

Christian values were the characteristic features of Russian criticism. It is obvious that they were common for even sociologists. It should be mentioned that the literary work was elucidated as a derivative of the author while text as an orthodox icon to get at. Literary criticism was based on methodology and allied sciences. These disciplines have been trying to prove their ontological detachment. Theoretical poetics as a discipline was created within the framework of this process

Е. Ю. КУЛИКОВА

Россия, Новосибирск

Институт филологии СО РАН

Вийоновский «пир во время чумы» в «Фэзтонщике» О. Мандельштама

Пушкинский мотив «пира во время чумы» у О.Мандельштама связан, так или иначе, с французским поэтом Ф.Вийоном. Описания еды в сочетании с мотивами пьянства у Вийона – вызов и обществу, и Богу: на границе с гибелью, ожидаемой поэтом, «пир» становится демонстрацией приятия мира и приобретает не только «пьяно-праздничный», но и «смертельный» характер.

В стихотворении Мандельштама «Фэзтонщик» о Нагорном Карабахе появляется почти пушкинский «чумный председатель», выживший после вспышки бубонной чумы в Гадруте в 1929 – 1930 гг. Все пугает в фэзтонщике: фигура («Пропеченный, как изюм»), лицо («ужасные черты»), голос («То гортанный крик араба, / То бессмысленное «цо»), и то, что жизнь героев зависит от него («Было страшно, как во сне»). Сюжет «Фэзтонщика» близок сюжету «Заблудившегося трамвая» Н.Гумилева. Как иррациональное движение трамвая «через Неву, через Нил и Сену» вычерчивает трагическую линию судьбы лирического героя, так и фэзтонщик гонит «коляску / До *последней хрипоты*». Отметим обращение к управляющему – трамваем у Гумилева («вагоновожатый»), лошадьми у Мандельштама, и мотив *заблудившихся* – фэзтонщика и трамвая. Если трамвай «заблудился в *бездне времен*», то фэзтоном у Мандельштама правит пушкинский Вальсингам, попавший в Нагорный Карабах XX века. Страшный путь увлекает героев, превращаясь в трагический пир со смертью, как в судьбе «разбойника небесного клира» французского «школяра» Ф.Вийона: фэзтонщик «безносой канителью / Правит, душу веселя». И армянская чума 1930-х гг., как волной, накрывает и времена Пушкина, писавшего одну из «Маленьких трагедий», и времена английской чумы из пьесы Вильсона, и французские эпидемии эпохи Вийона, и трагические события 20-х-30-х гг. в России – *духовную чуму* XX в.

YELENA KULIKOVA

Russia, Novosibirsk

Institute of Philology of the SB RAS

Villon's "Feast in the Time of Plague" in Osip Mandelstam's "The Phaeton Driver"

Pushkin's motif of the "feast in the time of plague" in Mandelstam has a certain connection to the French poet Francois Villon. In Villon, the descriptions of eating combined with drinking motifs are a challenge to both the society and God. On the edge of ruin anticipated by the poet, the "feast" becomes a demonstration of acceptance of the world and acquires not only a "festively inebriated" but also "deadly" character.

The eponymous character of Mandelstam's poem "The Phaeton Driver" about Nagorno-Karabakh can be likened to Pushkin's "plague chairman" who survived the 1929-1930 outbreak of bubonic plague in Gadrut. Everything is frightening about the phaeton driver: his shape ("Baked through like raisins"), face ("horrific features"), voice ("Now a guttural shout of an Arab, / Now a meaningless 'tso'") and the fact that the protagonists' lives depend on him ("It was scary like in a dream").

The plot of "The Phaeton Driver" has a lot in common with that of Nikolai Gumilev's "The Lost Streetcar". Similar to the streetcar's irrational movement "across the Neva, the Nile and the Seine", which plots the lyrical hero's tragic destiny, the phaeton driver races "the carriage / *Till he is hoarse*". Note the way the driver is addressed in each poem: in Gumilev, he is the one who drives the streetcar, in Mandelstam, the one who drives the horses; note also the motif of the lost (the phaeton driver and the streetcar). While the streetcar "got lost in the abyss of time", Mandelstam's phaeton is driven by Pushkin's Walsingham who arrives in the 20th century Nagorno-Karabakh. The frightening road fascinates the protagonists and turns into a feast with death similar to the fate of the "brigand in heaven's clergy", the French "schoolboy" Francois Villon: the phaeton driver "drives the noseless humdrum / And exhilarates the heart." And so the Armenian plague of the 1930s, like a wave, covers the time of Pushkin who wrote one of the "Little Tragedies" during a cholera epidemic, the time of the English plague from Wilson's play, the French epidemics in Villon's time and the tragic events of the 1920s and 1930s in Russia, the *spiritual* plague of the twentieth century.

ნესტან კუტივაძე

საქართველო, თბილისი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აკაკის წერეთლის პუბლიცისტიკის მხატვრული სტრუქტურის ზოგიერთი საკითხი

XIX საუკუნის საქართველოს რთულ და წინააღმდეგობრივ საზოგადოებრივ ყოფას თითქმის სრულყოფილად ასახავს აკაკი წერეთლის დიდი ლიტერატურული მემკვიდრეობა. ამ მემკვიდრეობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ნაწილია პუბლიცისტიკა, რომელიც აზროვნების სიღრმესთან ერთად საყურადღებოა ექსპლიციტური პლანის გამოც.

სამეცნიერო გამოკვლევებში ლიტერატურული ზღაპრისათვის რელევანტურადაა მიიჩნეული საზოგადოებრივად აქტუალური თემის მხატვრული ინტერპრეტაცია. ამგვარი ნაწარმოები, მიუხედავად იმისა ფოლკლორულ სიუჟეტზეა იგი დაფუძნებული თუ გამონაგონზე, ყოველთვის გამოხატავს ავტორის ლიტერატურულ-ესთეტიკურსა და საზოგადოებრივ შეხედულებებს, რაც შესაძლებელს ხდის მის ჩართვას პუბლიცისტურ ტექსტშიც.

აკაკის წერილების საგანგებო შესწავლამ გვიჩვენა, რომ მისი პუბლიცისტიკის მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ელემენტია მწერლის მიერ ტრანსფორმირებული ზღაპრები, რომლებიც ზოგჯერ სრულყოფილადაა ჩართული ტექსტში, ხშირად კი ცალკეული განმეორებადი ფრაგმენტის სახით (მაგ.: „ცხელ-ცხელი ამბები“ („რა გუნებაზედა ვარ!...“, „ახირებული კაცია...“, „დღიურიდამ...“, „ვაი, მამულო“), „ჭუჭყია და პუნკია“ და სხვ.).

საგანგებოდ გვინდა გამოვყოთ გზის პარადიგმა, რომელიც ფოლკლორული ზღაპრის ტრანსფორმირებული ელემენტია. როგორც ხალხური ზღაპრის პროტოგონისტიკის ბედიამ დამოკიდებული იმაზე, თუ გზაჯვარედინთან მყოფი რამდენად სწორი მიმართულებით გააგრძელებს სვლას, ასევე თავისი მოღვაწეობით, მწერლის აზრით, ადამიანიც აკეთებს არჩევანს კეთილსა და ბოროტს შორის, რაც სხვადასხვა წერილში წარმოდგენილია ორი კომპიკსკენ მიმავალ („ალექსანდრე ყაზბეგის კუბოზე“) ან ორტოტიან (ორკაპ) გზად („უკანასკნელი პასუხი“, „სიტყვა რაფიელ ერისთავის სახსოვნად გამართულ სალამოზე“, „მგოსნის და რედაქტორის საუბარი“, „აკაკის სიტყვა რუსეთელ მოსწავლე ახალგაზრდებისადმი“...). გზის სწორად არჩევა იმდენად არის მნიშვნელოვანი, რამდენადაც საზოგადო გზის სათავეში (საპირადოსაგან განსხვავებით) უკვდავების წყარო ჩუხჩუხებს.

გზის აკაკისეული პარადიგმა, ვფიქრობთ, სხვა არაფერია თუ არა, ჰაიდეგერისეული თემშარა, ანუ ყოფიერების ის გზა, რომლის სათავეშიც ადამიანის ყველაზე წრფელი მისწრაფებებია დავანებული და რომელთან მუდმივად კვლავდაბრუნებაც არასდროს მისცემს მას

ჭემმარიტი ღირებულებებიდან გადაცდომის საშუალებას. ოღონდ, ჰაიდეგერისაგან განსხვავებით, აკაკისთან ამ გზის სათავეს ადამიანი ჭემმარიტი საზოგადო მოღვაწეობით თანდათან უახლოვდება.

აკაკის პუბლიცისტის ეს პლასტი კარგად გვიჩვენებს ეროვნული ცნობიერების ჩამოყალიბებაში ფოლკლორისტული მასალის ფუნქციას. ამასთან, აკაკის პუბლიცისტის ამგვარი სტრუქტურული ელემენტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ლიტერატურული ზღაპრის, როგორც ჟანრის, დამკვიდრებასა და განვითარებაში. ამ თვალსაზრისითაც აკაკი წერეთლის წვლილი სრულიად გამორჩეულია ქართული მწერლობის წინაშე.

NESTAN KUTIVADZE

Georgia, Kutaisi

Akaki Tsereteli State University

Some Issues of the Artistic Structure of Akaki's Publicism

A rich literary heritage of Akaki Tsereteli depicts a difficult and conflicting social life of Georgia in the 19th century in an almost complete manner. One of the most important parts of his heritage is publicism that exposes the depth of thinking as well as an artistic potential of the writer. From this point of view, explicit plane of the letters is of note.

In scientific research an artistic interpretation of key social issues is considered to be relevant for a literary fairy tale. Thus, notwithstanding either the work is based on a folk or invented theme it always shows literary-aesthetic attitudes and social view points of the author. For this particular characteristic it becomes possible to involve it in the publicistic texts.

Thorough study of Akaki's letters revealed that one of the important structural elements of his publicism is his transformed fairy tale. Sometimes fairy tales are involved in the texts in a full form, while often the repeated forms are observed (ex. "Hot-hot News" ("What a Mood!...", "An Obstinate Man...", "From a Diary...". "Woe to Motherland", "Filthy and Coquettish" and etc.).

The paradigm of the road has to be drawn a particular attention. It is a transformed element of a fairy tale. In folk tales protagonist's fate depends on the decision of choosing a right direction at the crossroad. The author thinks that a man has to make a choice between good and evil represented by a road leading to two towers ("On the Coffin of Aleksandre Kazbegi") or a forked path ("The Last Response", "Speech Made at the Evening in Remembrance of Rafiel Eristavi", "Talk between the Poet and Editor", "Akaki's Address to Russian Young Students"...). The right choice of the road is very important since the fount of youth bubbles at the beginning of the road (unlike the personal one). The paradigm of Akaki is nothing but Heidegger's country road, i.e. the road of

existence, where the most sincere aspirations are found. Constant return to this point will never allow a man to deviate from true values. But, unlike Heidegger Akaki considers that a man can gradually come closer and closer to the beginning of the road by his true public activities.

This part of Akaki's publicism shows well the function of folk material in forming social consciousness. Literary fairy tale, as a structural element of Akaki's publicism played a vital role in establishing and developing of the genre. From this point of view Akaki Tsereteli's contribution to Georgian writing is absolutely outstanding.

ნანა კუცია

საქართველო, თბილისი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კლასიკური რეალიზმი და აკაკი წერეთლის იგავურ-ალეგორიული მცირე პროზა

აკაკი წერეთლის მცირე პროზა იგავურ-ალეგორიულია.

ჯერ კიდევ ქართულ სასულიერო მწერლობაში „ალეგორიის“ სინონიმად შემუშავდა „იგავი“, რაც, ბიბლიის ლექსიკური მარაგიდან მოყოლებული, „ჰაგიოგრაფიის ენის წიაღში სათანადო გამოვლინებას პოულობს, „დავითიანში“ კი „ამბავს“ ეთანაბრება, მისი სინონიმია“ (ტიტე მოსია, „დავითიანის ლიტერატურული წყაროებისა და პოეტიკის საკითხები, თბ., 1989, 178).

რეალური ამბის ალეგორიულ საფანელში გახვევა ქართველთა ისტორიული ბედისწერით თუ იყო განპირობებული-განსაზღვრული.

აკაკის იგავ-ალეგორიებიც, იმავ ისტორიული ბედისწერით, ამბებია.

ალეგორიული ამბის დიდოსტატი მთხრობელი, დავით გურამიშვილი, სულიერი წინაპარი აკაკისა, უღიმღამოდ მიიჩნევდა „უიგავ(ვ)ო და უჩხრეკ“ თხზულებას, მაგრამ (გავიმეორებთ ზემოთქმულს) ისევე, როგორც გურამიშვილთან, აკაკის მცირე პროზაშიც იგავი არა იმდენად მხატვრული ეფექტის მოსახდენადაა მოხმობილი, რამდენადაც სწორედ ისტორიული ვითარების რეფლექსიის მიზნით.

რასაკვირველია, იგავ-ნოველებს თვითმკმარი მხატვრული ღირებულებაც აქვს, მაგრამ განსაკუთრებული სიმძაფრით ისინი სწორედ ეროვნულ-პოლიტიკური ვითარების კონტექსტში აღიქმება [„პირდაპირობის ნება არ მქონდა, ალეგორიულად მე გამოვაცხადე გაზეთებში ეგ საქმეო“, წერდა აკაკი ქუთაისის გენერალ-გუბერნატორის, ლევა-

შოვის საქმიანობის მხილებისას და ზემოთქმულის განზოგადება მწერლის მთელ მხატვრულ შემოქმედებაზეც უპრიანია].

„აკაკი წერეთლის გამჭრიახმა გონებამ და მახვილმა თვალმა იმთავითვე შენიშნა თავისი თანამედროვე საზოგადოების მოზრდილ ნაწილში გადაგვარების აშკარად გამოხატული, დამლუპველი ტენდენცია — ეროვნულ მეობაზე, საკუთარ ენასა და კულტურაზე უარისთქმის ფასად პირადი კეთილდღეობისაკენ ლტოლვა, ერს საბოლოო დაცემასა და გადაგვარებას რომ უქადდა“ (ემზარ კვიციანიშვილი, სიმბოლო და ალეგორია აკაკი წერეთლის შემოქმედებაში, „ლიტერატურა და ხელოვნება“ 2, 1991, 69).

„შენს ღარიბ ქოხს რად შორდები და მდიდრის ოჯახში მირბიხარ?!“ (ნ. გიორგაძე, ი. გორგოძე, აკაკი წერეთლის ცხოვრებისა და შემოქმედების მატრიანე, თბ., 1991, გვ. 80) — წარმოუდგენლად თანამედროვედ ჟღერს საუკუნე-ნახევრის წინანდელი კითხვა.

აკაკის მცირე პროზა, ცენზურისათვის თვალის ასახვევად, „საყმანვილო ზღაპრების“ სერიით იბეჭდებოდა, მაგრამ ეს იმ სახის „ზღაპრები“ იყო, ილია რომ წერდა: „ზღაპარს გვეუბნება და სიბრძნეს კი გვამცნობს“, „ზღაპრები“, „წყველაკრულვიან სატიკივარს“ რომ იმარხავდა.

მწერლობა აკაკისათვის „მესარკეობა“ — ოპტიმალური დეფინიციაა ნაპოვნი „რეალიზმის“ არსის განმარტებისთვის.

იგავ-ალეგორია „მესარკეში“ მოთხრობილია, როგორ აუხირდნენ სარკის ოსტატს მახინჯები მხოლოდ იმიტომ, საკუთარი სიმახინჯე რომ სარკის სიმრუდეს გადააბრალეს (სხვა დიდი მესარკე-რეალისტის — ილიას „კაცია-ადამიანის?!“ მსგავსი პასაჟიც ცოცხლდება მეხსიერებაში).

ყურადღებას მივაპყრობთ ალეგორიულ იგავებს: „მესარკე“, „კიკოლას ნაამბობიდან“, „კრიჭ და ხრიშ“, „სამგვარი სიყვარული“, „ყვითელი სანთელი“, „ქართული ფულის თავგადასავალი“, „ორი სიზმარი“, „სოფელ ალის აოხრება“, წარმოუდგენელი, ტრაგიკული სიზუსტით რომ ეხმიანება თანამედროვე საქართველოს ვარამს, აკაკისეული ლაკონურობით ნაწინასწარმეტყველევს: „უქონელობა და უსწავლელობა დიდი უბედურება არის, მაგრამ წაწყმედას ყველაფერი სჯობია“ (ორი სიზმარი, რჩ. თხზ. 5 ტომად, III, თბ., 1989, 489).

განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია აკაკისეული გაფრთხილება „ერის“ „კუთხით“ ჩანაცვლების საფრთხესთან მიმართებით.

ალეგორიის მოხმობა რეალური ტრაგედიის რეფლექსიისთვის, რეალურის ალეგორიული ქვეტექსტი არსებითი ნიშანია აკაკის უაღრესად საინტერესო მცირე პროზისა.

ბუნებრივია, ერის ჭირისუფალი ვერ დარჩებოდა მხოლოდ „მესარკედ“ — ტრაგიკულ ფაქტთა გულგრილ აღმნუსხველად. გზა ხსნისა უნდა მონიშნულიყო — წარსულისა და აწმყოს გაცნობიერება-გააზრებით განსაზღვრულიყო სამომავლო გეზი, შერჩეულიყო ყოფიერე-

ბის „ფუტკრისეული ნირი“ („ყვითელი სანთელი“) — სანთლით უფლის, თავლით — ერის მსახურებისა.

იგივე აზრი მსჭვალავს აკაკის იგავეებს — მწერლის თანამედროვე (სამწუხაროდ, არამხოლოდ) საქართველოს ტრადიციული ამბების ალეგორიულ ანარეკლს.

NANA KUTSIA

Georgia, Tbilisi

Sokhumi State University

Classical Realism and Akaki Tsereteli's Parables (allegorical short-stories)

Akaki Tsereteli's short-stories are parables.

In Georgian hagiography the synonym of “allegory” is “parable”, taken from the biblical world, but in “Davitiani” by David Guramishvili the notion of “parable” had the meaning of the “story” (*T. Mosia, Literary Sources and Problems of Poetry of “Davitiani”, Tb., 1989, 178*).

The main reason for the usage of allegorical background was, of course, “historical fortune” of Georgian people.

Allegorical parables of Akaki Tsereteli are the realistic stories as well.

The great master of allegorical stories, David Guramishvili, spiritual ancestor of Akaki Tsereteli, thought that any story without parable basis was dull and uninteresting, but (as we have said) Akaki Tsereteli as well as David Guramishvili had used parable as a reflection of historical events in his short-stories.

The Parables of Akaki Tsereteli have self-sufficing artistic value, of course, but their main content is the reflection of national-political situation of Georgia (“I might not say directly so I've said it using parables”- wrote Akaki Tsereteli about the dark deeds of the governor-general of Kutaisi Levashov. We can generalize this idea and say that it was the main principle of Akaki Tsereteli short stories).

“Wit and keen eye-sight of Akaki Tsereteli took notice to the destructive tendency of degeneration, denial of national history, culture, language - the reason of national tragedy” (*Emzar Kvitaishvili, Symbol and Allegory in the Works of Akaki Tsereteli, Journal “Literary and Art” N2, 1991, 61*).

“Why do you leave your poor home and run to the rich man's house?!” – the question asked by Akaki Tsereteli is too urgent nowadays unfortunately.

The short-stories of Akaki Tsereteli were published as “fairy tales for children”, but they were “fairy-tales” Ilia Chavchavadze wrote about: “These fairy tales tell the wisdom” (“Wisdom “here means the “National tragedy”).

Mission of the writer for Akaki Tsereteli is reflection (“mesarkeoba” – “to create the glass”, “to reflect using the glass” – that’s right definition of Realism as well). In the short story “Mesarke” (“The Master of Glass”) the writer told of the rebellion of the ugly-men against the glass-master - they believed that their ugliness was the “fault” of the glass.

In the article we have studied the parables (short stories): “The Master of Glass”, “Kikola’s Story”, “Three Kinds of Love”, “The Yellow Candle”, “The Adventure of the Georgian Money”, “Two Dreams”, “Destruction of the Village Ali.”

They accord to the everlasting problems of small countries, Georgia especially, foretold by Akaki Tsereteli: “Poverty and lack of education are two terrible things, but to be destroyed spiritually is the worst” (“*Two Dreams*”, *Selected Stories*, v. 3, *Tb.*, 1989, 489). The warning of changing of the notion of the “nation” by the term “region” (“district”) is too urgent as well.

Using the parable to reflect the real tragedy of the occupied and destroyed country is characteristic for the very interesting short stories of Akaki Tsereteli. The writer could not stay only as the reflector – he had to find the way to rescue the nation, to realize the Past and the Present of the country and “to choose the style of bee’s life” – to serve to the Lord God and the native people as well as mankind.

The main idea of the parables of Akaki Tsereteli – the reflection of the tragic history of Georgia – is the same.

MAIJA KUHARENOKA

UK, Cirencester

De Montfort University

Victorian Anxieties and Human Essence in Mathilde Blind’s “The Ascent of Man”

The nineteenth century can be described as a time of rapid changes in society, which in turn greatly influenced perceptions of the human self. The most obvious example of this would be the social and cultural anxieties caused by the publication of Charles Darwin’s *The Origin of Species* (1859) and *The Descent of Man* (1871) that, amongst others, left a lasting influence on poetry. One of the most interesting works in this respect is Mathilde Blind’s epic poem “The Ascent of Man”.

“The Ascent of Man” can be seen as the first substantial poetic interpretation of the theories of evolution. In the poem Blind, who is of German origin and is closely linked to German revolutionary circles, re-evaluates human

history through Darwin's and Percy Bysshe Shelley's concepts of nature, religion, and humanity. She advocates Darwin's theories, though she also argues that the world is distancing itself from the natural and has therefore lost the human capacity for love and compassion.

Thus the paper will explore the way Blind employs the Romantic concepts of self, religion, and nature and the late Victorian theories of evolution to depict the relationship between human self and nature in "The Ascent of Man". It will also attempt to place Blind's analysis of these themes in the context of *fin-de-siècle* anxieties about individual and social 'degeneration'.

მანია კუხარაიონოვი

*გაერთიანებული სამეფო, საირენსესთერი
დე მონტფორტის უნივერსიტეტი*

ვიქტორიანული ეპოქის შემოფოთებანი და ადამიანის არსი მატილდა ბლანდის „ადამიანის წარმომავლობაში“

მეცხრამეტე საუკუნის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სწრაფი ცვლილებები მოხდა, რომლებმაც, გარკვეულწილად, დიდი გავლენა იქონია პიროვნული „მეს“ გააზრებაზე. ამის ნათელ მაგალითად შეიძლება მივიჩნიოთ საზოგადოების შემოფოთება სოციალურ თუ კულტურულ პრობლემებთან დაკავშირებით, რაც გამოიწვია ჩარლზ დარვინის ნაშრომთა „სახეობათა წარმოშობისა“ (1859) და „ადამიანის წარმოშობის“ (1871) გამოქვეყნებამ. ამ ნაშრომებმა, მრავალ სხვასთან ერთად, ნაუშლელი კვალი დატოვა იმ პერიოდის პოეზიაში. ამ თვალსაზრისით ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო ნაწარმოებია მათილდა ბლანდის ეპიკური პოემა „ადამიანის წარმომავლობა“.

„ადამიანის წარმომავლობა“ შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ევოლუციის თეორიის პირველი პოეტური ინტერპრეტაცია. პოემაში ბლანდი, გერმანული წარმოშობისა და გერმანულ რევოლუციურ წრეებთან მჭიდროდ დაკავშირებული ავტორი, ხელახლა გადააფასებს კაცობრიობის ისტორიას დარვინისა და პერსი ბისი შელის კონცეპტების (ბუნება, რელიგია, კაცობრიობა) მიხედვით. ის მხარს უჭერს დარვინის თეორიას, თუმცა, იმავდროულად, თავის თვალსაზრისსაც გამოთქვამს იმის თაობაზე, რომ სამყარო დაშორდა ყოველივე ბუნებრივს და, აქედან გამომდინარე, ადამიანმა დაკარგა სიყვარულისა და თანაგრძნობის უნარი.

ნაშრომში განხილული იქნება ის გზები, რომელთა მეშვეობითაც ბლანდი იყენებს პიროვნული „მეს“, რელიგიისა და ბუნების რომანტიკულ კონცეპტებს და გვიანდელი ვიქტორიანული ეპოქის ევოლუციის თეორიებს, რათა თავის პოემაში „ადამიანის წარმომავლობა“ სათანადოდ წარმოაჩინოს ადამიანისა და ბუნებას შორის ურთიერთობა.

ნაშრომში არის ცდა, რომ ზემოთ დასახელებული საკითხების ანალიზი მოვაქციოთ იმ „შეშფოთებათა“ კონტექსტში, რომლებიც საუკუნის მიწურულს ინდივიდისა და სოციალური დეგენერაციის პრობლემათა გამო არსებობდა.

ЮРАТЕ ЛАНДСБЕРГИТЕ

Литва, Вильнюс

Институт культуры, философии и искусства

Кавказский мотив в литовском искусстве: творчество М. К. Чюрлениса (литература, музыка, живопись)

Микалоюс Константинас Чюрленис (1875-1911) – выдающийся основоположник литовского модернизма XX в. – художник, композитор и автор литературно-философских очерков и писем. Он оказал сильное влияние на литовский менталитет – мышление - в искусстве, привнес открытый для романтизма дух нового искусства. Он вывел Литву на просторы вселенной, сконцентрировал и углубил образ пространства в искусстве до Вечности – проявления живо пульсирующего Абсолюта. Одним из важнейших источников инспирации были для него и горы Кавказа – в 1905 г. Чюрленис посетил Кавказ в районе Казбека, фотографировал горы, скалы и море. Простирающееся над вершинами пространство явилось источником новых художественных образов, внесло в его творчество смелую вертикаль, глубинные измерения. В музыке это пробудившийся мир *звона* – непредсказуемость сонористики, алеаторики, мистика и сила преобразования контуров линий, теней и сияния звезд. А в литературе Чюрленис оставил имя Казбека как свой основной символ вселенной, пронизывающий его письма духом всеобщности любви и тоски. Это и есть один из важнейших лейтмотивов литовского модернизма, раздвигающий также рамки осознания литовского тождества – нам близки горы Кавказа. В них обретают силу такие необходимые нам образы – духовное понятие величия природы, бескомпромиссно стремящаяся ввысь вертикаль судьбы. Именно здесь раскрывается актуальное защитное пространство ценностей.

JURATE LANDSBERGYTE

Lithuania, Vilnius

Institute for Culture, Philosophy and Arts

The Caucasian Motif in Lithuanian Art Creation:

M. K. Ciurlionis

(literature, music, painting)

Mikalojus Konstantinas Ciurlionis (1875-1911) is the most outstanding originator of the 20th-century Lithuanian modernism. He is a composer, a painter and an author of literary and philosophical essays and letters. He strongly influenced the Lithuanian artistic mentality, animated the spirit of the new art open to romanticism. He brought Lithuania to world space, concentrated and strengthened the space image in art up to the Eternity, to the expressiveness of the lively pulsating Absolute. One of the most important sources of inspiration for him was the Caucasus Mountains: Ciurlionis visited the Caucasus and was at the Mount Kazbek in 1905. He took pictures of the mountains, rocks and sea. The space revealed by peaks and crests was also the source of new artistic images and provided his paintings with the brave dimension of vertical and depth. This is an awakened world of *bong* in music – unpredictability of sonoristics and aleatorics, mystique, the power of transformation of contours, shadows and starlight. M. K. Ciurlionis left his basic symbol of the universe in literature, i.e. the name of Kazbek penetrating his letters with love and nostalgia in the most general sense. This is one of the most important leitmotifs of Lithuanian modernism extending the perception of the Lithuanian identity – the Caucasus Mountains are close to us. They convey such necessary images as the spiritual dimension of the majesty of nature and uncompromisingly arising vertical of destiny. It is the place where the topical defensive space of values spreads out.

კახაბერ ლორია

საქართველო, თბილისი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

რეალიზმი ჰენრიკ იბსენის დრამატურგიაში

ჰენრიკ იბსენი ერთ-ერთი უდიდესი ფიგურაა დრამატურგიის ისტორიაში. მას ხშირად, სავსებით დამსახურებულად, სკანდინავიელ შექსპირადაც კი იხსენიებენ. იბსენის პიესები კვლავაც დიდი წარმატებით იდგმება მთელს მსოფლიოში. ის, რომ დიდი ნორვეგიელი დრა-

მატურგი ესოდენ მიმზიდველი ავტორია თანამედროვე პუბლიკისათვის, არაერთი მიზეზით აიხსნება. მათ შორისაა იბსენის შემოქმედების გამორჩეული ზედროულობა და თვალშისაცემი მრავალფეროვნება.

იბსენი ძნელად თუ განეკუთვნება რომელიმე ერთ ლიტერატურულ სკოლას ან მიმართულებას, მაგრამ მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში ის, უპირველეს ყოვლისა, მაინც, როგორც რეალისტი მწერალი, ისე შევიდა.

იბსენის შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ე.წ. საზოგადოებრივ დრამებს. „საზოგადოების ბურჯნი“, „თოჯინების სახლი“, „მოჩვენებანი“, „ხალხის მტერი“ სწორედ ამ ტიპის ნაწარმოებებს განეკუთვნება. აღსანიშნავია, რომ სოციალური რეალიზმის ხელნერით შესრულებული ეს თხზულებები თავის თავში მოიცავენ განზოგადების უაღრესად მაღალ ხარისხს და ხშირად უმწვავეს ფილოსოფიურ პრობლემებს აყენებენ.

ფსიქოლოგიური რეალიზმის უაღრესად საინტერესო ნიმუშებად აღიქმება „გარეული იხვი“, „ზღვის ასული“ და „როსმერჰოლმი“. ეს დრამები ერთგვარად არღვევენ კიდეც ტრადიციული რეალიზმის საზღვრებს და იბსენის შემოქმედებაში ახალი, ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, სიმბოლისტური ფაზის დადგომას მოასწავებენ.

უნდა აღინიშნოს, რომ საზოგადოდ იბსენის რეალიზმი საკმაოდ არაერთგვაროვანი და ორიგინალური მოვლენაა. იგი ხშირად გვევლინება მე-19 საუკუნის სხვადასხვა კულტურულ და ლიტერატურულ ტენდენციათა ერთგვარი გადაკვეთის ხაზზე. ამ თვალსაზრისით, საკმაოდ თვითმიზნურად და არცთუ ობიექტურად უნდა ჩაითვალოს ის განმაქიქებელი კრიტიკა, რაც იბსენს სიცოცხლეშივე დაატყდა თავს მეორე გენიალური ნორვეგიელი მწერლის კნუტ ჰამსუნის მხრიდან, რომელიც მოდერნისტული ლიტერატურის პოზიციებიდან აკრიტიკებდა იბსენს და მის გმირებს ზედაპირულობასა და ფსიქოლოგიურ არადამაჯერებლობას უკიჟინებდა.

KAKHABER LORIA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Realism in the Dramaturgy of Henrik Ibsen

Henrik Ibsen is one of the most prominent figures in the history of dramaturgy. He is often, absolutely deservedly, referred to as a Scandinavian Shakespeare. His plays are still performed with great success all over the world. The fact that this Norwegian playwright is so loved by the modern audience could easily be explained with several factors. Among those factors are undeniable diversity of his works and his thinking ahead of the time.

It is difficult to place Ibsen within the limits of any of the literary schools or courses, but in the history of the world literature he was, first and foremost, placed as a realist writer.

So called societal dramas are an inseparable part of Ibsen's dramaturgy. "Pillars of the Society", "A Doll's House", "Ghosts", "An Enemy of the People" are exactly the works of this kind. It must be admitted that all these works, written under the influence of social-realism, imply a rather high rate of generalization and sometimes even raise acute philosophical issues.

Works such as "The Wild Duck", "The Lady from the Sea" and "Rosmerholm" represent truly interesting works of psychological realism. These dramas do even date to violate the limits of the traditional realism and, according to the opinions of some of the researchers, point at the beginning of the new symbolist phase in the life of Ibsen.

In general, Ibsen's realism is a rather dissimilar and original phenomenon. He is often placed at the intersection of different cultural and literary tendencies of the 19th century. In this context, the self-aimed and overly condemning critique that Ibsen received from his compatriot, another great Norwegian writer Knut Hamsun, was definitely biased. Hamsun criticized Ibsen from the angle of modernist literature insisting that Ibsen's literary characters were overly shallow and psychologically not convincing.

ЙОРДАН ЛЮЦКАНОВ

Болгария, София

Институт литературы Болгарской АН

У кого и чему учиться? (Болгарская литература XIX века и рецепция иностранных литератур)

Доклад, в силу прагматической необходимости будучи обзорным, затронет следующие вопросы. (1) Осознание и формулировка проблемы, задачи перед (воз)рождающейся национальной культурой: необходимость расширения культурного кругозора; неизбежность либо необходимость посредничества. (2) Динамика ориентаций (греческая доминция, русская, наверное немецкая): ее эстетические измерения и основания. (3) Осознание 'реализма' / „реализма”, как подхода к миру и к литературе (задачам литературы); осознание „реализма”, как стиля и как эпохи. (4) Отталкивание от реализма. Признаки „большого стиля” и индивидуальные признаки национальной культуры. Точки зрения современных исследователей и раннего модернизма на отечественную (болгарскую) традицию. Ранний

модернизм об образцовых литературах (Социальная чуткость „плюс“ легкая дымка „возвышающего нас обмана” – формула русской литературы у Пенчо Славейкова?) (5) Была ли в болгарской литературе эпоха „классического реализма”? (Не)совместимость между а) установкой на „реализм” и установкой на ускоренную модернизацию (активное освоение, в т.ч. перебор, разнообразных, в т.ч. принадлежащих разным эпохам и стилям, культурных форм), и, б) установкой на „реализм” и установкой на ускорение национально-освободительного движения (доминантность разных языковых функций – репрезентация vs. апелляция). („Классика” болгарской литературы – по количественному преобладанию модернистская...)

IORDAN LYUTSKANOV

Bulgaria, Sofia

Institute for Literature of Bulgarian Academy of Sciences

From Whom and What to Learn? (19th-century Bulgarian literature and the foreign literatures)

The paper, for pragmatic reasons being a review one, will refer to the following issues. (1) When, how, and by whom was a crucial problem and a task the national culture *in statu (re)nascendi* must deal with realised and posed: the task of broadening of the cultural horizon; the problem of inevitability or necessity of a mediator. (2) What were the changes, regarding the main mediator (periods of Greek, Russian, and, probably, German dominance in mediation being discernible), and what were the aesthetic dimensions and reasons of these shifts. (3) When was *realism* (as either a notion or a name), as an attitude toward the world and the (aim of) literature, realised; and when was it realised as a style and as an epoch. (4) When the withdrawal from realism began. How did the features of the “big style” and of a certain national culture intermingle or interplay. (Some contemporary scholars’ and some early modernists’ points of view on their own (Bulgarian) literary tradition will be considered. Early Bulgarian modernism’s idea of some *model*-literatures will be paid attention too. Social sensibility plus a light veil of “an elevating lie” – is this the formula of Russian literature by Pencho Slaveykov?) (5) Whether an epoch of “classical realism” is identifiable within the lifespan of Bulgarian literature at all. Here the (in)compatibility between (a) a predisposition to “realism” and a will/necessity of an enforced modernisation (with literature involved in an active adoption of various cultural forms which belong to different epochs and styles), and (b) a predisposition toward “realism” and a will/necessity of contributing to the national liberation movement (different basic language functions being dominant within each strategy, i.e. representation vs. appellation) ought to be checked. (The quantitative predominance of modernist works within the Bulgarian literature “classics” being a relevant fac.

დარეჯან მენაბდე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

XIX საუკუნის პირველი მეოთხედის ქართული სამოგზაურო ნარატივის მსოფლმხედველობისათვის

XIX საუკუნის პირველი მეოთხედის ქართული სამოგზაურო ნარატივის ლიტერატურული ვექტორის ჩრდილოეთისკენ შეცვლა პოლიტიკურმა ფაქტორებმა განსაზღვრა. თუ XVIII საუკუნის „მოგზაურობათა“ მიზანი იყო წმინდა ადგილების მოხილვა, ქართულ სიძველეთა გამოვლენა, საერთაშორისო ვითარების გარკვევა, დიპლომატიურ, სამხედრო და სავაჭრო მისიათა შესრულება და სხვ., ახალ სამოგზაურო ტექსტებში თავი იჩინა როგორც ავტორთა პოლიტიკურმა ორიენტაციამ, ისე ზოგადად მსოფლმხედველობრივმა თავისებურებებმა. მოგზაურ-მემუარისტები, ისტორიული კონტექსტის გათვალისწინებით, ახალი რაკურსით აფასებენ პოლიტიკურ მოვლენებს, აცნობიერებენ მოსალოდნელ ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ საფრთხეებს და, არცთუ იშვიათად, თავიანთ თხზულებებში ავლენენ კრიტიკულ დამოკიდებულებას რუსეთის აგრესიული პოლიტიკის მიმართ.

XIX საუკუნის დასაწყისში რუსეთში იშულებით ემიგრაციაში აღმოჩნდა იმდროინდელი ქართული პოლიტიკური და ლიტერატურული ელიტის ძირითადი ნაწილი. რუსეთში მოხვედრილ ქართველ ემიგრანტებს (ბატონიშვილებსა და მათ გარემოცვას) იქაურმა ხელისუფლებამ ლეგალური პოლიტიკური მოღვაწეობის ყოველგვარი საშუალება წაართვა და მათაც მთელი ინტელექტუალური ძალისხმევა ახალი კულტურულ-სალიტერატურო ორიენტირების ძიებებისკენ მიმართეს. ბატონიშვილთა წრეში წარმოჩნდა არაერთი საინტერესო ლიტერატურული ფიგურა, მათ შორის, გაბრიელ რატიშვილი და ნიკოლოზ ონიკაშვილი.

მართალია, გ. რატიშვილი და ნ. ონიკაშვილი — იოანე გიორგი XII-ის ძე ბატონიშვილის ამაღლის წევრები — ერთდროულად მოხვდნენ რუსეთში და თითქმის ერთი და იგივე ადგილები მოიხილეს, მათს ტექსტებში მკაფიოდ ჩანს ავტორთა პოლიტიკურ-მსოფლმხედველობრივი განსხვავებულობა, ისტორიული რეაქციების სხვადასხვაგვარი რეცეფცია. გ. რატიშვილისთვის (პირველი ქართველი მწერალი, რომელიც დაესწრო იმპერატორ ალექსანდრე I-ის 1801 წლის 12 სექტემბრის მანიფესტის გამოცხადებას და აღწერა ეს ვითარება), ცხადია ტრაგიზმი ახალი პოლიტიკური რეალობისა და მნიშვნელოვანია ზემოქმედება მკითხველის ცნობიერებაზე. ნ. ონიკაშვილი კი რჩება მხოლოდ აღმწერლად, რომელიც ზოგჯერ ისეა გაბრუებული უცხო ქვეყნის გარეგნული ბრწყინვალეობით, რომ ვერც კი ამჩნევს საბედისწერო პოლიტიკური ცვილებების ხასიათსა და მასთან დაკავშირებულ საფრთხეებს.

გ. რატიშვილისა და ნ. ონიკაშვილის ნარატივებში მოცემული ინტერპრეტაციები კონკრეტული ისტორიული მოვლენებისა, საინტერესო მასალას იძლევა როგორც აღნიშნულ მწერალთა მსოფლმხედველობის, ისე ლიტერატურული ტექსტისა და პოლიტიკური კონტექსტის ურთიერთმიმართების გასათვალისწინებლად.

DAREJAN MENABDE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

On the World View of the Georgian Travel Narrative of the First Quarter of the 19th Century

Cultural and literary tendencies characteristic of classical realism were clearly manifested in the Georgian narrative of the first quarter of the 19th century. The change of the literary vector northward was essentially defined by political factors. If the purpose of the 18th-century “travels” was visiting holy places, bringing to light Georgian antiquities, finding out the international situation, carrying out diplomatic, military and trade missions, etc., in new texts there appeared the authors’ political orientation as well as the world outlook peculiarities, in general. Travelers-authors of memoirs, taking into account the historical context, evaluate political events from a new point of view, they are aware of the possible national-state dangers, and not infrequently in their works show a critical attitude towards the aggressive policy of Russia.

At the beginning of the 19th century the greater part of the Georgian political and literary elite found itself in the involuntary emigration in Russia. As the Georgian emigrants (princes and their milieu) were deprived by the local authorities of any possibility of legal political activity, they mainly directed their intellectual efforts towards the search for new cultural and literary landmarks. A number of interesting literary figures emerged in the circle of princes, among them Gabriel Ratisvili and Nikoloz Onikashvili.

Although G. Ratisvili and N. Onikashvili – members of the retinue of Prince Ioane, son of Giorgi XII – found themselves in Russia at the same time and visited almost one and the same places, in their texts the authors’ political and world view dissimilarity, the different reception of historical realia are obvious. For G. Ratisvili (the first Georgian writer who attended the issuing of the manifesto of September 12, 1801, by Emperor Alexander I and described this situation), the tragedy of the new political reality is natural and it is significant for him to have an effect on the reader’s consciousness. As regards N. Onikashvili, he remains only as a describing person, who sometimes is so impressed by the outward brilliance of the foreign country that he fails to notice the character of the fateful political changes and dangers linked with them.

Interpretations of particular historical events given in the narratives of G.Ratishvili and N.Onikashvili offer interesting material for understanding the world view of these writers, as well as taking into account the interrelation of the literary text and political context.

ТАТЬЯНА МЕГРЕЛИШВИЛИ

Грузия, Тбилиси

Грузинский технический университет

Реализм как фантом

При наличии в русскоязычном научном дискурсе множественности определений термина «реализм» его когнитивные и семантические аспекты все еще не обрели полноценного наполнения. Среди различных трактовок выделяются определения Р.Якобсона (*Р.Якобсон. О художественном реализме*, 1976), Г. А. Гуковского (*Гуковский Г.А. Пушкин и проблемы реалистического стиля*, 1957), Ю.М.Лотмана (*Лотман Ю.М. К проблеме типологического изучения культуры*, 1967). Каждое из них, рассмотренное в контексте функциональной зависимости от научного дискурса его эпохи, демонстрирует противоречивость самого субъекта определения.

Обращаясь к семантическому наполнению понятия «реализм», обнаруживаем такие семантические оппозиции, как *реализм — номинализм, реализм — идеализм* (В.Руднев 2006), *реалистическое сознание — нерелистическое (аутистическое) сознание* (Блейлер 1927, Kretshmer 1956, Бурно 1991). Данные номинации окончательно запутывают ситуацию.

Предполагая, что только рассмотрение русского культурного (в том числе литературного) процесса XIX столетия в его движении сможет помочь в прояснении понимания реализма, следует обратиться к русской литературе XIX столетия, в недрах которой и содержится ответ на поставленный вопрос (альтернативные концепции русской литературы XIX века см. в книгах русской эмиграции [*Вайль — Генис 1991; Смирнов 1994*], где, однако, термин «реализм» не подвергается переосмыслению).

Путь, пройденный русской литературой от «Евгения Онегина» до «Матери», анализ таких определяющих ее компонентов, как нарративная структура, идейная наполненность, отношения в модусе «*форма-содержание*», приводит к выводу: понятие «реализм» есть составляющая одной из нескольких центральных культурных парадигм развития мировой (М.Эпштейн, 1996), а в нашем случае русской культуры, а именно составляющая эпистемы модерности, где модерность понимается как культурная эпоха, эпистемологически объединяющая русскую культуру XVIII - 1970-х годов. Кроме того, сам термин «реализм» в каком-то смысле становится составляющей тоталитарного научного дискурса.

TATIANA MEGRELISHVILI

Georgia, Tbilisi

Georgian Technical University

Realism as a Phantom

Presenting many definitions of the term “realism” in Russian scientific discourse its cognitive and semantic aspects have not acquired the full meaning yet. Among the different interpretations is underlined the position of P. Jacobson (P. Jacobson. *About the Artistic Realism*, 1976), G. Gukovski (G. Gukovski, *Pushkin and Problems of Realistic Style*, 1957), J. Lotman (J. Lotman, *To a Problem of Typological Investigation of Culture*, 1967). Each of them, analyzed in the context of functional depending on scientific discourse of its epoch, demonstrates the paradoxes of the subject to be defined.

Investigating the semantic meaning of the term “realism”, we can find such semantic oppositions as realism-nominalism, realism-idealism (*V. Rudnev, 2006*), realistic conciseness-non realistic (autistic) conciseness (*Bleier 1927, Kretshmer 1956, Burno 1991*). These nominations make the difficulties in situation understanding.

Thinking, that only investigation of Russian culture (also literary) process of the 19th century in its move can help in understanding of realism, we have to look at Russian literature in the 19th century, in deepness of which lies the answer to this question (the alternative conceptions of Russian literature of the 19th century in books of Russian emigration [Vail – Genis, 1991], Smirnov, 1994], but the term “realism” there was not changed at all).

The way, going by Russian Literature from “Evgeny Onegin” to “Mother”, is the analysis of such main components as a narrative structure, idea fullness, relations in modus “form- content”, makes the conclusion: the term “realism” is a part of one of several central culture paradigms of evolution in world (M. Epshtein, 1996), and in our case – Russian culture, so that a part of modernistic episteme, where the modality is understood as the culture epoch, epistemologically uniting the Russian culture XVIII – 1970 years. Also the term “realism” in some aspects becomes the part of totalitarian scientific discourse.

ინბა მილორავა

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

გაუცხოების პრობლემა რეალისტურ ტექსტში

XIX ს.-ის 60-იანი წლები უმნიშვნელოვანესი ეტაპია, როგორც საქართველოს ისტორიის, ისე ქართული მხატვრული აზროვნების განვითარების გზაზე. თაობამ, რომელსაც სათავეში ი. ჭავჭავაძე ჩაუდგა, მიზნად დაისახა ქვეყნის სასიცოცხლო ენერჯის გაძლიერება, ცნობიერების რადიკალური ცვლილება და სულიერი ძალების ნაკადის ახალი, თავისუფლებისკენ გაჭრილ არსში გადადინება. ერის და ქვეყნის გადარჩენის ერთადერთი საშუალება მისთვისაც ორგანული და სხვა ქვეყნების მიერ უკვე აპრობირებული განვითარების ბუნებრივ კალაპოტში გადაყვანა იყო, რაც ძალიან ძნელია გაქვავებული შიდა-სივრცის პირობებში.

ი. ჭავჭავაძე ითავლისწინებს ყველა შესაძლო წინააღმდეგობას, რომელიც შეიძლება შინაგანი ტრანსფორმაციის პროცესში წარმოიქმნას. ერთ-ერთი მათგანია გაუცხოების პრობლემა, რომელიც საკმაოდ ნათლად ჩანდა და საფრთხის შემცველიც იყო. ილიას ტრაგიკული აღსასრულიც გარკვეულწილად ქართული საზოგადოების მასთან გაუცხოებამაც გამოიწვია.

საზოგადოების და სამშობლოს ნიაღში საკუთარი მყარი ადგილის მოძიების, გაუცხოების აღმოფხვრის სურვილი ნათლად ჩანს ილიას პოეზიაში. „მგზავრის წერილებში“ აისახა პასუხისმგებლობის გრძნობით გამოწვეული ფარული შიში — შეძლებს თუ არა ადამიანი გადალახოს ბენვის ხიდი, შეიძლება თუ არა დაამყაროს ცოცხალი კომუნიკაცია თავის სამშობლოსთან.

„ოთარანთ ქვრივში“ გაუცხოების პრობლემა სხვადასხვა მიმართულებით გაიშალა. ოთარანთ ქვრივი და გიორგი გაუცხოებულნი არიან საზოგადოებასთან, რომელიც ჯერ კიდევ ძველი, უკვე დრომოჭმული, ყოველგვარი ინდივიდუალური პასუხისმგებლობისგან თავისუფალი ცხოვრების წესით აგრძელებს არსებობას და ეს არის ამ საზოგადოების ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა. ასევე უცხოა პეტრე („სარჩობელაზედ“) — ალალი, კეთილი, თანაგრძნობის უნარის მქონე კაცი სასტიკ ქალაქში.

ილიამ, შეიძლება ითქვას, ნეგატიური პოზიცია შეარჩია და მანკიერების მხილებით შეეცადა გაუცხოების დაძლევა. ასევე აკაკიც, როგორც ახალი გზის აქტიური შემოქმედი, ნათლად ხედავდა ყველა იმ პრობლემას, რაც იდგა ქართული საზოგადოების წინაშე, მათ შორის გაუცხოების პრობლემასაც, თუმცა იგი გამოსახვის პოზიტიურ პოზიციას ირჩევს.

INGA MILORAVA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Problem Of Estrangement in Realistic Text

The 60s of the 19th century is regarded as the very important stage not only for Georgian history, but the development of the Georgian artistic thought as well. The generation headed by Ilia Chavchavadze aimed to strengthen the vital energy of the country and change consciousness drastically. They tried to find a new canal for nation's spiritual stream. The sole possibility for saving the nation and country was to transfer them in a way of development, which has already been approved by the other countries. However, finding such way of development was very difficult, because of petrified internal space.

Ilia Chavchavadze took into consideration all possible resistances, which may arise in the process of internal transformation. One of them was the problem of estrangement, which was quite obvious and also very dangerous. Ilia Chavchavadze's tragical death was conditioned by the problem of estrangement with the society.

Ilia's wish to find his stable place in the society and in his Motherland, to destroy the problem of estrangement is clearly seen in his poetry. Latent fear caused by responsibility for his country was reflected in his story "The Notes of Traveller"; Could a human being cross the bridge and establish the natural communication with his people and country or not.

The problem of estrangement is given in a number of directions in his story "The Otaraant Widow". The Otaraant Widow and his son Giorgi were estranged from society. The society, which has no individual responsibility, lives with old traditions and it is the main problem of this society. Also the stranger is Petre (In the story "On the Gallows").

Ilia Chavchavadze has chosen the negative position. He wanted to overcome the problem of estrangement. So was Akaki Tsereteli who was anxious about this problem, however he chose the positive position.

KATARZYNA MISIEJUK

Poland, Warsaw

Polish Academy of Sciences

Disintegration of Dick Diver in "Tender Is the Night"

In a great number of literary works, especially in the 19th-century American fiction, women were always present and were given important roles to perform. They were often recognized as the goddesses – the Victorian “angels” responsible for everything that was important in the house. Their duties were not suitable for men, as they were keeping the fire, cooking, cleaning, and looking after children. They were the embodiments of piety and modesty as well.

In this thesis, as in the novels it deals with, a typical nineteenth-century woman will be compared to a typical woman of the 1920s and 1930s, called the *New Woman*. This study will concentrate on the way the appearance and behavior of the *New Woman* is different from the traditional model of femininity. As an example of such a woman, Nicole Diver, the female protagonist of *Tender Is the Night*, will be discussed. Apart from being free in any respect, she also appears to be androgynous. Nicole, her behavior and her world will be discussed in the context of the modern world and modern culture.

In the twentieth century women became more independent; they became more educated and did things that only men could do in the past. Since the beginning of the century they started to learn both how to ride a horse and hunt, as well as drive a car. They also started to smoke and drink alcohol and were seen in public places more often. In comparison with the nineteenth century conventions their style of dressing changed a lot, and their hair style altered as well.

კატარზინა მისიეჟუკი

პოლონეთი, ვარშავა

პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემია

დიკ დაივერის დეზინტეგრაცია „ნაზია ლამეში“

ლიტერატურულ ნაწარმოებთა უმრავლესობაში, კერძოდ, მეცხრამეტე საუკუნის ამერიკულ პროზაში, ქალის მხატვრულ სახეს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. მას ხშირად ქალღმერთად, ვიქტორიანული ეპოქის „ანგელოზად“ მოიხსენიებენ და ოჯახური ცხოვრების ყველა პრობლემაზე პასუხისმგებლობას აკისრებენ. ქალის მოვალეობები შეუფერებლად იყო მიჩნეული მამაკაცებისათვის, რადგან სწორედ ქალს ევალებოდა თბილი ოჯახური კერის შენარჩუნება, საჭმლის

მომზადება, სახლის დალაგება და ბავშვების მოვლა. ის, იმავდროულად, იყო ღვთისმოსავობისა და თავმდაბლობის განსახიერებაც.

მოცემულ ნაშრომში მეცხრამეტე საუკუნის ქალის ტიპი შედარებულია 1920-30-იანი წლების ქალის მხატვრულ სახესთან, ე.წ. *ახალი ქალის* ტიპთან. ყურადღება გამახვილებულია იმაზე, თუ როგორ შეიცვალა *ახალი ქალის* გარეგნობა და ქცევა ქალურობის ტრადიციულ მოდელთან მიმართებაში. ამ ახალი ტიპის ქალის მაგალითზეა გაანალიზებული ნიკოლ დაივერის, „ნაზია ღამეს“ მდედრობითი სქესის პროტაგონისტის, მხატვრული სახე. გარდა იმისა, რომ ნიკოლი პიროვნულად სრულიად თავისუფალია, ის არის, ასევე, ანდროგინული პერსონაჟი. მისი ქცევა და შინაგანი სამყარო ნაშრომში განხილულია თანამედროვე სამყაროსა და კულტურის კონტექსტში.

მეოცე საუკუნეში ქალები უფრო დამოუკიდებელნი და განათლებულნი გახდნენ და სარგებლობდნენ მთელი რიგი უფლებებით, რომლებიც ადრე მხოლოდ მამაკაცთა პრეროგატივა იყო. მეოცე საუკუნის დასაწყისში მათ ისწავლეს ნადირობა და ცხენით ჯირითი, ასევე მანქანის ტარება. ამასთან, მათ, დაიწყეს სმა, სიგარეტის მოწევა და უფრო ხშირად გამოჩენა საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში. შეიცვალა მეოცე საუკუნის ქალის ჩაცმის სტილი და თმის ვარცხნილობაც.

ИРИНА МОДЕБАДЗЕ

Грузия, Тбилиси

Институт грузинской литературы им. Шота Руставели

Роман в поисках реалистической художественности: типология жанровых трансформаций

Становление жанра романа в грузинской прозе XIX века – процесс сложный и неоднозначный. Исследование его типологии в общем контексте европейской литературы позволяет не только выявить национальную специфику развития жанра, но и общие закономерности культурной ориентации той эпохи. Особый интерес в этом смысле вызывают произведения, созданные на раннем этапе становления реалистической художественности. В них наиболее наглядно прослеживается общая направленность поисков и экспериментов грузинских писателей.

В докладе приводятся основные результаты синхронного и диахронного анализа художественной структуры романа Лаврентия Ардазиани «Соломон Исакич Меджгануашвили». Особое внимание уделяется вопросам преемственности и новаторства.

Выделенные нами элементы переходной жанровой структуры и специфики нарратива наглядно свидетельствуют о том, что наиболее значимой тенденцией процесса становления реалистического романа является трансформация повествовательных традиций средневековой грузинской литературы с учетом достижений художественного опыта западноевропейской литературы, в частности, повествовательной структуры просветительского романа, прозаических традиций раннего реализма и специфики буржуазного романа.

IRINA MODEBADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

A Novel in the Quest for Realistic Art: Typology of Genre Transformations

The formation and establishment of the novel genre in the Georgian prose of the 19th century is considered to be a challenging process. Studying its typology in the common context of European literature enables us not only to reveal national specificity of the development of the genre but the common cultural orientations of that epoch. Emphasis is made on works being created at the early stages of the establishment of realism where the common inclination towards the quests and experiments of Georgian authors are witnesses.

The report presents the results of synchronic and diachronic analysis of the artistic structure of Lavrenti Ardaziani's novel "Solomon Isakich Mejganushvili". The great importance is attached to the issues of continuity and innovation.

The elements of genre structure and the specificity of narrative that we have singled out prove that the most significant tendency of process of formation of the realistic novel is transformation of narrative traditions of the medieval Georgian literature taking into account achievements of art experience of the West European literature, in particular, narrative structure of the novel of enlightenment, prosaic traditions of early realism and specificity of the bourgeois novel.

ირინა ნაცვლიშვილი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

საისტორიო წარატივი, ლიტერატურული ტრადიცია და მხატვრული წარმოსახვა აკაკი წერეთლის „ნათელაში“

ქართული მწერლობა ყოველთვის ამჟღავნებდა ინტერესს კლასიკური წარსულის მიმართ, მაგრამ საისტორიო წარატივს განსაკუთრებული აქტუალობა და ღირებულება შესძინა XIX საუკუნის მხატვრულმა აზროვნებამ. თუკი ახალი კოლონიური ყოფის პირობებში სინამდვილის მიუღებლობის ფონზე საუკუნის დასაწყისის პოეტებისათვის ესთეტიზებული წარსული იყო ის იდეალი, რომელიც განაპირობებდა მისკენ რომანტიკულ, რეალურად კი მიუღწევად სწრაფვას, 60-იანელთა მსოფლმხედველობრივი პრინციპის კვალობაზე — „ანმყო, შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავალისა“, — ისტორია, თავისი ნათელი სახეებითა და სახელებით, გაიაზრებოდა, როგორც ერის სულიერი საზრდო ღირსეული ანმყოსა და მომავლის ფორმირების გზაზე. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება აკაკი წერეთლის პოემა „ნათელა“.

პოემის ფაბულა, გარკვეულწილად, იმ საისტორიო წარატივს ეფუძნება, რომელიც ცნობილია „ქართლის ცხოვრების“ უამთაღმწერლისეული მატთანით, თუმცა იმპლიციტურად შინაარსობრივი თუ მხატვრული დეტალებით. ცოტნე დადიანის საარაკო გმირობა ჩარმადან მონღოლთა ნოინის კარზე „ასწლოვან მატთანეში“ ორიოდ გვერდსაც არ მოიცავს, მაგრამ კომპოზიციურად შეკრული ნოველის სახე აქვს და მონოდებულია სახარებისეული სახისმეტყველების ფონზე: „წარვიდა ანისად დამდეები სულისა თვისისა და აღმსარებელი მცნებისა უფლისასა, რომელი იტყვის: უფროს ამისსა სიყუარული არა არს, რათა დადვას კაცმან სული თვისი მოყუსისა თვისისათვის“. ბიბლიური პარადიგმა, რომელიც ისტორიკოსს თხრობაში შემოაქვს, არის ერთგვარი ინდექსი პერსონაჟის ხასიათისა და მოვლენის არსის გასახსნელად, რისთვისაც ავტორი დამატებით მსჯელობასაც ავითარებს, თავის მხრივ აფასებს გმირსაც და სიტუაციასაც. ამდენად, „ასწლოვან მატთანეში“ აღნიშნული ეპიზოდის სახით საქმე გვაქვს ისტორიისა და დისკურსის ერთობლიობასთან, ანუ ე. წ. დისკურსიულ წარატივთან.

აკაკი წერეთლის პოემაში, მართალია, შეინიშნება სიტუაციური თუ ფრაზეოლოგიური თანხვედრანი „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტთან, მაგრამ პოეტი მხატვრული წარმოსახვის საშუალებით აფართოებს ფაბულასაც და სიუჟეტსაც და, საისტორიო წარატივისაგან განსხვავებით, აქცენტი გადააქვს ნათელას სახეზე (ამას ცხადყოფს პოემის სათაურიც), რომელიც არსებითად მისი მხატვრული ფანტაზიის ნაყოფია. ამით საისტორიო წარატივს აკაკი გარდაქმნის ახალი ტიპისა

და შინაარსის ნარატივად (ტერმინის თანამედროვე ინტერპრეტაციით), რომელშიც ყურადღება უმთავრესად გამონაგონზეა კონცენტრირებული.

მიუხედავად იმისა, რომ „ნათელაში“ მოვლენათა წარმმართველი სწორედ მხატვრული წარმოსახვაა, პოემა ეფუძნება „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტს არა მხოლოდ ცოტენ დადიანის ქმედების, არამედ ზოგადად მონღოლთდროინდელი რეალობის აღწერისასაც. ამასთანავე, ის საკმაოდ დავალებულია ლიტერატურული ტრადიციითაც. გარდა იმისა, რომ პოემაში აშკარაა რუსთველური ფრაზეოლოგია და ლექსიკა (მაგ.: „მზის სხივების ველარ მჭვრეტი, გახმა ია, დაჭკნა ვარდი!“), თავად ნათელას მხატვრული სახეც შთაგონებული უნდა იყოს „ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟი ქალებით, განსაკუთრებით კი — ნესტან-დარეჯანით.

IRINA NATSVLISHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Historical Narrative, Literary Tradition and Artistic Imagery in Akaki Tsereteli’s Poem “Natela”

Georgian literature always displayed an interest in relation to classic past but artistic thinking of the 19th century added special topicality and value to the historical narrative. If in conditions of a new colonial state against the background of unacceptable reality the ideal which evoked romantic but in reality unattainable aspiration was the aestheticized past for the poets at the turn of the century, in the light of the world outlook principle of the man /woman of the sixties – “the present originated from the past is the parent of the future”, - the history with its bright figures and names, was perceived as nation’s spiritual food on the road of shaping dignified present and future. This is the purpose that Akaki Tsereteli’s poem *Natela* serves.

The plot of the poem is based on that historical narrative which is known from the chronicle “The Life of Kartli”, though it is amplified with contextual or artistic details. Tsotne Dadiani’s heroic deed done at the Noin court of Charmaghan Mongols contains less than two pages in the “Centenary Chronicle” but has a form of compositionally bound novel and it is narrated against the background tropological interpretation of the Gospel: Tsotne arrived at Anis and voluntarily joined his compatriots-in-arm who had been captured by Mongols in order to share their fate, in fulfillment of the law of Christ announcing that the highest level of love is “to sacrifice oneself for thy neighbor”.

Biblical paradigm which is introduced into the narration by a chronicler is a certain index for explanation of personage’s character and essence of the event for which the author develops additional discussion, makes his own appraisal of a hero and situation. Thus, in the form of the episode reported in the Centenary Chronicle we deal with the unity of the history and discourse or the so-called documentary narrative.

აღა ნემსაძე

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ნაციონალური იდენტობის პრობლემა ალექსანდრე ყაზბეგის მოთხრობებში

იდენტობა სუბიექტური რეალობის საკვანძო ელემენტს წარმოადგენს. ესაა ადამიანის მიერ საკუთარ თავთან იგივეობის დადგენა რაღაც ტიპოლოგიური კატეგორიით. განასხვავებენ სოციალურ, კულტურულ, ეთნიკურ, ჯგუფურ იდენტობებს. ინდივიდი ზოგჯერ საერთოდ ვერ ახერხებს საკუთარი იდენტობის დადგენას, რასაც „იდენტიფიკაციის კრიზისი“ ეწოდება. ქართული (არა მარტო) სინამდვილის გათვალისწინებით, ვფიქრობთ, რომ ყველა სახეობას შორის უმთავრესი მაინც ნაციონალური იდენტობაა (დასავლურ სამეცნიერო ლიტერატურაში — ეთნიკური), რაც ხშირად იდენტიფიკაციის სხვა სახეების (კულტურულის, ისტორიულის, ფსიქოსოციალურის) გარკვეულ საფუძვლად გვევლინება.

ყოველი დიდი ერი საკუთარი ისტორიის მანძილზე ხდება რაღაც დიადი იდეის მატარებელი, რომელიც ასულიერებს მის ყოფიერებას. ქართული სახელმწიფოსთვის ასეთი იყო ეროვნული თავისუფლების იდეა, რომელიც გახდა ეროვნული იდენტობის მოპოვებისა და შენარჩუნების აუცილებელი პირობა. შენიშნულია, რომ ინდივიდში ის იდენტობა იწყებს აღმატებას სხვებზე, რომელიც განიცდის დევნას. ამ მოსაზრების გათვალისწინებით, ნათელი გახდება, რატომ არის ჩვენთვის ეროვნული იდენტობის კრიზისის დაძლევა მუდმივი პრობლემა. ალექსანდრე ყაზბეგის მოთხრობების გამოცდილებით თამამად შეგვიძლია ვისაუბროთ ნაციონალური იდენტობის პრობლემის არსებობაზე XIX საუკუნის ქართულ რეალობაში. საკვლევი მასალის საფუძველზე იკვეთება ორი შემთხვევა: უკვე მოპოვებული იდენტობის რღვევა და დაბრკოლების შექმნა იქ, სადაც იდენტიფიკაცია ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა.

იდენტიფიკაციის პრობლემასთან პირდაპირი კავშირი აქვს დროისა და სივრცის პრობლემებს. ეთნოსი ყალიბდება ისტორიული პროცესის ობიექტურ სვლაში. ხასიათის ეროვნული თავისებურებანი იგივე ისტორიული მეხსიერებაა, ის, რაც ეთნოსმა ჩათვალა მნიშვნელოვნად და შეინახა კოლექტიურ ცნობიერებაში („გახსოვდეს, ვისი გორისა ხარ“). ეს ყველაფერი ერთად ქმნის იდენტურ სივრცეს (აქ მოვიაზრებთ არა მარტო გეოგრაფიულ არეალს, არამედ ადათ-წესებს, რიტუალებს, ფასეულობებს და პიროვნების ღირსების განმსაზღვრელ ფაქტორებს). ალექსანდრე ყაზბეგის გმირებს მხოლოდ იდენტურ სივრცეში შეუძლიათ იგრძნონ საკუთარი პიროვნული არსი, წარმოაჩინონ ღირსებები, იღვანონ ერის საკეთილდღეოდ.

ნებისმიერი პრობლემის გაჩენა ყოველთვის და ყველგან პირდაპირი შედეგია კოსმოსის რღვევისა. კოსმოსი (მოცემულ შემთხვევაში საქართველოს მთიანეთი, სადაც წესრიგი და სამართლიანობა უზრუნველყოფილი იყო მთის მყარი კანონებით) გადადის ქაოსში, რასაც რუსული ძალის შემოჭრა განაპირობებს. საჭიროა ამ ქაოსის კვლავ კოსმოსად ქცევა, რაც ეროვნული იდენტობის მოპოვებით უნდა მოხერხდეს. ასეთია ალექსანდრე ყაზბეგის მოთხრობების უმთავრესი აზრი.

ADA NEMSADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Problem of National Identity in Alexander Kazbegi's Stories

Identity is the main issue of the subjective reality, establishment of a person's identity by some typological category. There are social, cultural, ethnic and group identities. An individual sometimes fails to establish identity at all and it is called "the identification crisis". Giving consideration to the Georgian (and not only Georgian) reality, we think that the national (in the western scientific literature – ethnic) identity is essential among all types, which often appears the basis for other types of identification.

Every big nation becomes the bearer of some great idea during its history, which gives spiritual sense to its existence. For the Georgian state such was the idea of national freedom, which has become the indispensable condition to obtain and maintain the national identity. It has been noted that the identity, experiencing pursuit, starts to develop in an individual. Giving consideration to such opinion, it becomes clear why averting the national identity crisis is a permanent problem for us. According to Alexander Kazbegi's stories we can freely talk about the existence of the national identity problem in Georgian reality of the 19th century. On the basis of studying material, two cases can be highlighted: disarrangement of already gained identity and creation of hindrance where identification has not been implemented yet.

Time and space problems are directly connected with the identification problem. Ethnos is formed in the objective course of historical process. National feature of character is the same as the historical memory, which the ethnos considered important and maintained in the collective consciousness ("Remember where you come from!"). All these make an identical space (geographic range, customs, rituals, values...). Characters of Alexander Kazbegi can feel their personal essence and express their merits only within the identical space.

Emerging of any problem is the direct result of outer space disruption. Outer space (mountains of Georgia, where order and fairness was ensured by strong mountain laws) is leading to chaos, which is conditioned by invasion of the Russian forces. Such chaos shall turn into the outer space again, which is possible to obtain by gaining the national identity. This is the main idea of Alexander Kazbegi's stories.

მანია ნინიძე

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

თვითმკვლევლობა, როგორც სიუჟეტური მეტაფორა

აკაკი წერეთლის „გამზრდელს“ რეალურად მომხდარი ფაქტი დაედო საფუძვლად, მაგრამ ამ ამბავს მწერლის ყურადღება იმით არ მიუქცევია, რომ სარკესავით ასახავდა ცხოვრებას, პირიქით, შემთხვევა სავსებით არაორდინალური იყო. როდესაც რეალისტურ ნაწარმოებში საზოგადოების ყოფა წარმოგვიდგება ყოვლად უჩვეულო, გამონაკლისი მაგალითით, სავსებით მოსალოდნელია, რომ საქმე გვეკონდეს სიუჟეტურ მეტაფორასთან.

ჩვენი აზრით ამ ნაწარმოებში ერთმანეთს ერწყმის ფაქტობრივი და მეტაფორული კომპოზიციური პასაჟები, რომელთა ხატვის სტილი ერთმანეთისაგან განსხვავებულია. მოვლენათა თავდაპირველი განვითარება და კვანძის შეკვრა უკავშირდება რეალურ სიუჟეტს. მასში მონაწილე პერსონაჟები ცოცხლად და მრავალმხრივად არიან წარმოდგენილნი, მაგრამ ჰაჯი-უსუბი, რომელიც გვიან შემოდის პოემაში და რომელსაც უკავშირდება კვანძის გახსნა, სქემატური სახეა — სახე იდეა და არა სახე ხასიათი. ჩვენი აზრით იგი განასახიერებს „აღზრდის წესრიგს“, „აღზრდის ლოგიკას“, რომლის მიხედვითაც ღირსეული ღირსეულს აღზრდის და „ცემა გმართებს გამზრდელისა, რა ყრმა ნახო ავად ზრდილი“. საფარ-ბეგმა ეს ლოგიკა დაარღვია, ეს იდეა დაამსხვრია.

ჰაჯი-უსუბი რომ ჩვეულებრივი პერსონაჟი იყოს, მწერალი მის განცდებს თვითმკვლევლობის ნინ ვრცლად წარმოგვიდგენდა. ეს ისეთი ფატალური ნაბიჯია, რომ ავტორს ყველაზე ნოყიერი ნიადაგი ექნებოდა მისი ფსიქოლოგიური ანალიზისთვის, მაგრამ გამზრდელის ქმედებას თან არ ახლავს მისი განცდების ამსახველი არცერთი სიტყვა. ეს გვაფიქრებინებს, რომ ჰაჯი-უსუბი და მისი საქციელი განსხვავებული, მეტაფორული ნარატივია. იგი დამხმარე საშუალებაა, რომელიც უკავშირდება რეალურ პრობლემას და რეალისტურ პერსონაჟს – საფარ-ბეგს. თვითმკვლევლობა, მეტაფორულად აქ შესაძ-

ლოა სულის, იდეის სიკვდილს განასახიერებდეს, რაც ბევრად უფრო ტრაგიკულია, ვიდრე ხორციელი სიკვდილი.

აღზრდის კანონზომიერების მეორე პარადოქსულ შემთხვევად შეიძლება ჩაითვალოს სანინალმდეგო მოვლენა – როცა უფარგისი აღმზრდელების მიუხედავად აღსაზრდელები ახერხებენ ღირსეულ ადამიანებად ჩამოყალიბებას. ამის მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ აკაკის თაობა და მათი გიმნაზიის აღმზრდელები, რომლებსაც ეძღვნება ეს პოემა. ამრიგად, მწერლის მხატვრული გზავნილი თავისი პედაგოგებისადმი აგებულია კონტრასტულ შემთხვევაზე, რისი მეშვეობითაც ხდება ემფაზის გაძლიერება.

MAIA NINIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rusatveli Institute of Georgian Literature

Suicide as a Plot Metaphor

Akaki Tsereteli's poem "Gamzrdeli" (the Upbringer) is based on a real fact. The plot couldn't attract the author's attention as a reflection of real life. On the contrary, the case was quite extraordinary. When in realistic fiction people's life is represented by means of exceptional, unusual happenings, quite often it is not an ordinary plot, but a plot metaphor.

We consider that the poem plot is a mixture of factual and metaphoric passages which differ greatly in the stylistic means of expression. The beginning of the story and tying of the plot knot are connected with the realistic, ordinary plot. Characters involved in it are described very lively and in different ways but Haji Iusub who enters the poem at the end and who unties the knot, is a schematic image and not an ordinary character. In my opinion, he represents "educational order", "educational logics", according to which a worthy teacher has worthy pupils and "the teacher who brings up a worthless person, should be whipped". Sapar-beg with his low action destroyed this logic and annihilated the idea.

If Haji Iusub were an ordinary character, the author would describe his feelings before suicide widely. Suicide is such a fatal step that gives the author the most fruitful ground for psychological analysis. But the decision of Haji Iusub is accompanied with no word describing his feelings. This makes us think that his suicide is quite a different, metaphoric narrative. It is a subsidiary means connected with a real problem and realistic character – Sapar-beg. Suicide might be a metaphor, representing the death of a sole or death of an idea, connected with Haji Iusub and it is even more tragic than biological death.

Another paradox, connected with educational logics is the contradictory case – when, despite bad teachers, pupils manage to become worthy citizens.

The best example of it is the case with Akaki Tsereteli himself and his gymnasium schoolmates, who had terrible teachers and awful educational system but became great public figures. Dedication of the poem to the author's teachers carries an important message. It tells them that if a teacher who did everything to make Sapar-beg an honorable person, blamed and punished himself because of his sins, the teachers who don't do all they can, should be blamed and punished even more. The author's message to his teachers is constructed on a contrast case and this makes the emphasis stronger.

К.Р. НУРГАЛИ

Казахстан, Астана

ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

Об истоках русско-казахских литературных связей

У каждой нации есть свои особенности, вместе с тем все народы черпают лучшее друг у друга, и их культурное богатство становится общим достоянием. В процессе этого взаимообогащения большую роль играет художественное изображение другого народа.

Ануар Алимжанов писал, что народы всегда искали и ищут то, что объединяет их с другими народами, а не то, что разделяло бы их и вело к розни. Одним словом нет конца стремлениям человека и народа ко все более возвышенному идеалу.

Русская литература, оказывая влияние на развитие национальных литератур, сама обогащалась новыми темами, идеями и изобразительными средствами. В освоении казахской темы русские писатели шли в первых рядах.

Тема связи казахской литературы начала XX века с общемировым литературным процессом в казахском литературоведении представлена работами М. Ауэзова, С. Талжанова, Ш. К. Сатпаевой, К. Канафиевой-Кереевой, У. Кумисбаева, и других исследователей.

Обращаясь к русской литературе, казахская литература исходила из своих социально-исторических и эстетических задач. Вместе с тем внимание к инациональным литературам содействовало дальнейшей эволюции самого русского литературного процесса.

Истоки русско-казахских отношений уходят в глубь веков, о чем свидетельствуют древние памятники русской письменности.

Все лучшее в дореволюционном творчестве русских авторов [Д. Л. Иванов, М. Пришвин, Г. Успенский и др.] характеризуется стремлением войти в жизнь казахского народа, понять его душу. До понятия «самоиден-

тификация» русскими авторами с кочевником был период узнавания, удивления, впервые посетившим степь. Первые путешественники прониклись глубоким уважением к кочевнику, узнав его поближе. И это было не книжное изучение «предмета», основой и почвой казахстанских страниц этих авторов явились прямая и личная причастность писателей к казахской жизни.

KADISHA NURGALI

Kazakhstan, Astana

L.N. Gumilyov Eurasian National University

On the Origins of Kazakh-Russian Literary Relations

Every nation has its peculiar characteristics. At the same time all the nations borrow the best from each other, and their cultural wealth becomes a common heritage. During this mutual enrichment a great role is given to the imagery description of another people.

Anuar Alimzhanov once wrote that peoples have always sought the one thing that unites them with other peoples but not the one that separates them from each other and makes them different. To put it in short, there is no end for the aspiration of man and people to a more exalted ideal.

While producing its influence upon the development of national literatures, Russian literature has been enriching itself with new themes, ideas and figurative means. Russian writers were the first in developing Kazakh themes. The theme of the relation of Kazakh literature of the beginning of the 20th century to the worldwide literary process in Kazakh literary criticism is presented in works of M. Auezov, S. Talzhanov, Sh.K. Satpayeva, K. Kanafiyeva-Kereyeva, U. Kumisbayev and many other researchers.

Turning to Russian literature, Kazakh literature has been led by its social-historical and aesthetic purposes. Along with it the attention to foreign national literatures contributed to the further evolution of the Russian literary process itself.

The origins of Russian-Kazakh relations go back into the depth of ages which is justified by ancient monuments of Russian writing.

The best thing in pre-revolutionary artistic work of Russian authors [D.L. Ivanov, M. Prishvin, G. Uspenskiy, etc.] is characterized by the aspiration to enter the life of Kazakh people and understand their sole. Before the notion “self-identification” appeared, there was a period of recognition, astonishment of Russian authors who got to know Kazakh nomads and found themselves in Kazakh steppes for the first time. The first travelers were imbued with a profound respect for Kazakh nomads as they knew them better and closer. And it was not a bookish study of “a subject”, as the basis and ground of Kazakhstan pages of these authors has become the direct and personal involvement of writers in Kazakh life.

SELCUK PEKER

Turkey, Konya

University of Selcuk in Konya

The Georgian and Georgia in Ashik Poetry

The early examples of Ashik (Wandering minstrels of Turkish Folk Poetry) Literature in Anatolia can be traced back to the 14th century. In ages, numerous poems told by hundreds of ashiks have made a tremendous achieve. Ashiks usually poetized on love and the beloved and sometimes on the important events of the period they lived in.

Turks and Georgians are the two friend nations who have always lived in peace throughout the history. In spite of this friendship, traces about Georgia and the Georgians in the Turkish Ashik Poetry are far from meeting the expectations. The Georgian motives detected in this study were generally on love and the beloved. Some Georgian motives were also encountered in some poems written on the Otoman-Russian war.

In the present study, the leading representatives of ashik poetry and poems written by those poets who lived in cities nearby Georgia were examined. The motives on Georgia and the Georgian that were detected in the Turkish Saz (a Turkish folk musical instrument) Poetry, on which various interpretations and considerations were also made, were tried to be determined.

სელჩუკ პეკერი

თურქეთი, კონია

სელჩუკის უნივერსიტეტი კონიაში

ქართველები და საქართველო აშულურ პოეზიაში

ანატოლიაში აშულური პოეზიის (აშულები — თურქული ხალხური პოეზიის მოხეტიალე შემსრულებლები) პირველი ნიმუშები მე-14 საუკუნეში ჩნდება. საუკუნეების განმავლობაში ასობით აშულის მიერ მოთხრობილი პოემებმა უზარმაზარი არქივი შეადგინა. აშულები ძირითადად თხზავდნენ პოემებს სიყვარულზე და ზოგჯერ იმ მნიშვნელოვან მოვლენებზეც, რომლებიც მათ ეპოქაში ხდებოდა.

თურქები და ქართველები ორი მოძმე ერია, რომლებიც საუკუნეთა მანძილზე მშვიდობიანად თანაარსებობდნენ. ამ მეგობრობის მიუხედავად, თურქულ აშულურ პოეზიაში საქართველოსა და ქართველების შესახებ ძალზე ბუნდოვანი ცნობები არსებობს. ქართული მოტივები, რომლებიც კვლევის დროს აღმოჩნდა, ძირითადად, მიჯნურობასა და მიჯნურს ეხება. ზოგიერთ პოემაში, რომლებიც დაწერილია

ოსმალეთისა და რუსეთის ომზე, ასევე, ვხვდებით სხვა ქართულ მოტივებსაც.

მოცემულ ნაშრომში წარმოდგენილია აშუღური პოეზიის ცნობილი ნაშრომადგენლები და ის პოემები, რომლებიც შექმნილია საქართველოს ახლომდებარე ქალაქებში მცხოვრები თურქების მიერ. თურქულ საზურ პოეზიაში (საზანდარი — თურქული ხალხური მუსიკალური საკრავი) შესწავლილი იქნა ქართული მოტივები, რომლებმაც საუკუნეების განმავლობაში მრავალი ინტერპრეტაცია განიცადა.

ALESSANDRA PIATTI

Italy, Settimo Milanese

**“A Great Realist”:
Nikoloz Baratashvili Re-Read and
Re-Written by Boris Pasternak**

The whole literary production of Nikoloz Baratashvili was translated by Russian author Boris Pasternak in 1945, when in Tbilisi they were celebrating the 100th death anniversary of the Georgian poet.

In the *Note* to his translation, Boris Pasternak defined Nikoloz Baratashvili as “a great realist”, although the Georgian poet belongs to the romantic generation. Of course, this was not related to the well known Soviet attitude to look for realistic elements in classical authors as to “justify” them: on the contrary, Pasternak’s definition is due to an intimate conception of artistic realism formulated by the Russian poet.

This paper will show which elements of Baratashvili’s poetics can be related to artistic realism as Pasternak conceived it. It will be pointed out how the realistic elements in the work of the Georgian romantic author were much closer to the principles of classical realism than was the aesthetic canon of socialist realism.

The paper will focus on the poetical images, principles and devices which Pasternak introduced into his original work after his translations from the Georgian author, discussing how Baratashvili’s ideas about such wide and fundamental topics as the mankind and the role of the artist crossed the border between two centuries and two countries, finding an echo also in modern Russian literature.

ალესანდრა პიატი

იტალია, სეტიმო მილანეზე

ბორის პასტერნაკის მიერ გადაკითხული და გადანერილი „უდიდესი რეალისტი“ - ნიკოლოზ ბარათაშვილი

1945 წელს რუსმა ავტორმა ბორის პასტერნაკმა თარგმნა ნიკოლოზ ბარათაშვილის მთელი შემოქმედება. ეს ის პერიოდია, როდესაც საქართველოში აღინიშნებოდა პოეტის გარდაცვალებიდან 100 წლისთავი.

თარგმანზე დართულ შენიშვნებში პასტერნაკი ნიკოლოზ ბარათაშვილს მოიხსენიებს როგორც დიდ რეალისტს, თუმცა სინამდვილეში პოეტი რომანტიკოსთა პლეადას განეკუთვნება. რა თქმა უნდა, ეს არ იყო გამოწვეული ერთგულებით კარგად ნაცნობი საბჭოური პრინციპებისადმი, რომლებიც კლასიკური ავტორების „გასამართლებლად“ ყველგან და ყველაფერში რეალისტური ელემენტების მოძიებას გულისხმობდა. ამის საპირისპიროდ, პასტერნაკმა ჩამოაყალიბა მხატვრული რეალიზმის თავისებური კონცეფცია.

აღნიშნულ სტატიაში ნარმოდგენილია ბარათაშვილის შემოქმედებისათვის დამახასიათებელი ის ელემენტები, რომლებიც ნიშანდობლივია პასტერნაკისეული მხატვრული რეალიზმისათვის. აღნიშნული სტატია გვიჩვენებს, რომ ქართველი რომანტიკოსი პოეტის რეალისტური ელემენტები უფრო ახლოს დგას კლასიკური რეალიზმის პრინციპებთან, ვიდრე სოციალისტური რეალიზმის ესთეტიკური ნაშრომები.

ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია პოეტურ სახეებზე, პრინციპებსა და ხერხებზე, რომლებიც პასტერნაკმა ბარათაშვილის შემოქმედების თარგმნისას შემოიტანა; გვიჩვენა, თუ როგორ გადაიკვეთება ბარათაშვილის შემოქმედებაში ორი საუკუნე და ორი ქვეყნის კულტურა, შეხედულებანი კაცობრიობისა და ხელოვანის როლის შესახებ, რომლებმაც მოგვიანებით გამოძახილი ჰპოვა თანამედროვე რუსულ პოეზიაში.

М. Е. ЖАПАНОВА

Казахстан, Астана

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева

«Текст детства» в творчестве Н. Думбадзе и А. Приставкина

Детство представляет собой начало человека, его потенциал будущности, возможности ее воплощения.

Ни одна тема не входит в литературу случайно и обособленно. Она меняет ее, перестраивает жанры и стили. Через трагическую лирику утраченного детства, изображенную романтиками, писатели приходят к идиллическому повествованию о милom, незабвенном детстве, что находит свое отражение в литературе XIX века.

Литературе XX века (советского периода) ближе не эстетическое умиление перед детством, а отцовское, многострадальное отношение, выражающееся в сопереживании болям детства, его обидам. Детство уже не является объектом любования, оно участвует в жизни взрослых.

В предлагаемом докладе осуществлен опыт рассмотрения образа ребенка военного периода на материале художественных текстов грузинского и русского писателей Н.В. Думбадзе «Я вижу солнце» и А.И. Приставкина «Ночевала тучка золотая», что обусловлено спецификой того общего культурного пространства, в котором реализовался образ детства. Немаловажным фактом является и художественная ценность произведений, вклад писателей в развитие литературы о детях. Еще одной отличительной особенностью является автобиографичность произведений. Судьба героев обоих произведений во многом совпадает с судьбой авторов. Образ детства в произведениях «Я вижу солнце» и «Ночевала тучка золотая» имеет ряд общих черт:

- воплощение мысли о красоте, гармонии и единстве (братстве) мира;
- актуализация ценностных центров художественного мира: дом – родина;
- доминанта воспоминаний, повторяющиеся мотивы сна, солнца и неба;
- использование фольклорных элементов.

В данных произведениях, детство, как целостное понятие, отличается, во-первых, связью с социально-политической проблематикой, с проблемой национального характера, во-вторых, связью с вопросами воспитания, взаимоотношения мира взрослых и детей. Среди доминирующих тем, мотивов и образов, обуславливающих характер изображения картины мира ребенка можно выделить:

1. Темы: войны и сиротства (беспризорничества)
2. Мотивы: голод, страха, ожидания, веры

3. Образы: небесные – солнце, небо; пищи – хлеба, фруктов, христианские – Дева Мария (Н.Думбадзе); ковчег (А.Приставкин); Библия (А.Приставкин); рай – (Н.Думбадзе, А.Приставкин), а также дороги (Н.Думбадзе, А.Приставкин), двойничества (Н.Думбадзе, А.Приставкин) и пустыни (А.Приставкин).

MARZHAN ZHAPANOVA

Kazakhstan, Astana

L.N. Gumilyov Eurasian National University

“The Childhood Text” in N. Dumbadze’s and A. Pristavkina’s Creative Works

The childhood represents the beginning of a person, his potential of future, possibility of its embodiment.

Any theme is not included into the literature casually and separately. It changes it, reconstructs genres and styles. Through the tragical lyrics of the lost childhood represented by romanticists, writers come to an idyllic narration about the lovely, unforgettable childhood that finds the reflexion in the 19th-century literature.

The 19th-century literature (the Soviet period) is closer not to the aesthetic affection of the childhood, but the fatherly, distressful relation expressed in empathy to pains of the childhood, to its insults. The childhood is not any more the object of an admiration, it participates in a life of adults.

In offered article was realised the experience of consideration of an image of the child of the military period on a material of the texts of the Georgian and Russian writers N.V. Dumbadze “I See the Sun” and A.I. Pristavkina “The Gold Cloud Overnights” which was caused by specificity of that general cultural space in which the image of the childhood was realised. The important fact is also the art value of products, the contribution of writers to development of the children’s literature. One more distinctive feature is autobiography of products. The destiny of heroes of both works in many respects coincides with destiny of authors. An image of the childhood in the works “I See the Sun” and “The Gold Cloud Overnights” has a number of common features:

- n embodiment of thoughts about beauty, harmony and unity (brotherhood) of the world;
- actualisation of the valuable centres of the art world: the house – the native land;
- a dominance of the memoirs, repeating motives of dream, the sun and the sky;
- use of folklore elements.

In the given works, the childhood as the complete concept, differs, firstly by communication with a sociopolitical problematics, problems of national character, secondly, communication with questions of education, mutual relation of the world of adults and children. Among dominating themes, motives and the images causing character of the image of a picture of the world of the child it is possible to allocate:

1. Themes: war and orphanhood
2. Motives: hunger, fear, expectation, belief
3. Images: heavenly – the sun, the sky; food – bread, fruit, Christian – Maiden Maria (N. Dumbadze); (A. Pristavkin's) ark; (A. Pristavkin's) Bible; paradise – (N. Dumbadze, A. Pristavkin), and also roads (N. Dumbadze, A. Pristavkin), counterpart (N. Dumbadze, A. Pristavkin) and (A. Pristavkin's) deserts.

ირმა რატიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„კავკასიისა“ და „კავკასიელის“ ლიტერატურული რეფლექსიები მე-19 საუკუნის ქართულ რეალისტურ მწერლობაში

მე-19 საუკუნის ქართულ მწერლობასა და საზოგადოებრივ აზროვნებაში თვალნათლივ აღინიშნება „კავკასიისა“ და „კავკასიელის“ ცნებების გააქტიურება. ცნებათა მსგავსი აქტუალიზება გამოწვეულია საქართველოს ისტორიული გადანაცვლებით ახალი კოლონიალიზმის ეპოქაში, რომელსაც სხვაგვარად „რუსული კოლონიალიზმის ეპოქა“ შეიძლება ეწოდოს.

რუსული კოლონიალიზმის პოლიტიკური სტრატეგია იმთავითვე განისაზღვრა საქართველოსა და მთლიანად კავკასიის ოკუპირებული რეგიონების გათიშვისა და დაშლის პრინციპით, ხოლო სოციალურმა სტრუქტურამ რუსეთის იმპერიის სოციალური სისტემის მიკრომოდელის სახე მიიღო. როგორი იყო ქართული საზოგადოების დამოკიდებულება ახალი კოლონიალიზმის სტანდარტთან?

საქართველოსათვის, მისი ისტორიული გამოცდილებიდან გამომდინარე, უცხო არ იყო „დაპყრობილის“ სტატუსი: სხვადასხვა დროს საქართველო ოკუპირებული იყო ირანის, არაბეთის, თურქეთის, მონღოლეთის მიერ. ქართული საზოგადოების რეაქციაც კოლონიალიზმზე, ტრადიციულად, სარწმუნოების შენარჩუნების ნიშნით იყო აღბეჭდილი — დამპყრობლები არასოდეს იყვნენ ქრისტიანები და ანტიკოლონისტური მოძრაობა, უპირველეს ყოვლისა, რელიგიური ღირე-

ბულებების დაცვას გულისხმობდა. რუსული კოლონიალიზმის ეპოქაში რადიკალურად შეიცვალა დამპყრობლის სტატუსი, დამპყრობელი რუსეთი „ერთმორწმუნე“ მტერ-მოყვარის ნიღბით მოქმედებდა: ერთი მხრივ, სარგებლობდა მართლმადიდებლური ქვეყანის პრივილეგიით, მეორე მხრივ მხრივ კი, აპირისპირებდა საქართველოს კავკასიის მთიანეთის არაქრისტიან ხალხებთან და აცლიდა ყოველგვარ პოლიტიკურ თვითმყოფადობას. ქართული საზოგადოების თავდაპირველი რეაქციაც რუსულ კოლონიალიზმზე ორმაგი სტანდარტით წარიმართა, რაც ნათლად აისახა რომანტიზმის ეპოქის ქართულ მწერლობაში, პირველ ყოვლისა, სწორედ „კაკვასიისა“ და „კაკვასიელის“ ცნებების ინტერპრეტაციის თვალსაზრისით.

მე-19 საუკუნის 40-50-იანი წლებიდან უფრო ცხადად გამოიკვეთა ახალი კოლონისტების პოლიტიკური კურსისა და სოციალური სტრატეგიის ჭეშმარიტი მიზანი: საქართველოს გარდაქმნა სოციალ-პოლიტიკური და კულტურული მოვლენების პერიფერიულ ზონად, რაც შეესაბამებოდა „კოლონიის“ ცნების კლასიკურ ინტერპრეტაციას. შესაბამისად, სახე იცვლიან ქართული საზოგადოების რეაქციამაც რუსულ კოლონიალიზმზე და ამბივალენტური სტატუსი რადიკალურმა დაპირისპირებამ შეცვალა: ანტიკოლონიური მოძრაობის ისტორიულად გამომუშავებული სარწმუნოებრივი სტრატეგია ეროვნულობის პრევენციის სტრატეგიამ ჩაანაცვლა. მე-19 საუკუნის რეალისტური მწერლობა სწორედ ეროვნული იდენტობის დაცვის ნიშნითაა აღბეჭდილი და ეს განწყობილება საფუძვლად უდევს ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ალ. ყაზბეგის, ვაჟა-ფშაველას და სხვა რეალისტი მწერლების მხატვრულ შემოქმედებას.

პრობლემამ კიდევ უფრო რთული და საინტერესო ხასიათი შეიძინა მე-20 საუკუნის ქართულ მწერლობაში, როდესაც ისტორიულმა და პოლიტიკურმა კატაკლიზმებმა თავად დამოკიდებულება პრობლემისადმი რამდენიმე ეტაპად დაყო: რევოლუციურ და პოსტ-რევოლუციურ, იდეოლოგიური დიქტატის, ომის, ლიბერალიზაციისა და პოსტ-ლიბერალიზაციის ეტაპებად. ლიტერატურამ შეძლო მიმდინარე პროცესების სრული ინტელექტუალური ინტერპრეტაცია.

IRMA RATIANI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

**Literary Reflections of “The Caucasus”
and “Caucasian” in the 19th-Century Georgian
Realistic Literature**

The livening up of the concepts of “the Caucasus” and “Caucasian” is witnessed in the 19th-century Georgian literature and public thinking. Historical shift of Georgia into the new epoch of colonialism, which can alternatively be called “The Epoch of Russian Colonialism”, caused the accentuation of the above mentioned concepts.

From the very beginning, the strategy of Russian colonial policy envisaged the division of the occupied regions of Georgia and the whole Caucasus; moreover, the social structure acquired the image of the micro-model of Russian social system. What was the attitude of Georgian society towards the new standards of colonialism?

Owing to its historical past, Georgia was quite familiar with the status of “conquered”: In different epochs, Georgia had been occupied by Iran, Arabia, Turkey and Mongolia. The reaction of Georgian society towards colonization, traditionally, was an attempt to maintain their own religion – the conquerors have never been Christians and anti-colonial movement always entailed in itself the defense of religious values. The status of the conqueror has altered drastically during the epoch of Russian colonialism; Russia has tried the mask of a friend-foe with whom Georgians shared religion: on the one hand, Russia used the privilege of the orthodox country; on the other hand, confronted Georgians with non-Christian people of the Caucasus and deprived it from political independence. The reaction of Georgians towards Russian colonialism was characterized by double standards, which was clearly reflected on Georgian literature of the period of romanticism, first of all, in relation to the interpretation of the concepts “the Caucasus” and “Caucasian”.

The genuine goal of the colonial policy and their social strategies were pointed out clearly in the 1840-50s: Georgia was transformed into the peripheral zone of social-political and cultural events, which corresponded to the classical interpretation of the concept of “colony”. Correspondingly, the Georgians’ respond to colonialism has also been modified and the previous ambivalent status was replaced by the radical confrontation: Religious strategy worked out by anti-colonial movement was replaced by the strategy of prevention of national identity. The 19th-century realistic literature is noticeable for its defense of national identity and it forms basis for the creativity of Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Al. Kazbegi, Vazha-Pshavela and other realist writers.

The problem became more complicated and interesting in 20th –century Georgian literature, when the historical and political events itself has divided the relation towards the problem into different stages: stages of revolution and post-revolution, ideological dictate, war, liberalization and post-liberalization. Literature managed the intellectual interpretation of the ongoing processes.

О. Е. РОМАНОВСКАЯ

Россия, Астрахань

Астраханский государственный университет

Повествовательные формы русской литературы XIX века в прозе постмодернизма

Одно из актуальных направлений современного литературоведения – изучение традиций реализма в литературе других художественных систем – обуславливает необходимость решения проблемы использования писателями-постмодернистами классических форм нарратива. Сложившиеся в реализме типы и формы повествования были востребованы модернистской, а позднее постмодернистской прозой, они эволюционировали, а в некоторых случаях претерпели значительную трансформацию.

Объектами структурного цитирования в постмодернизме становятся такие традиционные для реалистической поэтики формы нарратива, как многоголосое повествование и сказ.

Полисубъектная модель повествования основана на принципе взаимодействия голосов автора и героя. В прозе А. Пушкина, Н. Гоголя, Ф. Достоевского, а позднее А. Чехова и И. Бунина, «слово» героя, передающее особенности его «мышления и говорения», становится значимым элементом речевой структуры текста. В постмодернизме принцип многоголосия сохраняется, но акцент смещается в сторону обыгрывания чужих текстов. Полицитатность прозы Вен. Ерофеева, Е. Попова, Саши Соколова генетически восходит к полисубъектной модели реалистического повествования, построенного как сложное соотношение речевых сфер автора и героя.

Поэтика сказа как особой формы нарратива, исторически сложившейся в реалистической литературе XIX века, трансформируется в произведениях В. Ерофеева, Саши Соколова, Т. Толстой. Происходящие изменения вызваны конвергенцией сказа с орнаментальной прозой: подчеркнута нелитературная речь рассказчика приобретает черты «изошренного косноязычия», основанного на игре со словом, в том числе заимствованным.

В рамках игры происходит стилизация классических нарративных форм. В текстах В.Сорокина, В.Ерофеева, И.Яркевича, В.Шарова повествовательный код реализма снижает смысловая абсурдность, спонтанная и контрастная смена стиля, гротескное искажение и пародирование нормативно-нейтрального повествования.

Ведущей тенденцией в отношениях между постмодернистской прозой и реалистическими формами нарратива является балансирование постмодернизма на грани между пародическим использованием этих форм и их пародированием.

OLGA ROMANOVSKAYA

Russia, Astrakhan

Astrakhan State University

The Narrative Forms of the Russian Literature of the 19th Century in the Postmodernism Prose

One of the topical trends of modern literary criticism is the studies of realistic traditions in the literature of other artistic systems. It determines the necessity to consider the issue of employment of classical forms of narration by post-modernists. Forms and types of narration developed by realism were widely used in modernism, and then in postmodernism. They evolved and even transformed in some cases.

Such traditional for realistic poetics forms of narration as vociferous narration and stylized narration has become the objects of structural citation in post-modernism.

Polysubjective model of narration is based on the principles of interaction of the voices of the author and the character. The personal narration of a character conveying the peculiarities of his "way of thinking and speaking" has become a significant element of speech structure of the text in the prose by A. Pushkin, H. Gogol and F. Dostoevsky, and later by A. Chekhov and I. Bunin. In postmodernism the principle of polyphony is preserved but the emphasis is shifted to the playing upon the texts by other authors. Polycitation of prose by Ven. Erofeev, E. Popov, Sasha Sokolov is genetically connected with to polysubjective model of realistic narration, designed as a complex correlation of speech spheres of author and character.

Poetics of the stylized narration as a separate form of narration, historically developed in the Russian realistic literature of 19th century, is transformed in the works by Ven. Erofeev, Sasha Sokolov, T. Tolstaya. The changes are caused by convergence of stylized narration and ornamental prose - the speech of the narrator gains the features of "elaborate tongue-tie", based on the play with a word, including borrowed words.

In the framework of play the stylization of classical narration forms takes place. Sense irrationality of the text, spontaneous and sudden change of style, grotesque distortion and caricature of normatively neutral narration decrease the code of realism in the texts by V. Sorokin, Ven. Erofeev, I. Yarkevich, V. Sharov.

The main tendency of correlation of postmodernism prose and realistic forms of narration is the balancing of postmodernism the edge of caricature usage of these forms and their caricature.

OMER SOLAK

Turkey, Konya

University of Selchuks in Konya

Georgians in Second Meshrutiyet (period of Ottoman constitutional monarchy) Novels and the Novel of *Define*

In this study, "Georgian" image in the novel of *Define* (Treasure) was published in Second Meshrutiyet (Constitutional Monarchy) and were examined in a variety of headings. When Constitutional Monarchies' novels are examined, it can be seen that there are few Georgians. Hence, in the context of the novel which has one of the principal persons as a Georgian concubine, we tried to explain how of the Turkish community's consideration to, one of the most important Caucasian people, Georgians. How Georgians were described in novel of *Define* and which roles have been played? These questions are the focus of the study to establish the work with it. In this study it was examined that author Mehmet Hamdi's consideration, as an intellectual, to the Georgian identity and to how they played ethnic roles in that time. At the same time, the historical background and the relation of the author with the ideologies of the period were also considered.

ომერ სოლაკი

თურქეთი, კონია

სელჩუკების უნივერსიტეტი კონიაში

ქართველები მეორე მემრუთიეთულ რომანებში (თურქეთის კონსტიტუციური მონარქიის პერიოდის რომანებში) და განსაზღვრულის რომანი

აღნიშნული ნაშრომი ეძღვნება „ქართველის“ მხატვრული სახის გამოვლენას ე.წ. *განსაზღვრულის* რომანში, რომელიც მეორე მემრუთის (კონსტიტუციური მონარქია) პერიოდში გამოქვეყნდა და შესწავლილი იქნა სხვადასხვა გამოცემაში. რომანის მეშვეობით, რომელშიც ერთ-ერთი მთავარი გმირია ქართველი ხასა, შევეცადეთ აგვეხსნა თურქი ხალხის დამოკიდებულება კავკასიელი ხალხების, კერძოდ, ქართველების მიმართ. საინტერესოა, რა როლი განეკუთვნებოდათ ქართველებს ე.წ. *განსაზღვრულის* რომანში? აღნიშნული საკითხი ნაშრომის კვლევის მთავარი ობიექტია. მოხსენებაში შესწავლილია მაჰმედ ჰამედის, როგორც ინტელექტუალის მოსაზრება ქართული იდენტობის შესახებ და ის, თუ როგორ ასრულებდნენ ისინი თავიანთ ეთნიკურ როლს იმ პერიოდში. ამავდროულად, გათვალისწინებულია ისტორიული ფონი და ავტორის დამოკიდებულება იმ პერიოდის იდეოლოგიისადმი.

სოლომონ ტაბუცაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ავტორის პრობლემა რეალიზმის ეპოქაში

ლიტერატურათმცოდნეობისათვის გასული საუკუნის 20-იანი წლები არის საკუთარი რთული, პოლიფუნქციური საგნის ძიებისა და წვდომის ეპოქა. ნიშანდობლივია, რომ სრულიად განსხვავებული ინტერესებისა და მეთოდოლოგიური ორიენტაციის (1910 — 1920-იანი წლების ფორმალიზმი და სოციოლოგიზმი, სტრუქტურულ-სემიოტიკური შტუდიები, რეცეფციულ-ესთეტიკური და სხვა მოდგომები) მკვლევართა ყურადღების ცენტრში მოექცა თვით ნაწარმოები; დაიხვეწა მისი აღწერის ლიტერატურათმცოდნეობითი ინსტრუმენტები, ხოლო ლიტერატურული ნაწარმოების ანალიზი გაცნობიერდა როგორც მხატვრული მთელის *ინტერპრეტაცია*.

ავტორის ცნების ფუნდამენტიც ამ ეპოქაში შეიქმნა და თვალნათლივ გამოიკვეთა საკითხი: რა მნიშვნელოვანიც უნდა იყოს ტექსტის სამეტყველო ორგანიზაციის შესწავლა (ტექსტის ძირითადი ერთეულების და გადმოცემის საშუალებათა გამოვლენა), იგი სრული და ადეკვატური ვერ იქნება, თუ უყურადღებოდ დავტოვებთ ტექსტის წარმოქმნისა და ტექსტის აღქმისათვის იმგვარ მნიშვნელოვან ცნებას, როგორცაა ტექსტის ყველა ერთეულის ერთ მთლიან აზრობრივ და სტრუქტურულ ერთეულად შემაკავშირებელი ავტორის მოდალობა.

ავტორის ტექსტში ყოფნის/დასწრებულობის ფორმები — სიტყვიერი ხელოვნების დასაბამიდან მოყოლებული — სხვადასხვა ეპოქაში სხვადასხნაირია; აქ საქმე ეხება ტექსტის სუბიექტური ორგანიზაციის ფორმებს, რომელიც საჭიროებს მეტყველებისა და ცნობიერების სუბიექტების ურთიერთობათა სისტემის ანლიზს, ავტორის ცნობიერების სხვა ხმებთან ურთიერთობას ამ ცნობიერების სისტემაში. ცნობიერებათა ურთიერთზემოქმედების ამ სფეროში თამაშდება ავტორის კონცეფციის განხორციელების ძირითადი დრამა.

SOLOMON TABUTSADZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

The Problem of an Author in the Epoch of Realism

For literary criticism the twenties of the last century is an epoch of search and comprehension complex, multifunctional object of its own. It is interesting to note that creative work itself appeared in the centre of attention of researchers with different interests and methodological orientation (formalism and sociologism in the 1910s and 20s, structural and semiotic analysis, reception aesthetic and other approaches); the instruments of literary criticism of its description improved and the analysis of literary works was regarded as an interpretation of an artistic wholeness.

The foundation for the concept of the author, too, was created in this era and the question was clearly put forward: no matter how important the study of the verbal organization of a text (revealing of the basic units of the text and means of rendering) is, it fails to be full and adequate if we ignore such significant concept of the text formation and text perception as author's modality uniting all units of a text into one semantic and structural unit.

The forms of author's existence/presence in a text –beginning from the onset of the verbal art - are different in different epochs; here it concerns the forms of subjective organization of the text which requires analysis of the system of relationship subjects' speech and consciousness, the relation of author's consciousness with other voices in this system of consciousness. In this sphere of mutual influence of the consciousness played the main drama of the implementation of the author's conception.

Ж. Ж. ТОЛЫСБАЕВА

Казахстан, Актау

*Каспийский государственный университет технологии и
инжиниринга им. Ш.Есенова*

Трансформация категорий пространства и времени как условие жанровых моификаций

Интерес к пространственно-временному устройству жанра не мог не проявиться в XX веке, когда открытия в области естествознания коренным образом изменили представление о природе физического времени и его отношении к пространству. Развитие независимых научных направлений (кибернетики, термодинамики, экологии, геометрии) привело к созданию синергетики – междисциплинарного исследовательского направления, позволяющего описывать явления разной природы (изучаемых как естественными, так и гуманитарными науками) с помощью близких математических моделей. Активный поиск в области естественно-математических наук позволил вывести открытия физики в гуманитарное пространство.

Единомоментная эстетическая актуализация линейной, циклически-мифологической и энтропийной моделей времени интересно просматривается в категории жанра. Конец XX века, отмеченный постмодернистской деконструкцией всей системы культурных ценностей, актуализировал мышление жанрами как тип поэтического творчества, сознательно или бессознательно нацеленный на выравнивание энтропийных процессов в литературе. Жанр как текст, способный кумулировать культурную информацию, является универсальной художественно-эстетической категорией, способной активно противостоять процессу размывания ценностей. Более того, эпоха тотальных разломов и разрушений выявила до конца способность жанров гармонизировать хтонизм окружающей действительности.

Хронопопическая парадигма каждого жанра имеет свойство по-своему “собирать”, упорядочивать картину мира. Но внутренний мир некоторых жанровых структур (например, элегий, поэм, толгау, баллад) образуется на встречном движении противоположных пространственно-временных рядов, из которых один более насыщен дисгармоничной информацией, другой нацелен на воспроизведение идиллически-бесконфликтного пространства.

Установка на незавершенность процесса творчества “сквозит” в каждом жанре, реконструируемом в эпоху после-постмодернистской культуры. Принимая во внимание кризисное содержание переживаемого переходного периода, мы предполагаем действенность романизации не как универсальной и необратимой закономерности, направленной на размывание жанровых категорий, но как интенцию жанров на абсолютное “собрание” постмодернистской “идеи мира” (Ж. Деррида).

ZHANNA TOLYSBAYEVA

Kazakhstan, Aktau

Caspian State University of Technology and Engineering

The Transformation of the Categories of Space and Time as the Condition for Genre Modifications

Interest in the time-spatial device of genre could not but appear in the 20th century, when discoveries in the region of natural science radically changed idea about nature of physical time and its relation to the space. The development of the independent scientific directions (cybernetics, thermodynamics, ecology, geometry) led to the creation of synergetics - the interdisciplinary research direction, which makes it possible to describe the phenomena of different nature (studied both by the natural and humanities) with the aid of the close mathematical models. Active search in the field of natural- mathematical sciences made it possible to derive the discoveries of physics into the humanitarian space.

The simultaneous aesthetical updating of the linear, cyclic-mythological and entropy models of time interestingly is examined in the category of genre. The end of the 20th century is noted by the postmodern deconstruction of the entire system of cultural values, it actualized thinking by genres as the type of poetic creation, consciously or unconsciously aimed at the levelling off of entropy processes in the literature. Genre as the text, capable of cumulating cultural information, is the universal artistic and aesthetic category, capable of actively resisting the process of erosion of values. Moreover, the epoch of total breakings and destruction revealed to the end the ability of genres to harmonize khtonizm of the surrounding reality.

The chronotopical paradigm of each genre has a property on its own way “to gather”, to order the picture of peace. But the internal peace of some genre structures (for example, elegies, poems, tolgau, ballads) is formed during the counter motion of the opposite time-spatial numbers, of which one is more saturated by disharmonic information, another is aimed at the reproduction of idyllic non-conflicting space.

Installation to the incompleteness of the process of creation “penetrates” in each genre, reconstructed in the epoch of after-postmodern culture. Taking into account the crisis content of the survived transition period, we assume the effectiveness of romanization not as the universal and irreversible regularity, directed toward erosion of genre categories, but as the intension of genres to the absolute “the collection” of the postmodern “idea of peace” (Zh. Derrid).

ნანა ტონია

საქართველო, თბილისი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

რეალიზმი – XIX საუკუნის ფენომენი თუ მუდმივი კატეგორია

ლიტერატურათმცოდნეების დიდი ნაწილის აზრით, რეალიზმი XIX საუკუნის მონაპოვარია. მკვლევართა გარკვეული წრე აღიარებს რა აღნიშნული პერიოდის ევროპული რეალიზმის ისტორიულ თავისებურებებსა და განსაზღვრულობას, ადასტურებს ანალოგიურ მოვლენებს მსოფლიო ლიტერატურის განვითარების სხვა პერიოდებშიც. ამ მიმართულების წარმომადგენლები განმარტავენ რეალიზმს ვინრო გაგებით და რეალიზმს ფართო გაგებით. ამ უკანასკნელში გამოყოფენ: რენესანსურ რეალიზმს, XVII საუკუნის ფრანგული პროზის ფსიქოლოგიურ რეალიზმს, XVIII საუკუნის ინგლისური რომანის განმანათლებლურ რეალიზმს.

არის ლიტერატურათმცოდნეთა მცირე ნაწილიც, რომელიც მიიჩნევს, რომ არსებობდა ანტიკური რეალიზმი. ამასთან დაკავშირებით ისმის კითხვა – შეიძლება თუ არა მივიჩნიოთ რეალიზმი მუდმივ კატეგორიად, რომელიც დამახასიათებელია ხელოვნებისა და ლიტერატურისათვის საერთოდ? როგორც ცნობილია, ჰეგელი ძველი საბერძნეთის კლასიკურ ხელოვნებას, სადაც სახე შეესაბამება მის მნიშვნელობას, უპირისპირებდა ინდოეთის, ეგვიპტის, ბაბილონის, ახლო აღმოსავლეთის ნინაკლასიკურ ფორმებს, რომელთაც უწოდებდა სიმბოლურს, რადგანაც იქ სახე წარმოსახავდა არა იმდენად რეალურს, რამდენადაც საკრალურს. კულტურის ისტორიკოსთა (ე. აუერბახი, ს ავერინცევი) აზრით, ეს იყო პროგრესული მოვლენა შემოქმედებითი აზრის განვითარებაში. ეს პროგრესი ძველ ბერძნულ კულტურაში მიმდინარეობდა სამყაროს მეცნიერული შემეცნების პროგრესის პარალელურად. აქ უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ სამყაროს მეცნიერული შემეცნება, ისევე როგორც მისი მხატვრული წარმოსახვა, ხდებოდა ზუსტი აღქმისა და აღწერის ფონზე. ზედმიწევნით ზუსტ და თანამიმდევრულ აღწერათა მოვლენას ვხვდებით ჯერ კიდევ ძველი ბერძნული ლიტერატურული ხელოვნების პირველ ძეგლებში. უკვე ჰომეროსთან წარმოდგენილი ა) სინამდვილის რეალისტური წარმოსახვა და ბ) მხატვრული დეტალის ეფექტი, რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს მის პოეზიას, თავიდან აღმოაჩინეს XIX საუკუნის რეალისტმა მწერლებმა, ხოლო ლიტერატურათმცოდნეებმა ეს აღმოჩენა კრიტიკული რეალიზმის ერთ-ერთ საყრდენად მიიჩნიეს.

NANA TONIA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Realism – 19th-Century Phenomenon or a Permanent Category

According to the opinion of some literary critics, realism is a gaining of the 19th century. But there are other opinions, the authors of which, recognizing historical specialties and definitions of European realism, find analogical events in other periods of development of the world literature. Accordingly, they define realism with narrow understanding and broad understanding. In this later one, they apart renaissance realism, psychological French prose realism of the 18th century and educational realism of English novel of the 18th century. There is a small part of literary critics, who consider that there existed antique realism. The aim of my speech is to support opinion about the fact, that it is possible to consider realism as a constant phenomenon.

ნანა ფრუიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

კათოლიკური ევროპა თუ მართლმადიდებლური რუსეთი?

XVII საუკუნიდან მოკიდებული, ქართლისა და კახეთის სამეფოთა მესვეურებმა ევროპულ სივრცეში დაიწყეს ძლიერი მფარველის ძებნა, რომელიც ქვეყანას სახელმწიფოებრივი და ეთნიკური განადგურებისაგან დაიხსნიდა. საქართველოს სამომავლო პოლიტიკური ორიენტაციისადმი დამოკიდებულება არაერთგვაროვანი იყო. ერთნი თვლიდნენ, რომ კათოლიკურ სარწმუნოებაზე გადასვლა და ამ გზით ევროპულ სამყაროსთან ინტეგრირება საუკეთესო გამოსავალი იქნებოდა, მეორენი კი ერთადერთ საიმედო პარტნიორად ერთმორწმუნე რუსეთს მიიჩნევდნენ.

აკაკი თავის პუბლიცისტურ წერილებსა თუ მხატვრულ ნაწარმოებებში, ცხადია, ამ ფაქტზე თემასაც ეხება. მართალია, მას მართებულად არ მიაჩნია მართლმადიდებლობის დათმობის სანაცვლოდ პოლიტიკური მფარველის მოპოვება, მაგრამ არც მოლაღატეებად არ მიიჩნევს ამ პოზიციის დამცველებს. იგი პირუთვნელად აფასებს სულხან-საბა ორბელიანისა და კათოლიკოს ანტონ პირველის ღვაწლს და მსჯე-

ლობს მათ მიერ ამგვარი გადაწყვეტილების მიღების ობიექტურ მიზეზებზე.

გეორგიევსკის ტრაქტატის გაფორმების შემდეგ განვითარებულმა მოვლენებმა ცხადყო, რომ ქართლ-კახეთის სამეფო კარზე შემუშავებულმა ქვეყნის გადარჩენის გეგმამ კრახი განიცადა: ერთმორწმუნე რუსეთი საქართველოს სასტიკ დამპყრობლად მოევლინა. მართალია, ქვეყანას ფიზიკური განადგურება აღარ ემუქრებოდა, მაგრამ რუსეთმა სწორედ რწმენას გამოუთხარა ძირი, რითაც ქართველი ერი ზნეობრივი გადაგვარების საფრთხის წინაშე დააყენა.

აკაკი მთელი ცხოვრების მანძილზე ებრძოდა იმ მოვლენას, რომელსაც „ურჯულოდ რჯულის დათმობას“ უწოდებდა და რომელიც ხელსაყრელ ნიადაგს უქმნიდა იმპერიის ანტიეროვნული პოლიტიკის წარმატებით განხორციელებას. სწორედ ამ საკითხს ეძღვნება მისი დღემდე ნაკლებად ცნობილი თხზულებები: პოემა „ასი წლის ამბავი“ და ლექსი „დაკარგული ქარისტიანობა“. პოეტის აზრით, შექმნილ ვითარებაში საქართველოს უნდა გამოეყენებინა ერთმორწმუნე მტერთან (ბიზანტიის იმპერია) დაპირისპირების ისტორიული გამოცდილება და უპირველეს ყოვლისა ეკლესიური დამოუკიდებლობის მოპოვებაზე უნდა ეზრუნა. აკაკი სავსებით სამართლიანად თვლიდა, რომ ისტორიული ძნელებლობის მიუხედავად, სწორედ რწმენის შეუბღალავად შენარჩუნებამ იხსნა ქართველი ერი და ამიტომაც ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნების გარანტიად მას კვლავაც მართლმადიდებლობის დაცვა მიაჩნდა.

NANA PRUIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Catholic Europe or Orthodox Russia?

From the beginning of the 17th century the governors of Kartli and Kakheti realms started to seek in the European area a strong protector who would save the country from the state and ethnic destruction. The attitude towards the future political orientation of Georgia was diverse. Some people believed that conversion into Catholic faith and integration with Europe in that way would be the best way out of the situation, the others considered coreligionist Russia as the only one partner.

It is clear that Akaki in his publicistic letters and belles-letters touches upon this ticklish issue. But it is true that he thinks it is not right to gain a political protector in return for conceding Orthodoxy. However, he does not regard the supporters of the position as betrayers. He values without bias services of

Sulkhan-Saba Orbeliani and Catholicos Anton the First and discusses the objective reasons of their making such decisions.

The events developed after signing Georgievski Treaty revealed that the plan of salvation of the country worked out at court of Kartli-Kakheti realms suffered a defeat: coreligionist Russia presented itself as a cruel conqueror of Georgia. It is true that physical destruction did not threaten the country any more, but Russia shook exactly the faith and by having done it Russia put the Georgian nation in jeopardy of moral degradation.

Akaki through his life fought the event which he called “conceding the faith faithlessly” and which created favourable ground for successful conducting of anti-national policy of the Empire. His little-known works up to present day: the poem “One hundred Year-old Story” and the verse “The Lost Christianity” are dedicated exactly to this issue. In the poet’s view, under the circumstances Georgia should have used its historical experience of confrontation with the coreligionist enemy (Byzantium Empire) and, first of all, it should have taken care of gaining ecclesiastic independence. Akaki completely fairly believed that despite historical hard times precisely preserving the faith unblemished saved the Georgian nation and that’s why he still considered protection of Orthodoxy as a guarantee of preserving the national singularity.

მანანა ფსაკაძე, რაულ ჩაგუნავა

საქართველო, თბილისი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აკაკი წერეთლის „თორნიკე ერისთავის“ პირველწყაროების საკითხისათვის

აკაკი წერეთლმა თავისი ისტორიული პოემის „თორნიკე ერისთავის“ დაწერისას რამდენიმე საინტერესო პირველწყარო გამოიყენა. მათ შორის ძირითადი იყო გიორგი მთაწმინდელის (1009-1065) ცნობილი თხზულება „ცხოვრება იოვანესი და ეფთჳმისი“, რომლის ტექსტი 1882 წელს პეტერბურგში მიხეილ საბინინმა გამოსცა. ვინაიდან „ცხოვრება“-ს ეს ტექსტი 1882 წელს გამოქვეყნდა, ხოლო „თორნიკე ერისთავი“ 1884 წელს დაინერა, არ არის გამორიცხული, რომ აკაკისათვის პოემის დაწერა ამ თხზულებას შთაეგონებინა.

„ცხოვრებას“ გარდა აკაკიმ პირველწყაროდ სომეხი ისტორიკოსის ასოლიკის (X-XI სს) „საყოველთაო ისტორია“ გამოიყენა, რომლის თარგმანი რუსულ ენაზე მოსკოვში 1864 წელს ნ. ემინმა გამოსცა. აქ

პოეტმა ყურადღება მიაქცია ასოლიკის ცნობებს ბარდა სკლიაროსისა და მისი თანამებრძოლის მოქის თავადის სომეხი აფრანიკეს შესახებ.

ერთ შემთხვევაში აკაკი ბაგრატ III-ს (გარდ. 1014 წელს) დავით კუროპალატის (გარდ. 1001 წელს) შვილობილად მოიხსენიებს, რაც მისთვის „ქართლის ცხოვრებიდან“ უნდა ყოფილიყო ცნობილი.

საკმაოდ დიდი ადგილი ეთმობა პოემაში სასწაულმოქმედ ათონის ივერიის ღვთისმშობლის ხატს და ქართველ ბერს გაბრიელს, რომელმაც ეს ხატი ზღვიდან გამოიტანა და ათონის ქართველთა სავანეში დაასვენა. ამ შემთხვევაში აკაკი რუსული მასალით და პირველ რიგში პორფირი უსპენსკის პუბლიკაციებით უნდა სარგებლობდეს.

შესაბამისად, ისტორიული პირველწყაროების გამოყენებამ შესაძლებლად პოემას ისტორიული ქრონიკის დანიშნულებაც შესძინა.

MANANA PKHAKADZE, RAUL CHAGUNAVA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

For the Issue of the Primary Sources of “Tornike Eristavi” by Akaki Tsereteli

While writing the poem “Tornike Eristavi” Akaki Tsereteli used several interesting primary sources. Among these sources the famous work of George Mtatsmindeli “The Life of John and Euthymos” published in Saint Petersburg in 1882 by M. Sabinin was the main one.

Taking into consideration the date of publishing Mtatsmindeli’s text -1882, on the one hand, and the date of writing the poem -1884, on the other hand, it is possible, that “The Life of John and Euthymos” inspired Akaki Tsereteli for writing the poem.

Together with this text Tsereteli used “Universal History” of Armenian historian Asighikos (X-XI cc.) published by N. Emin in 1864 in Moscow in Russian.

Here the information of Armenian historian about Barda Skliaros and his companion in arms the Duke of Moki – Afranike, attacked Tsereteli’s attention.

In one case the poet mentions Bagrat III (died in 1014) as the adopted son of David Kuropalati (died in 1001). This fact he must have known from “Kartlis Tskhovreba” (The History of Kartli).

The story of the miraculous icon of The Virgin Mary from the Iveron Monastery on Mount Athos and a Georgian monk Gabriel, who took the icon from sea and placed in Georgian monastery on Mount Athos, plays an important role in the poem. On this occasion, it is likewise, that Akaki Tsereteli used Russian materials, the publications of Porfiri Uspenski in the first place.

Therefore, one can conclude, that the historical sources used in the process of writing gave this remarkable poem the significance of historical chronicle.

მერაბ ლალანიძე

საქართველო, თბილისი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სერგეი მესხის პუბლიცისტიკა და სეკულარიზაციის სათავეები ქართველ საზოგადოებაში

XIX საუკუნის დასაწყისიდან, მას შემდეგ, რაც საეკლესიო მმართველობა საქართველოში რუსეთის ეკლესიის სინოდმა მიისაკუთრა, ხოლო რუსეთის სახელმწიფოში ეკლესია იმპერიულ-თვითმპყრობელური პოლიტიკის განხორციელების იარაღად იყო ქცეული, ქართველებს შორის ნელ-ნელა თვალსაჩინო გახდა გაუცხოება ეკლესიასა და საზოგადოებას, სამღვდელოებასა და მორწმუნე ერს შორის.

ამავე დროს, ამ ეპოქამ, ევროპიდან შემოჭრილმა რევოლუციურ-ლიბერალური მოძრაობათა ტალღამ და მისმა თანმდევემა მკვეთრმა ანტიკლერიკალიზმმა თანდათანობით მოიტანა ეკლესიის მნიშვნელობისა და ადგილის შემცირება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. სწორედ ამ ხანებში იწყება ქართველი საზოგადოების სეკულარიზაციის პროცესი, რომელშიც — საერთო განწყობებთან ერთად — გარკვეული ნვლილი შეიტანეს რუსეთიდან დაბრუნებულმა ქართველმა სამოციანელებმაც. მათს იმჟამინდელ რადიკალურ პოზიციასა და პათოსს მოგვიანებით უყოყმანოდ მოწმეობდა, აღწერდა და აფასებდა აკაკი წერეთელი.

ერთ-ერთი მათგანი, ვის ნაწერებშიც მკაფიოდ აისახა საზოგადოებაში მოუბრუნებლად გაღვივებული სეკულარიზაციის პროცესი, სერგეი მესხია. თავისი პუბლიცისტური საქმიანობით იგი ხელს უწყობდა საჯარო თუ პირადი ცხოვრების საკითხთა მიმართ საერო თვალსაზრისის დამკვიდრებას და ამდენად, შეიძლება იისიც ითქვას, რომ იგი ქართველი საზოგადოების სეკულარიზაციის მესაფუძვლეთა შორის დგას.

სერგეი მესხის პუბლიცისტური მემკვიდრეობიდან, ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს მის სტატიებში განხილულ თემათა სამი წყება: ერთი, სხვადასხვა იდეური, პოლიტიკური თუ ყოფითი პრობლემები იმ ახლადშემოერთებული სამხრეთქართული მიწებისა, სადაც ქართველთა უმრავლესობისაგან განსხვავებული სარწმუნოების აღმსარებელი თანამემამულენი ცხოვრობდნენ; მეორე, ათონის მთაზე არსებული ქართველთა მონასტრის მდგომარეობა, მისი აწმყო და მომავალი; მესამე, ადგილობრივი სკოლების და, კერძოდ, საეკლესიო-სამრევლო სკოლების საკითხი, რომელთან დაკავშირებითაც ყურადღების არეში აღმოჩნდა სამღვდელოების მდგომარეობა და მათი საქმიანობა.

აღსანიშნავია, რომ ყველა ამ პრობლემის განხილვისას სერგეი მესხი მკაფიოდ ამჟღავნებს თავის საერო, სეკულარულ დამოკიდებულებასა და პოზიციას.

სერგეი მესხის პუბლიცისტიკა ფასეულ წყაროს წარმოადგენს XIX საუკუნის საქართველოში სეკულარიზაციის სათავეების, სეკულარული ცნობიერების დამკვიდრების შესასწავლად და გასაგებად.

MERAB GHAGHANIDZE

Georgia, Tbilisi

Ilia State University

Social and Political Essays by Sergei Meskhi and the Beginnings of Secularization in the Georgian Society

The ecclesiastical power in Georgia from the beginning of the 19th century was held by the Synod of the Russian Church. The Church in Russia was usually used as the instrument for realization of the imperialistic-autocratic political aims of the State. In this period begins the alienation between the Church and the society, between the clergy and religious persons in Georgia.

At the same time, this period, which was mentioned by the European revolutionary-liberal tensions, accompanying by harsh anticlericalism, brought in the Georgian society the minimization of the meaning and the role of the Church in the public life. The process of secularization of the Georgian Society begins directly in this period. Georgian “Samocianelebi” – the group of intellectuals, who have returned from Russia – played active role in this process. Afterwards their radical positions and intentions were confessed, described and evaluated by Akaki Tsereteli – earlier one of the members of the group.

One of the Georgian intellectuals who, in his writings, have indicated the unreturned process of secularization in the Georgian Society was Sergei Meskhi. He supported – by his social and political essays – to establish the secular point of view on the issues of the public or personal life. It is evident that Meskhi is one of the founders of secularization in the Georgian society.

Three themes of the social and political essays by Sergei Meskhi are the most important: (1) the various ideological, political and everyday problems of the South Georgian territories which were integrated into Georgia recently and where lived the Georgian minority who’s religious confession differed from the religion of the majority of the Georgians; (2) the actual situation, the past and the present of the Georgian monastery on the Mount Athos; (3) the problems of local schools and especially the ecclesiastical-parish schools, and in this case the actual situation of the clergy and their activities.

All of the discussed problems are viewed by Sergei Meskhi according to his secular intents and positions.

The social and political essays by Sergei Meskhi are the valuable source for the study and understanding of the origins and beginnings of secularization in the Georgian society.

მანანა შამილიშვილი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ქართული ევროპეიზმი — მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის „პოლიტიკურ მწერლობის“ ანტიკოლონიური კონცეფცია

მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის ქართული პუბლიცისტიკა ანტიკოლონიური ნაციონალიზმის ყველაზე შთამბეჭდავი კონცეპტუალური გამოვლინებაა. რუსულმა კოლონიალიზმმა გააძლიერა ქართველთა ეროვნულობის განცდა და ეროვნული დამოუკიდებლობის სურვილი. ნაციონალური იდენტობის რთული ფენომენის მოცემული დროის მონაკვეთის საერთო-ევროპულ ტენდენციათა კონტექსტში კვლევამ შესაძლებლობა მოგვცა, იმდროინდელი „პოლიტიკური მწერლობა“ (ამგვარი დეფინიცია შემოგვთავაზა ნიკო ნიკოლაძემ თანადროული პუბლიცისტიკის სინონიმად) ერის კონცეფციის ალტერნატიული ახსნის მცდელობად განგვეხილა.

აღნიშნული პერიოდის პროგრესულად მოაზროვნე ქართველობა პანსლავურობის ალტერნატივად ევროპეიზმის, — „სახელმწიფოთა მშენებლობის“ — ევროპულ იდეას სახაზდა. და რადგანაც კოლონიალიზმი, უმთავრესად, ენობრივი ფორმებით ხორციელდებოდა, მათ ახალდაპყრობილ ქვეყანაში რუსეთის ასიმილანტური პოლიტიკის „საგანმანათლებლო“ ინტერესებს თვითმყოფადობის შენარჩუნების მიზნით შემუშავებული ეროვნული კულტურულ-საგანმანათლებლო პროგრამა დაუპირისპირეს. ეს კი, უპირველესად, მშობლიურ ენაზე ჟურნალ-გაზეთების დაარსებასა და დასავლურ ლირებულებათა პოპულარიზაციაში გამოიხატა. მწერლობამ ჟურნალიზმის მისია იტვირთა და მას რუსიფიკატორულ-ანტიქართული იდეოლოგიის პირობებში თვითგადარჩენისათვის განმმართველ-დამმოდგრავის ფუნქციაც დააკისრა.

ნაციონალური იდენტობის პრობლემა სხვადასხვა ფორმით გამოვლინდა ნიკოლოზ ბერძნიშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, სერგეი მესხის, ნიკო ნიკოლაძის, ნიკო ავალიშვილის,

ბესარიონ ჯაფარიძისა და სხვა ცნობილ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პუბლიცისტურ ნააზრევში. თვალსაჩინოვდება, ერთი მხრივ, ერის, როგორც კულტურული ფენომენის მნიშვნელობისა და სხვა მხრივ, მისი, როგორც პოლიტიკური ერთობის გააზრების ძირეულად განსხვავებულ კონცეფციასთან ურთიერთჭიდილი. ტრადიციული, კულტურული ნაციონალიზმის, ასე ვთქვათ, „ირაციონალურ“ დისკურსს, ერთგარ „მისტიურობას“, პოლიტიკური ნაციონალიზმის „რაციონალურობა“ უპირისპირდებოდა. მე-19 საუკუნის 90-იანი წლებიდან ამ ოპოზიციამ მწვავე იდეური დაპირისპირების ფორმა მიიღო. ყოველივე ეს ინტელექტუალთა ორმხრივი ლეგიტიმაციის ფართო კრიზისის ნაგვიანვე, ლოკალურ გამოვლინებადაც შეგვიძლია მივიჩნიოთ.

ქართულ ნაციონალური იდენტობის კონსტრუირების პროცესი განვიხილეთ აღნიშნული პერიოდის პუბლიცისტის ძირითად ტენდენციასთან თანხვედრასა და ევროპული სოციოკულტურული გამოცდილების კონტექსტში (ევროპული განმანათლებლობის ინტელექტუალური ნაღვანის, მათ შორის, რუსოსა და ჰერდერის, აგრეთვე, გერმანული იდეალიზმის წარმომადგენელთა, ფიხტესა და ჰეგელის ნაშრომების საფუძველზე).

MANANA SHAMILISHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Anti-Colonial Concept based on European Values in Georgian “Political Writing” of the Second Half of the 19th Century

19th-century Georgian nationalism Publication in anticolonial period is the most impressive conceptual reveal. Russian colonialism strengthened the national feeling of the Georgian national independence and desire. National identity of the complex phenomenon of the time section of the common European tendencies in the context of research has given us the opportunity, "political writings" of that time (such a definition offered by Niko Nikoladze Contemporary Social and Political Journalism synonymous). National concept as an attempt to discuss alternative explanations of the topic.

The period of progressive-minded Georgian alternative Europeans, - "state building" - the idea of European and that is because of colonialism, mainly linguistic forms under their newly concurred country Russian assimilative policy, "educational" interests in order to maintain National identity to confronted educational program designed. This, first of all, reflected in promotion of the native language magazines - newspapers and the establishment of Western values. Writers took function of Journalism and in Russian-anti-Georgian ideology imposed the role of leader.

Problem of national identity revealed in different forms in publications of Nikoloz Berdnishvili, Iliia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Sergei Meskhi, Niko Nikoladze, Niko avalishvili, Besarion Jafaridze and other famous writers. Becomes clear, from one side as meaning of nations cultural phenomenon and from the other side, the political unity of understanding is a clash of fundamentally different concepts. Traditional, cultural nationalism, let's say so "irrational" discourse, confronts "mystical", political nationalism of "rationality". From 90s of the 19th century this opposition took forms of ideal confrontation. All these, broad crisis of late legitimating of intellectuals from both sides, can be considered as local expression.

Construction process of Georgian national identity we discussed the main publicist tendentious coincidence of the period and in context of European social-cultural experience (European educational intellectual work, among them, Russo and Hander, also representatives of German idealism, on basis of work of Fichte and Hegel).

თამარ შარაზიძე

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

შემოქმედებითი პროცესი აკაკი წერეთლის ლირიკის მიხედვით

შემოქმედება ურთულესი პროცესია. მისთვის დამახასიათებელია ინდივიდუალური მიმდინარეობა და ამიტომაც სხვადასხვაგვარად აღიქმება თავად ხელოვანთა მხრიდან. ეს სხვადასხვაობა განსაკუთრებით თვალსაჩინოა პოეტური პროცესის დროს. ცნობილია, რომ ზოგიერთი პოეტი ერთი ხელის მოსმით, თითქოსდა ფიქრის გარეშეც კი, ქმნის პოეტურ ნაწარმოებს, ზოგიერთი, პირიქით, დიდხანს მუშაობს ლექსიკაზე, რითმსა და რიტმაზე. აკაკი იმ პოეტთა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელსაც უშრომელად მიემადლება დიდი ნიჭი. მსუბუქად იწერება მისი ლექსი; იწერება და იმღერება კიდეც. ეს უფრო საინტერესოს ხდის აკაკის შეხედულებებს პოეტურ პროცესზე, რაც მკვეთრადაა წარმოჩენილი შემდეგ ლექსებში: „განთიადი“, „ალმართალმართ“, „ხატის წინ“, „პოეტი“, „ქებათა-ქება“, „გამოცანა“, „ჩანგური“, „ავადმყოფი მგოსანი“ და სხვა.

ლექსში „განთიადი“ თეორიული მსჯელობის გარეშე იხატება პოეტური პროცესი: მიზეზი, რომელიც იწვევს აღმაფრენას („ურჩი რაინდი“), აღმაფრენა ბადებს „გულის პასუხს“, რომელსაც მგოსანი უმღერის სამშობლოს, „გულის პასუხი“ კი საფუძველი ხდება რწმენის, სულის „განათების“. რწმენა და სამშობლოს სიყვარული აკაკის ლირი-

კაში ერთ ცნებადაა ქცეული; ამიტომ პოეტისა და პოეზიის დანიშნულებაზე შექმნილ ლექსებს ეს გაერთიანებული ცნება უდევს საფუძვლად.

მსგავსი პროცესია დახატული ლექსში „აღმართ-აღმართ“. პოეტი გადის ცხოვრების გზას, „აღმართ-აღმართ“ მიიწევს, მაგრამ „სერზე“ – გარკვეულ სულიერ სიმაღლეზე — მყოფს „ენელება ჭმუნვის აღი“, რადგან თვლის, რომ სიყვარულის უფრო მძაფრი შეგრძნება უნდა ჰქონდეს. ეს გრძნობა თანდათან ღვივდება მასში, გულიდან სულზე გადადის და საფუძვლად ედება პოეტურ პროცესს.

რაც შეეხება პოეტის მოვალეობას, აკაკი მას სანთლის მაგალითზე აყალიბებს („ხატის წინ“). სანთელი პოეტის ხორცია, სიცოცხლე — პატრუქი და თანაც — მოკლე, გამონაშუქი ნათელი — ღვთაებრივი სიბრძნის გონებაში დამკვიდრება ანუ შემეცნება.

პოეტისა და პოეზიის დანიშნულებაზე მსჯელობს აკაკი სხვა ლექსებშიც. მისთვის პოეზია ღვთაებრივი ძალის გამოვლინებაა, „სულ სხვა ჰყავს ხელისუფალი“ პოეტის „გონება-გრძნობას“; ეს სხვა უფალია („პოეტი“); პოეტური პროცესი ერთ-ერთი გზაა უფალთან მისასვლელად. უფალმა მომადლა პოეტს „ცის ნიჭი“, რომელმაც აამაღლა იგი ღმერთამდე, რომელიც თავად სიყვარულია, სიყვარული „ტახტად უდგია“ და პატიოსნება „ეგვირგვინება“ („ქებათა-ქება“).

პოეტურ პროცესს აკაკის შემოქმედებაში ორგვარი დანიშნულება აქვს: პოეტის სულიერ განწმენდასაც გულისხმობს და ხალხისაც („გამოცანა“). პოეზიის მიზანი მისთვის „გულის სინმინდით გახურებაა“, რაც რწმენისა და სიყვარულის ერთობას უნდა გულისხმობდეს. ამ ერთობას სამოციანელთა შემოქმედებაში ემატება კიდევ ერთი — საქმე, სამსახური. საქმეა სიმართლის მსახურება, რწმენა — წმინდა აზრი, ხოლო სიყვარული — „გულის სინმინდით გახურება“ („ჩანგური“). პოეტური პროცესი ტანჯვითაა სავსე, მაგრამ სამაგიეროდ ტანჯვას განწმენდა მოაქვს და პოეტის კვნესა ღვთიურ მუსიკად — პოეზიად — იბადება. და ბოლოს, შემოქმედებითი პროცესი აკაკისათვის ღვთიური აქტია, ამიტომ ძნელია მისი ლოგიკური ანალიზი და თეორიული განზოგადება, უხილავია მისი გზა და ეტაპები, „გამოუთქმელი კაცთა ენითა.“

TAMAR SHARABIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Creative Process according to Akaki Tsereteli's Lyrics

Creativity is the most difficult process. It is characterized by an individual course and therefore, differently perceived on the part of the creators themselves. This difference is especially visible during poetic process. It is known that some poets create their poetical works easily, without much effort as

if not even thinking, others, on the contrary, spend much time on the word-stock, rhythm and rhyme. Akaki belongs to that number of poets who is originally endowed with great talent. His verse is written so easily; the poems are even sung. This makes Akaki's views on poetic processes more interesting that is well expressed in the following verses: *Gantiadi* (Dawn), *Aghmart-aghmart* (Up and Up), *Khatis Cin* (Before an Icon), *Poet, Kebata-Keba* (Praise), *Gamocana* (A Riddle), *Chonguri, Avadmyopi Mgosani* (Sick Poet), etc.

In the verse *Gantiadi* poetic process is described without any theoretical discussion: the reason which causes inspiration (a disobedient knight), the inspiration gives rise to the "heart response" sung by the poet to his motherland, and "heart response" leads to faith, enlightening of the "soul". Faith and love for motherland in Akaki's lyrics turned to be one notion; that is why this united notion makes the basis of the verses devoted to the mission of a poet and poetry.

Similar process is pictures in the verse *Aghmart-aghmart*. A poet follows his life path, moves "up and up" but while being on the hill – at a certain spiritual height- he becomes sad, as he considers that his love is not strong enough. This feeling is gradually germinated in him, goes from heat to soul and lays the foundation of poetic process.

As to poet's mission, he regards it on the example of a candle (*Khatis Cin*). A candle is poet's flesh; life –wick and short, the radiated light – is established in the mind of divine wisdom or knowledge.

Akaki is reasoning about the mission of a poet and poetry in other verses too. For him poetry is a manifestation of divine forces, poet's mind and heart is governed by quite different rulers; it different god (Poet); poetic process is one of the ways to come closer to God. Lord granted a poet with "heavenly gift" that elevated him to God which is love itself, love is a "throne" and honesty is a crown (*Kebata-keba*).

Poetic process in Akaki's creativity has a dual purpose: it implies poet's spiritual purification and that of people (*Gamotsana*). For him the purpose of a poetry is "heating with pure heart" which must mean the unity of faith and love. One more thing is added in the creations of the men of the sixties to this unity – activity, service. Activity is service to the truth, faith is sense, and love is "rejoice at pureness of heart" (*Chonguri*). Poetic process is full of torture but it brings purification and poet's moan gives rise to the divine music – poetry. And finally, creative process for Akaki is a divine act, and therefore, it is difficult to make logical analysis of it and theoretical generalization, its path and stages are invisible, "cannot be expressed in human language".

Е. Г. ЧЕБОТАРЁВА

Россия, Саратов

Педагогический институт СГУ им. Н.Г.Чернышевского

Народническая беллетристика (к вопросу о степени изученности проблемы)

Уже в русской критике XIX века рассматривались проблемы народнической литературы, её характер, художественное своеобразие, определялся круг писателей-народников, основные особенности их творчества. Попытки дать характеристику литературного движения народников предпринимались ещё их современниками и самими семидесятниками (А.Н. Пыпин, С.А. Венгеров, А.М. Скабичевский и др.). Критики отметили необходимость «реального изучения народа», важность знания внешнего быта для писателей, обратившихся к народной теме, их стремление «добраться до сути, до души крестьянина».

В советский период прозе народников не уделялось достаточного внимания. В отечественном литературоведении народническая беллетристика долгое время не изучалась в связи с тем, что исследователи считали, что она не имеет ни эстетической, ни исторической ценности. С таким представлением о народнической литературе трудно согласиться, поскольку и в XX веке исследования творчества народников заняли определённое место в науке (труды В.В. Буша, Н.Ф. Бельчикова, Н.И. Соколова, Н.И. Пруцкова и др.). Весомый вклад в изучение литературного народничества внесли учёные Саратовской филологической школы (В.К. Архангельская, А.А. Демченко, А.А. Жук).

Однако, несмотря на ряд решенных исследовательских проблем, в научной литературе о народничестве остаются отдельные неизученные аспекты. Многие факты исторического развития России в разные периоды воспринимаются и трактуются учеными неоднозначно. Происходят новые события, в результате которых прошлое переосмысливается с точки зрения меняющегося настоящего. В связи с этим следует более детально пересмотреть такие особенности народнической литературы, как фольклорно-этнографические тенденции в её развитии, а также роль этнографии и фольклора в художественном мышлении народников, охарактеризовать типологию народнической литературы и их прозу как тип творчества.

ELENA CHEBOTAREVA

Russia, Saratov

Teacher's Training Institute Saratov State

University named after N.G. Chernishevskij

**Populist Belles-lettres
(to the question of the state of knowledge degree problem)**

Even in the Russian criticism of the 19th century one looked into a matter of populist literature, its character, artistic singularity, one defined the circle of populist writers, general characteristics of their art. There were attempts to give the characteristic to the populists' literary movement even by their contemporaries and even by semidesatnikami (writers of the 19th century) (A.N. Pipin, S.A. Vengerov, A.M. Skabichevskij). Critics noted the necessity of "the real learning of folk", the importance of knowledge of external household of writers who adverted to the folk theme, their attempts "to get to the bottom of the problem, of the peasant's heart."

During the soviet period there wasn't a sufficient deal of interest to the populists' prose. Populist belles-lettres wasn't learned at all in the soviet literary studies for a long period of time. It was because of the fact that scientists thought that it had neither aesthetic nor historical value. It is difficult to agree with this notion of populist literature, as in the 20th century the researches of populists' art had a certain place in science (works of V.V. Bush, N.F. Belchikov, N.I. Sokolova, N.I. Pruskova and others). Scientists of saratov linguistic school carried a great contribution to the learning of literal populism (A. K. Arhangelskay, A.A. Demchenko, A.A. Dhuk).

However, despite the number of solved research problems, there are single unstudied aspects of populism in scientific literature. In different periods of time a lot of facts of historical development of Russia are received and interpreted ambiguously by scientists. New events happen, in the result of which past time is rethought from the point of view of changing present time. According to this one should overview in more detail such peculiarities of populist literature as folklore-ethnographic tendencies in its development, and also the part of ethnography and folklore in artistic mentality of populists, give the characteristic of populist literature typology and their prose as the kind of art.

А.А. ЧИЖИКОВА

Россия, Новосибирск

Новосибирский государственный педагогический университет

Жанровые модификации баллады «серебряного века»

Жанр баллады постоянно эволюционирует, принимая новые черты в разные эпохи. В начале XX в. многие поэты возвращаются к жанру баллады, столь популярному в лирике романтизма, но обыгрывают его по-своему. Тексты поэтов XX в. почти невозможно жанрово охарактеризовать, так как жанры начинают активно взаимодействовать между собой, трансформироваться. Что касается жанра «акмеистической» баллады, то мы могли бы предложить такую приблизительную классификацию: баллады новеллистические («психологические») и фантастические.

Н.Гумилев привлекал мистицизм балладных сюжетов и возможность использования экзотических словесных аксессуаров («Баллада», «Крыса», «Гиена», «Ужас», «Камень»). Одно из самых ярких стихотворений последней книги стихов Гумилева «Огненный столп» «Заблудившийся трамвай» Л.Аллен назвал «балладой» из-за иррационального отсвета, который рождает сам сюжет о летящем вне времени и пространства трамвае.

А.Ахматова писала «психологические» баллады. Их сюжет близок новелле, поэт описывает не фантастическое, но невероятно острое и напряженное переживание, воплощенное в сюжет. Такая *новеллистическая* баллада возникла еще в лирике Н.Некрасова, а из поэтов – непосредственных предшественников Ахматовой, пишущих баллады такого рода, можно назвать М.Кузмина. Приемы балладной драматизации у Кузмина усечены, зато используется не прямое название чувств и событий, что характерно и для творчества Ахматовой. В текстах Кузмина и Ахматовой важна роль деталей, действие разворачивается на фоне сконцентрированных и лаконично представленных событий. Детали придают стихотворениям эмоциональную напряженность, а за бытовыми реалиями скрывается целый мир переживаний.

Трансформация жанра позволяет использовать такие понятия, как «балладность» в лирике того или другого поэта, использование автором «стихотворений балладного типа» и т.д. Поэты вводят отвлеченные мотивы (описания природы, чувств героев), увеличивая тем самым психологическое напряжение (авторское и читательское), и, следовательно, лиризм баллад.

ANA CHIZHIKOVA

Russia, Novosibirsk

Novosibirsk State Pedagogical University

Genre Modifications of the Ballads of “The Silver Age”

The ballad genre constantly evolves, accepting new lines during different epochs. There are many poets, who come back to the genre of a ballad in the beginning of the 20th century. This genre was so popular in the lyric poetry of romanticism but beat it in own way. Texts of poets of the 20th century can't be characterised in genre plane, as genres start to co-operate actively among themselves, to be transformed. As to a ballad genre of acmeism, we could offer such approximate classification: novel-like ballads, psychological and fantastic.

The mysticism of ballad plots and possibility of use of exotic verbal accessories (“A ballad”, “A rat”, “A hyena”, “Horror”, “A stone”) involved N. Gumilev. One of the brightest poems of a latest book of Gumilev “Fiery Pillar” “The Lost Way Tram” L. Allen named “A ballad” because of an irrational reflected light which gives rise to a plot about a tram flying regardless time and space.

A. Ahmatova wrote “The psychological” ballads. Their plot is close to a short story, the poet describes not fantastic, but improbably sharp and intense experience embodied in a plot. Such novel-like ballad has arisen in lyric poet N. Nekrasov, and from poets, the direct predecessors it is possible to name Ahmatova writing ballads such, M. Kuzmin. Receptions ballad dramatisations of Kuzmin are truncated, but is used indirect name of feelings and events that is characteristic and for creativity by Ahmatova. The role of details is important In Kuzmin's and Ahmatova's texts, action is developed against the concentrated and laconically presented events. Details give to poems emotional intensity, and behind household realities the whole world of experiences disappears.

Genre transformation allows to use such concepts, how “Ballad-like element” in the lyric poetry of this or that poet, use by the author “The poems ballad type” etc. Poets introduce abstract motives (descriptions of the nature, feelings of heroes), increasing thereby psychological pressure (author's and reader's), and, hence, lyricism of ballads.

ეკა ჩიკვაძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

„გმირისა და სატრფოს“ სტრუქტურულ-სემანტიკური ტრანსფორმაციისათვის სასულიერო მწერლობიდან (აგიოგრაფიიდან) რეალიზმამდე

გ. იმედაშვილი აღნიშნავს, რომ „საერო მწერლობას მკვეთრად შემუშავებული ეროვნული იდეალი აგიოგრაფიამ უანდერძა—ესაა მონამე გმირი“ (იმედაშვილი 1964: 148). ღვანლისმძლე მოღვაწეთა ცხოვრებას სხვადასხვა დროს სხვადასხვა უანრისა და დანიშნულების მწერლობა აღწერდა. ლიტერატურულმა გმირმა დროთა განმავლობაში მნიშვნელოვანი ცვლილება განიცადა. შეიცვალა მისი ფუნქცია ცნაწარმოებში და მწერლის პოზიცია, დამოკიდებულებაც გმირის მიმართ. ცხადია, ამ ასპექტითაც მნიშვნელოვანია, რის თქმა სურს მწერალს გმირის მეშვეობით.

წყვილმა „გმირი და სატრფო“ სტრუქტურულ-სემანტიკური თვალსაზრისით მწერლის მიზანდასახულების და ჟანრობრივი სპეციფიკის ცვლასთან ერთად განვითარების რამდენიმე ეტაპი განვლო. ა. სასულიერო მწერლობაში გმირი უფლისთვის თავშენიშნულია, ხოლო სატრფოდ მოიაზრება მხოლოდ უფალი (სიძე). ბ. საერო ლიტერატურაში, ჩამოყალიბების პირველ ეტაპზე ტრადიციულ გააზრებას შეემართა ახალი დატვირთვა, სადაც მსგავსად ხალხური ზეპირსიტყვიერებისა, ანტიკური და აღმოსავლური ლიტერატურული ტრადიციებისა გმირი უკვე მიჯნურის სათნო-საყოფად იღვწის. გ. შემდეგ ეტაპზე, დიდაქტიკურ-აღმზრდელით თხზულებებში როგორც გმირის, ისე სატრფოს სემანტიკას ახალი დატვირთვით ვხვდებით: გმირია ადამიანი, რომელიც ზნესრულობას ეძებს (მაგ.: ლეონი ან ჯუმბერი. გურამიშვილთან კი მას განზოგადებული ზნეობრივი სახე აქვს). დ. ახალ ეტაპზე გადადის გმირისა და სატრფოს სტრუქტურულ-სემანტიკური მოდელი XIX საუკუნეში. რომანტიკოსებს შემოაქვთ სატრფო-სამშობლოს სიმბოლური სახე, რომელიც ე. რეალისტებმა გმირის პოლისემანტიკური შინაარსი გაამდიდრეს.

მიზანსა და დამოკიდებულებასთან ერთად იცვლება თვით ტერმინოლოგია, რომელიც აღნიშნავს, სახელდება, გამოხატავს გმირს: აგიოგრაფი მას „ახოვან, ღვანლისმძლე მოღვაწეს“ უწოდებს, შუასაუკუნეთა ქართული მწერლობა—უკვე გმირს: „მათ სამთა გმირთა მნათობთა...“ ან „ლომო და გმირო ტარიელ...“ და ა. შ. ტერმინოლოგიური ცვლა არ არის ძველი შინაარსის ახალი ლექსიკით ასახვა. ტერმინოლოგია ამ შემთხვევაშიც ის ინდიკატორია, რომელიც ლაკონიურად ასახავს სტრუქტურულ-სემანტიკურ ცვლას. შევეცადეთ, გაგვერკვია, რა სახის ტრანსფორმაცია განიცადა წყვილმა „გმირი-სატრ-

რფო“ სასულიერო მწერლობიდან (კერძოდ, აგიოგრაფიიდან) რეალიზ-
მამდე (რით ჰგავს ეს წყვილი აგიოგრაფიულ მოდეულს და რას დაესესხა
მას).

EKA CHIKVAIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

For Structural-Semantic Transformation of “Hero and Beloved” from Religious Writings (Hagiography) to Realism

G. Imedashvili notes that “an elaborately designed national ideal of a martyr hero is the heritage of Hagiography to secular literature” (Imedashvili 1964: 148). The lives of troubled figures had been depicted at various times in the writings of various genre and purpose. A literary hero underwent significant transformation over time. Along with it changed the hero’s role in a work as well as a writer’s stance, attitude towards a hero. It is evident that this aspect is also an important indication as to what an author wants to convey through a hero.

A couple “Hero and Beloved” underwent several stages of structural and semantic evolution, along with that of an author’s objective and genre specificity. a. In religious writings a hero is sacrificed to the Lord, and only Lord is regarded as beloved. b. In secular literature at the first stage of formation new meaning was added to traditional understanding; here, similar to orally transmitted folklore a hero of antique and eastern literary traditions toils towards pleasing a beloved one. c. During the following stage, in didactic-educational works we see a new semantic meaning of a hero, as well as beloved one: a hero is a person who strives for moral integrity (For example: Leon or Jumber. And it has a generalized moral face in Guramishvili’s works). d. A structural-semantic model of a hero and a beloved one shifts to a new dimension in the 19th century. Romantics introduce a symbolic face of a beloved-motherland, where e. Realists enriched polysemantic meaning of a hero.

With the change of goal and attitude terminology changes as well, which signifies, names, depicts a hero: a hagiographer refers to him as a “well-built, troubled figure”, in Georgian literature of medieval period it is already referred to as a hero: “They, three comely heroes...” or “lion and hero, Tariel...”, etc. The change of terms is not the description of old meaning using new words. Terminology in this case as well is an indicator which laconically reflects structural-semantic change. We attempted ascertain what transformation couple “hero-beloved” underwent from religious literature (namely, hagiography) to realism (how is this couple look like hagiographic model and what it borrowed thereof).

ნათელა ჩიტაური

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

აკაკი წერეთლის შემოქმედების რამდენიმე მხატვრული სახე თანამედროვეობის კონტექსტში

აკაკი წერეთლის შემოქმედება, როგორც არაერთხელ აღნიშნულა, ხატოვანი აზროვნების ბრწყინვალე ნიმუშია, თუმცა აკაკისთვის ყოველთვის უცხო იყო „წმიდა ლირიკის“ განყენებული სახეები, უშინა-არსო რიტორიკული ფიგურები და მათით ტკბობა. პოეტმა მხატვრულ სახეებს და ხატებს მიანიჭა არა მხოლოდ ემოციის ფუნქცია, არამედ დატვირთა დიდი შინაარსით. სწორედ ამგვარი მხატვრული სისტემით შესძლო მან ეპოქის ასახვა, მკითხველის არა მხოლოდ დატკბობა, არამედ მისი დაფიქრება, ზნეობრივ-გონებრივი ამაღლება. აკაკის მუდმივ ხატთა სისტემა ერთ-ერთი მიზეზია იმისა, რომ მისი ნაწარმოებები არ იზღუდება დროსივრცული არეალით, ეროვნულიცაა და ზოგადსაკაცობრიოც.

აკაკის შემოქმედების მუდმივ ხატთა სისტემაში გამოიკვეთა რამდენიმე სახე, რომელთა შინაარსმაც, ვფიქრობთ, მეტი დატვირთვა შეიძინა სწორედ სადღეისო პრობლემების ფონზე.

1. „წარსული ნერგები“ და „ეროვნების ხე“. აკაკის ბევრი თხზულება ისტორიულია, მაგრამ ძველის სიყვარულმა შემოქმედში არ დაჩრდილა ანმეოსა და მომავლისათვის საჭირო სიახლის ძიების სურვილი. მან ისტორიულ თხზულებებში წარმოგვიდგინა ის „წარსული ნერგები“, რომლებზეც უნდა „შეხორცდეს ახალი ნამყენი“, რათა „ეროვნების ხე“ არ შესუსტდეს. ვფიქრობთ, დღევანდელი გადასახედიდან საინტერესოა ამ „წარსული ნერგების“ შინაარსი და რაობა.

2. „სიტყვითი ლოცვა“ და „საქმითი ლოცვა“.

ქვეყანას რომ შრომა, ქმედება და აქტიურობა სჭირდება, ილიამ ლოგიკურად დაასაბუთა თავისი შეოქმედებითა და მოღვაწეობით, მაგრამ, ვფიქრობთ, აკაკი უფრო ღრმად, რელიგიური კუთხით შეეხო ამ საკითხს. აღნიშნული მხატვრული სახეების შინაარსი და რაობა თეოლოგიური ასპექტით განმარტა.

3. „სანთელი“, „წვა“, „ნათება“.

აკაკის შემოქმედებიდან ჩანს, რომ ეს სახეები ბევრის დამტევია, მოიცავს ადამიანის სულის უღრმეს ფენებს. პოეტი თავისი ნაწარმოებებით ნათელყოფს, რომ სწორად ცხოვრების, ოპტიმიზმის საფუძველი ადამიანის სულის „შინაგანი წვა“ და „ნათებაა“. „შინაგანი წვის“ არარსებობა იწვევს არა მხოლოდ გარეგნულ უმოქმედობას, საზოგადო საქმის ღალატს, უზნეობას, სიძულვილს, არაჯანსაღ ურთიერთობებს, ურწმუნობას, არამედ პიროვნების გამოფიტვას, დეპრესიას, მელანქოლიას, ნიჰილიზმს. ვფიქრობთ, ყოველივე ამის გამო აღნიშნული მხატვრული სახეების აკაკისეული განმარტება და გააზრება სწორედ დღევანდელი კონტექსტშია საინტერესო.

NATELA CHITOURI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Some of Akaki Tsereteli's Artistic Images within the Contemporary Context

Akaki Tsereteli attributed not only function of emotion to the artistic faces, but loaded it with great significance.

We discuss the following artistic faces:

1. "Past saplings and tree of nation."
2. "Prayers with words and prayers with action."
3. "Candle, burn, shine"

With the mentioned faces Akaki connected past, present and future to each other, he stated the importance and necessity of action with theological aspect; he told us why a man may become a nihilist.

Because of all, writings of Akaki are not only national, but common to all mankind and that's why it endures the time.

ეპა ჩხეიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

გველის სახე-სიმბოლოს ცალკეული ასპექტები

XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე ქართულ მწერლობაში გარკვეულ ინტერპრეტაციას განიცდის „მითოლოგიური გველი“. ამ პერიოდის ქართული ლიტერატურა მითისქმნადობის ორიგინალურ ვარიაციებს გვთავაზობს.

ვაჟა-ფშაველას შემთხვევაში „გველისმჭამელი“ ითხოვს გველთან ნილნაყარი პიროვნების (მინდიას) სრულიად ახლებურ სახეცვლილებას. გველის სიბრძნე მისი ენის წვერიდან გადადის ადამიანზე, ან მისი ხორცის ჭამით (ისე, როგორ არის ეს ვაჟა-ფშაველას „გველისმჭამელში“, კონსანტინე გამსახურდიას „ხოგაის მინდიასა“ და გრიგოლ რობაქიძის დრამაში „ლამარა“).

ნიმანდობლივია ამ მხრივ ვაჟა-ფშაველას „ბახტრიონის“ დასასრული, სადაც გველი — „ადამიანის ტომის მტერი“ — სწეულ ლუხუმს ფეხზე დააყენებს, რადგან „ბოროტების გზა გაუშვავ, კეთილი დაუჭერია.“ თუ ამას ისე გავიაზრებთ, რომ გველი ღვთაებრივი ძალის

გამოვლინებაა, აუცილებლად დავუკავშირებთ მას საქართველოს მთიანეთში გავრცელებულ გადმოცემას „ხეს ამოყოლილ გველზე.“

გადმოცემაში კერიაში ამოსული იფნის ხე ისევე, როგორც მასზე შემორკალული გველი, საკრალულად ითვლებოდა. გველს პატივს სცემდნენ როგორც სახლში, ისევე ხატში. ყორეში თუ თვალს მოჰკრავდნენ, გველს არ გაალიზიანებდნენ, არ მოკლავდნენ, რადგან ის ოჯახის ფუძის მფარველად მიიჩნეოდა. თუ ვინმე მოკლავდა, მაშინ ოჯახს დიდი უბედურება დაატყდებოდა თავს (ვილაც მოუკვდებოდა).

გველი განძის მცველია, სამალავებშია მოკალათებული და აშინებს მპარავს. ზოგჯერ თავად განძი თავის დასაცავად გველის სახეს იღებს (ხახმატის ჯვარი, გახუა მეგრელაური).

გველი — ცბიერებისა და სიბრძნის განსახიერება — ვერაგი და სიტყვის გამტეხი ადამიანის მიმართ შურისმაძიებელი და ბოროტია, კეთილისათვის — კეთილისმყოფელი და სიკეთის მზღველი.

EKA CHKHEIDZE

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Some Aspects of Symbolic Image of the Serpent

At the turn of the 19th and 20th centuries “mythological serpent” undergoes a certain interpretation in Georgian writing. Georgian literature of that period offers original variations of myth making.

In case of Vazha-Pshavela’s poem “The Snake-Eater” a complete change, rebirth of a personality (Mindia) shared with a snake is required. The snake’s wisdom passes to man from the tip of its tongue or by eating its meat (as it is in Vazha-Pshavela’s *The Snake-Eater*, Konstantine Gamsakhurdia’s *Khogais Mindia* and Grigol Robakidze’s play *Lamara*).

From this viewpoint of particular interest is Vazha-Pshavela’s poem *Bakhrioni* in which a snake, symbolizing “the enemy of the entire human race”, brings Lukhumi back to health by releasing the evil (If we consider that the snake is a manifestation of the divine power then we will bound it with the narration “On the snake around the tree” popular in Georgia’s highlands).

In the narration the ash-tree germinated in the hearth as well as a snake curving around it is considered to be sacral. The snake was venerated both at home and at the shrine. At a glimpse of a snake on the road, one should not annoy it, or even kill because it was believed to be a protector of the hearth and home. If anybody slew it, the family could face deep trouble (e.g. death of family member).

Serpents are guardians of treasures, usually settle in a secret place and frighten thieves. Sometimes the treasury itself takes the appearance of the snake for self protection (*Xaxmatis-Jvari, Gaxua Megrelauri*).

A serpent, symbolizing deceit and wisdom, in relation to perfidious man and betrayer is wicked and revengeful but with respect to a good-natured person it is kind and renders good.

რუსუდან ცანავა

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მითი, მხატვრული მეტაფორა და რეალისტური კონცეპტი (ნიკო ლორთქიფანიძის „ქედუხრელნი“)

მოხსენებაში წარმოვადგენ, როგორ გარდაიქმნა თვითშენიშვნის უნივერსალური მითი მხატვრულ მეტაფორად და რა ფუნქციას ასრულებს ეს მეტაფორა ნ. ლორთქიფანიძის მოთხრობაში „ქედუხრელნი“. შეიძლება ითქვას, თვითშენიშვნა მხატვრული ლიტერატურის ერთ-ერთი პოპულარული თემაა. მაგალითისთვის: ევრიპიდეის ჩვიდმეტი ტრაგედიიდან შვიდი თვითშენიშვნის მითორიტუალური მოდელს ეფუძნება. თვითშენიშვნის უნივერსალური მითი ხშირად ამა თუ იმ კონკრეტულ პიროვნებას მიესადაგება და ლეგენდის სახეს იღებს. მხატვრულ ლიტერატურაში ამგვარი ამბები რომანტიკულ-ჰეროიკულ განწყობებს წარმოშობს. ამის თვალსაჩინო ნიმუშია ხისა და ფოთლების ცნობილი მეტაფორა აკაკი წერეთლის „ბაში-აჩუკში“ და რეალურ პიროვნებათა ლეგენდად ქცეული სახეები.

ნ. ლორთქიფანიძის „ქედუხრელში“ ერთმანეთს ერწყმის რომანტიკულ-ჰეროიკული და რეალისტური ტენდენციები, კულტურულ ფასეულობათა პატივისცემა და ყავლგასული ტრადიციების ახლებურად გადააზრება. მოთხრობაში ივანე მეზლაპრე ყვება ორ ამბავს, რომლებიც არც ზღაპრებია, არც ლეგენდები, არც მითები, თუმცა ჩამოთვლილთაგან ყველას ელემენტს შეიცავენ. ორივე თვითშენიშვნას ასახავს; ერთს პირობითად, „დედის გული“ დავარქვათ, მეორეს — „ციხეში ჩაყოლებული ვაჟის ამბავი“.

ტექსტის ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია დავასკვნათ: მოთხრობაში თვითშენიშვნის მეტაფორა ზნეობრივ ჭრილშია ახსნილი: თვითშენიშვნის იდეით შთაგონებული ადამიანი ძლიერი პიროვნებაა, რომელსაც შეუძლია ერთი სულისკვეთებით შეკრას ხალხი. შენიშნული არის ლიდერი. მას ან თავად მიჰყავს დაწყებული საქმე ბოლომდე, ან იღუპება და უფრო ძლიერ სიმბოლოდ — მითად გადაიქცევა. ამგვარი

მითები და რეალური სახელები ხალხს სჭირდება. ყველა ერს აქვს თავისი „სარჩული და პირი“, ჰყავს მოლაღატეები და თავდადებულები. თავდადებულთა სახე-სიმბოლოების შექმნისას მითორიტუალური მოდელი ზნეობრიობის, სიყვარულის გრძნობის გასაძლიერებლად „მუშაობს“. არც ისაა შემთხვევითი, რომ ნ. ლორთქიფანიძესთან მსხვერპლშენიერვის რიტუალი ორ ეპოქასა და სარწმუნოებას აერთიანებს. ამით მწერალმა ხაზი გაუსვა, რომ არსებობს რაღაც ძალიან მნიშვნელოვანი, რომელიც საოცრად კრავს სოციუმს. მსხვერპლშენიერვის რიტუალმა, უფრო კი მხატვრულ მეტაფორად გარდასახულმა მითორიტუალმა, საუკუნეებს გაუძლო. იგი ზემოქმედებს ადამიანის არაცნობიერსა და ყოფაზე. ყოველი ახალი ლიტერატურული სახე ხელახლა იპყრობს მკითხველის გულს.

RUSUDAN TSABAVA

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

**Myth, Literary Metaphor and Realistic Concept
(Niko Lortkipanidze’s “The Steadfast”)**

In the paper I present how the universal myth of self-sacrifice was transformed into a literary metaphor and what function is carried by this metaphor in N. Lortkipanidze’s “The Steadfast”. Self-sacrifice can be said to be among the most popular themes of fiction: for instance, of Euripides’ seventeen tragedies seven are based on the mytho-poetic model of self-sacrifice. The universal myth of self-sacrifice is often related to a particular individual and transforms into a legend. In fiction such stories generate romantic and heroic moods, which are well evidenced by the well-known metaphor of trees and leaves in Akaki Tsereteli’s “Bashi-Achuki” and by the images of real persons turned into legends.

N. Lortkipanidze’s “The Steadfast” implies the combination of romantic-heroic and realistic tendencies, respect for cultural values and re-consideration of outdated traditions. Ivane the Story-Teller recounts two stories that are neither fables nor legends, nor myths, though they contain the elements of all the above-mentioned types of texts. Both describe self-sacrifice: I would call the first “Mother’s Heart” and the second “The Story of a Lad Built in a Fortress”.

The analysis of the text prompts the following conclusion: in the story, the metaphor of sacrifice is interpreted in moral terms: the person inspired with the idea of self-sacrifice has a powerful personality capable of uniting people around a single cause. The sacrificed is the leader who brings the task to the end himself or dies, turning into an even more powerful symbol – the myth. People need such myths and actual names. Every nation has its ‘lining’ and the ‘right

side', has traitors and the devoted. When creating the images of the devoted, the function of mytho-poetic models is to intensify morality and affection. It is no coincidence either that the ritual of sacrifice in N. Lortkipanidze's works unites two epochs and religions. In this way the writer emphasized that there exists something very important that unites the people. The ritual of self-sacrifice, or rather the mytho-poetic ritual transformed into a literary metaphor, has survived centuries. It has an impact on the subconscious and the being of a man. Each new literary image conquers the reader's heart anew.

Р.А. ДЗЫК

Украина, г. Черновцы

Черновицкий национальный университет им. Юрия Федьковича

Рецепция «Подростка» Ф.М. Достоевского как романа-исповеди

Все знают Ф.М. Достоевского не только как писателя, но и как мыслителя. Глубина философского анализа, непревзойденный талант ставить «последние» вопросы часто акцентировали внимание на том, «что» он говорит, в ущерб тому, «как» он это делает. На это указывали еще Л. Гроссман, М. Бахтин, Х. Ортега-и-Гасет и др. Уже вначале XX века жанровая система художника была очерчена как крайне интересное и проблемное поле для исследований. Хотя на сегодня есть только одна работа, которая пытается целостно рассмотреть данный вопрос – «Система жанров Достоевского» В. Захарова.

Особенно сложными для генологического анализа оказались романы русского классика. Заметна тенденция подходить к его романному творчеству с универсальными дефинициями: «полифонический роман», «роман-трагедия», «идеологический роман» и т.д. Они достаточно обоснованы, но нивелируют уникальность каждого текста. С другой стороны, существует множество определений отдельных романов писателя.

Наиболее дискуссионной предстает жанровая идентификация «Подростка». К. Мочульский называл его самым перегруженным романом Достоевского, выделяя в нем классическую схему романа-трагедии с дополнительным авантюрным планом. В. Кирпотин предложил идею редкостного романа-узнавания, в котором растворяются роман-трагедия и роман-узнавание. Большинство же ученых трактуют данный текст как роман воспитания (Е. Семенов, Э. Демченкова и др.). Отталкиваясь от этого, Ю. Карякин выдвинул интересную концепцию романа самовоспитания, самовыделки.

Бесконечное число оговорок, сопровождающее то или другое жанровое определение, подталкивает к их пересмотру. Оправданным представляется рассмотреть «Подростка» как роман-исповедь. Жанр исповеди предусматривает специфические отношения текста с читателем, который оказывается в роли невольного конфидента. Если читатель игнорирует эту жанровую стратегию, то легко прочитывает текст в каком-то другом жанровом ключе, утрачивая при этом повествовательную логику автора.

ROMAN DZIK

Ukraine, Chernivtsi

Yuriy Fedkovich Chernivtsi national university

Reception of Dostoevsky's "The Raw Youth" as a Novel-Confession

Everyone knows Dostoyevsky not only as a writer, but also as a thinker. The depth of the philosophical analysis, unrivaled talents to put "the past" issues often focused their attention on "what" he says, to the detriment of "how" he does it. This was reinforced by Grossman, Bakhtin, José Ortega y Gasset and others. At the beginning of the twentieth century genre system of a painter was outlined as an extremely interesting and problematic field of the research.

Particularly difficult for a genealogical analysis were novels, written by Russian classic. The trend to approach the novel with universal creativity definitions: "polyphonic novel", "novel-tragedy", "ideological novel", etc. They have been substantiated, but negate the uniqueness of each text. On the other hand, there are many definitions of individual novels of the writer.

Most of the discussion appears genre identification of "The Raw Youth". Many scholars interpret this text as a novel of education (E. Semenov, E. Demchenkova etc.). An infinite number of the reservations that accompanies this or another genre definition, is pushing for their review. Seems justifiable to consider the "The Raw Youth" as a novel-confession. A genre confession provides specific relationship of the text to the reader, who is in the role of the involuntary confidant. If the reader ignores the strategy genre, it is easy to read through the text in some other genre vein, losing the narrative logic of the author.

ლია წერათელი

საქართველო, თბილისი

მოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

მკვიდრი და უცხო, ძალა და მადლი აკაკის „ჩემი თავგადასავლის“ მიხედვით (მენტალობის ორი მოდელი)

თანამედროვე ჰუმანიტარულ მეცნიერებაში აქტუალურია მენტალიტეტის კვლევა. იგი გულისხმობს საზოგადოების ჩვევებს, ტრადიციებსა და რწმენას, რომელსაც ზემოქმედების ძალა არასოდეს დაუკარგავს, სოციალურ-ფსიქოლოგიურ განწყობად არის სრულქმნილი და იდეოლოგიის სფეროს განეკუთვნება. მენტალობის მოდელები რეალისტურ მწერლობაში თავს იჩენს მწერლის ხედვასა და ანალიზში, მის მხატვრულ სამყაროში, ფერწერულად სრულქმნილ თხრობაში. აკაკის „ჩემი თავგადასავალი“ ამ კუთხით მრავალფეროვანია, რადგან მწერალი საგანგებოდ ცდილობს ძველი ჩვეულებები, ოჯახის ურყევი ტრადიციები და ხალხური რწმენა-წარმოდგენები ახალი დროის ქრილში გამჭვირვალედ წარმოსახოს და თავადვე გაარჩიოს მათი ავკარგი. თავადაზნაურთა ტრადიციები რუსული მმართველობის პირობებში ძალას კარგავს და სასაცილოდ გამოიყურება, მაგრამ არც გლეხთა ოჯახებშია უკეთესობა, იქაც იმსხვრევა და ფერს იცვლის ძველი და ტრადიციული ზნე-ჩვეულებანი. აკაკის კალამი ცრემლს იწვევს მკითხველში სწორედ ამ რღვევის გამო: როდესაც ტრადიციულ, მკვიდრ, მრავალსაუკუნოვან ადათებს ფეხქვეშ საყრდენი ეცლება, ფუნქციადაკარგული ჩვევა და წესი სასაცილოდ გამოიყურება, ახირებულობად ცხადდება. აკაკი სიღრმისეულად სწვდება და მკითხველისთვის ნათლად წარმოდგება: მკვიდრის ადგილს იკავებს უცხო, იმპერიული პოლიტიკის ძალას წინ რა აღუდგება, მაგრამ მადლი მაინც დაუშრეტელია და ერის მენტალიტეტი მყარი, რალაც მაინც უცვლელია, მაშინაც კი როცა პიროვნული არჩევანი არ არსებობს: თუ ძველის შენარჩუნებას ეცდები, ახირებულად, ძველმოდურად გამოიყურები, ახალს და უცხოს „შეიმოსავ“ და გაუცხოვდები, ფესვებს სწყდები. სხვა გზა არ არის და მარცხი გარდაუვალია — ამ ქრილში წარმართება თხრობა და აკაკისეულ მსუბუქ, ლალ, ფერადოვან სტილს ეს ცრემლი განმსჭვალავს. ორი ძირითადი მენტალობის მოდელი ამგვარად გამოვსახეთ:

1) მამა, როსტომ წერეთელი, აკაკის მიერ ახირებულად, ერთობ უცნაურად იხატება, რასაც თავად ანალიზებს და გამჭვირვალედ ცხადქმნის: დაობლება, დედის შიში და კალთას ამოფარებული ბავშვობა, შეთვისებულ ჩვეულებათა ერთობლიობა, ტრადიციული დიდგვაროვანი ოჯახი, რაინდული სულისკვეთება და სახარებისეული მრწამსი — მკვიდრი, მამისეული ფასეულობანია. სრულიად საპირისპიროა და უცხო იმპერიული პოლიტიკა და კანონმდებლობა: ეგზარ-

ხოსი, ფოსტის მმართველი, სასამართლო და ლენერლის შტაბის ოფიცრები, პოლკოვნიკი... მამის სახე-ხატი აკაკის ამ დაპირისპირებულ-ბაშია ამოზრდილი.

2) გაუცხოვება, უცხო ზნე-ჩვეულებების შეთვისება როსტომ ნერეთლის ერთი გლენის ოჯახში კომიკურად იხატება, მაგრამ იგივე მენტალობის მოდელს გულისხმობს.

3) საჩხერეში უკმაყოფილო გლეხები ნერეთლის სახლს შემოერთებენ. კარგად შეიარაღებულ თავადაზნაურთა ჯარს გლეხები არ ეპუებოდნენ, არც ჯარი თმობდა... ერთმანეთის დახოცვისგან ოქროპირ მღვდელმა იხსნა... მთავრობას შეატყობინეს და ხალხი, რომელიც ჯარს არ ეპუებოდა, ერთ „ზასედატელს“ და ორ ყაზახ რუსს დამორჩილდა..

საკვირველიაო... — ამბობს აკაკი და ამგვარად გამოსახავს ქართული მენტალობის მოდელს: უცხო და მონება, მონური ერთგულება და მკვიდრის მოძულეობა, უარყოფა.

აკაკის თვალსაზრისში მკვიდრობა ძალა და მადლია, უცხო მისი მონიჭება არ ძალუძს, მაგრამ ქართველს მაინც უცხო მონიჭებული ძალა, მადლი და თავისუფლება ეოცნებება.

მენტალიტეტი, უცხო დამპყრობლის პირობებში, იცვლება და ცუდი ზნე-ჩვეულებები მკვიდრდება. აუცილებელია განვასხვავოთ ძირეული და უცხო მთავრის თავესმოხვეული. აკაკი ამის თვალსაზრისით მკვლევარია.

LIA TSERETELI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

**A Native and Foreigner, Force and Mercy
(two patterns of mentality)
According to Akaki's "The Story of My Life"**

Study of the mentality is topical in modern Humanities. It implies society's customs, traditions and belief which never lost the power of influence; they are formed as social-psychological attitude and belong to the sphere of ideology. The patterns of mentality in realistic literature manifest themselves in writer's vision and analysis, his poetic world, in highly artistic narration. From this viewpoint Akaki's *The Story of My Life* (Chemi tavgadasavali) is diverse because the writer tries to show vividly the old customs, strong family traditions and folk beliefs and imaginary through the prism of a new time and differentiate their good and bad sides. The traditions of the nobles in conditions of the Russian rule lose their force and look ridiculously but things were not better in peasants' families; old traditional customs and morals were wiped out and no

longer observed as they once were. Akaki's pen moves the reader into tears just because of the breaking of traditions. When traditional, indigenous, centuries-old customs are wiped out, the functionless tradition and customs look ridiculously, and they are announced to be strange. Akaki penetrates deeply and the reader clearly imagines, how the foreign takes the place of a local, native and nothing can withstand the power of imperialistic politics. But the mercy was still inextinguishable and the nation's mentality was strong; something permanent had entered into the people's very marrow the breaking of which was deemed a sin even if there was no personal choice. If you make an attempt to keep tradition you might look odd and old-fashioned; you can "take up" new and foreign but become estranged, lose roots. There is no other way and the failure is inevitable. The narration goes this way and this tear runs through the light, free, poetic style so typical for Akaki.

Thus, we have described the pattern of two basic mentalities: 1) Father, Rostom Tsereteli, is pictured by Akaki as an obstinate and strange man. Through insightful analysis Akaki shows: orphan child, mother's fear and protected childhood, unity of assimilated customs, traditional noble family, chivalrous spirit, and the Credo are native, paternal values. The imperial policy and legislation are totally opposed to this values: Ekzarkhos - the manager of the post office, court and general headquarters officers, colonel... the image of father was germinated in this contradiction; 2) Comic picture of the estrangement, gaining new customs and traditions in one peasant family belonging to Rostom Tsereteli but the pattern of the same mentality is meant; 3) The dissatisfied peasants in Sachkhere laid siege to the Tseretelis house. The peasants did not obey the well-armed feudal army, neither the army gave way... The priest Okropir rescued them from killing each other... The authorities got informed and people who did not obey the army submit to one "zasedatel"(Russian official) and two Kazakh Russians....It's amazing, says Akaki and expresses the pattern of Georgian mentality as subordination to a foreigner, slavish devotion and, on the other hand, dislike and hate for the native. In Akaki's view, force and mercy comes from the native, whereas the foreigner is unable to give all this but the Georgian dreams about force, mercy and freedom offered by the foreigner.

ლელა ხაჩიძე

საქართველო, თბილისი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

აკაკი წერეთლის შემოქმედების ზოგიერთი ტენდენციის შესახებ

აკაკი წერეთლის შემოქმედების მიმართება ძველ ქართულ მწერლობასთან დღეისათვის მხოლოდ ნაწილობრივია შესწავლილი. ეს მიმართება მრავალმხრივია და მოიცავს როგორც ლიტერატურათმცოდნეობით, ისე საღვთისმეტყველო, ფილოსოფიურ, ისტორიულ პრობლემატიკას.

საგანგებო ყურადღებას იმსახურებს აკაკი წერეთლის ლირიკის მიმართება ძველ ქართულ სასულიერო პოეზიასთან. გარდა ზოგადი ტენდენციების თანხვედრისა, აკაკის შემოქმედებაში გამოიყოფა მთელი ციკლი ლექსებისა, რომლებიც უშუალოდ ჰიმნოგრაფიულ ტრადიციას „აგორძელებს“. მათი კვლევა შეუძლებელია ძველი ქართული საგალობლების გათვალისწინების გარეშე.

ამ ციკლის ლექსებში შთამბეჭდავადაა წარმოდგენილი ღვთისმშობლის სახე. ღვთისმშობლის ტანჯვასთან ზიარებას აკაკი სულიერი ამბლები ძალად აღიქვამს; ამავე დროს, ქმნის „გიხაროდენის“ განწყობის შემცველ პოეტურ შედეგებს.

განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს აკაკი წერეთლის შემოქმედების შესწავლა ისტორიული სიზუსტის თვალსაზრისით. საქართველოს ისტორიის ამა თუ იმ პერიოდის ასახვისას აკაკი იშვიათ ცოდნას ამჟღავნებს უშუალოდ ისტორიის სფეროდან. ამ მხრივ საინტერესოა „თორნიკე ერისთავის“ ერთ-ერთი პერსონაჟის — ჯოჯიკის იდენტიფიკაცია.

ჯოჯიკი, ერისთავთა-ერისთავის ტიტულით, მოიხსენიება ათონის მთაზე გადანერილ ქართულ ხელნაწერში № 85. ხელნაწერი შექმნილია უშუალოდ თორნიკე ერისთავის გარშემო მყოფ ქართველთა წრეში. მასში დაცულ ანდერძებში ჯოჯიკ ერისთავთა-ერისთავი განსაკუთრებული პატივითა და სიყვარულით მოიხსენიება. ქართული ისტორიოგრაფიისათვის თითქმის უცნობი ეს პიროვნება „თორნიკე ერისთავში“ რამდენჯერმე მოიხსენიება მნიშვნელოვანი ფუნქციით. საინტერესოა ის გარემოება, რომ ეს პიროვნება არ იხსენიება

თვით გიორგი მთაწმიდელის „იოანესა და ეფთჳმეს ცხოვრებაში“, რომელსაც აკაკი წერეთელი ზედმინევენით იცნობს.

LELA KHACHIDZE

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Towards Several Tendencies in Akaki Tsereteli's Legacy

Attitude on Akaki Tsereteli's legacy in the old Georgian literature is only separately investigated. This is complex problem and compiles philological, theological, philosophical and historical issues.

Attitude on Akaki Tsereteli's poetry to the old Georgian Hymnography deserves special attention. From time to time it became evident that Akaki Tsereteli had created the whole cycle of lyrical poems like hymnographical tradition.

In these poems Snt. Virgin's image is impressive indeed. According to Akaki Tsereteli Snt. Mary's aches is considered to be an impulse of spiritual ascension.

With a historical point of view Akaki Tsereteli's legacy deserves special interest. The historical reality is precisely described in the historical poems by Akaki Tsereteli. Historical person – Jojik Eristavi deserves a special interest in this field.

Jojik Eristavi is mentioned only in one old Georgian manuscript (#85) preserved on Mount Athos.

According to the colophons the manuscript was created at the end of the X or in the beginning of the XI century by the persons, who were in touch with **Tornike Eristavi** - the famous Georgian Commander - in-Chief, who had successfully fought for the defense of Byzantine Royal Court and gained the full Victory.

In these colophons **JoJik Eristavi** is mentioned with a honour. This person is almost unfamiliar to Georgian History.

According to these colophons **JoJik Eristavi** was one of the authorities at the same age.

It is remarkable that **JoJik Eristavi** represents one of the personages of the poem "Tornike Eristavi" created by Akaki Tsereteli in the XIX century.

მანია ჯალიაშვილი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ლექსის მოდელირება კულტურის კოდებით აკაკი წერეთლის „აღმართ-აღმართი“

აკაკი წერეთელი ლექსების სტრუქტურის მოდელირებისას იყენებდა კულტურის კოდებს (რელიგიური, ფილოსოფიური, ლიტერატურული და სხვ.), რომელთა დეკოდირებაც საშუალებას გვაძლევს სიღრმისეულად გავიაზროთ ამა თუ იმ ლექსის სათქმელი. ამჯერად ამ პრინციპით წარმოჩენილია აკაკი ლექსი „აღმართ-აღმართი“.

წერილში საღვთისმეტყველო სიბრტყეზე გაანალიზებულია „აღმართ-აღმართის“ მხატვრული სისტემის თავისებურებანი. ავტორის აზრით, პოეტი ამ ლექსით მომავლისკენ კი არა, უფრო წარსულისკენ იყურება, თუმცა, როგორც ალბერ კამიუ იტყოდა, წარსული იმედის მეორე ფორმაა.

წერილში წარმოჩენილია ლექსში გამოყენებული სხვადასხვა კოდის მნიშვნელობანი. ლექსის დასაწყისში ნახსენებ აღმართს ბოლოს დაღმართი შეენაცვლება. ზოგადად, სიმბოლურად შეიძლება ლექსი ცხოვრების ერთგვარ მოდელადაც გავიაზროთ, რადგან ცხოვრება აღმართ-დაღმართების მონაცვლეობაა,

პოეტი პირველივე სტრიქონებიდან მიგვანიშნებს აღმართ-აღმართ სიარულის სიძნელეს. აღმართ-აღმართ სვლა სულიერი სრულყოფილების გზას გულისხმობს. პოეტი ნელა, მაგრამ ჯიუტად მიუყვება აღმართს, სიმბოლურად, ღვთისკენ მიემართება. მთაზე, სიმაღლეზე ასვლა ხომ პარადიგმულად სწორედ ამას გულისხმობს. წერილში პარალელია გავლებული დავითის ფსალმუნებთან და წარმოჩენილია, როგორ გააღრმავა პოეტმა ლექსის სააზროვნო სივრცე ფსალმუნზე მინიშნებით. სერზე შედგომა, ამოსუნთქვა მიანიშნებს სულიერი ზრდის გარკვეულ საფეხურზე. შორს რჩება მინა, ყოფითობა, რომელთანაც დაკავშირებულია ათასგვარი სურვილი, ხორციელი ტანჯვა. სული იშვება.

ანალიზის დროს პარალელი გავლებულია ბერძნულ მითოლოგიასთანაც, კერძოდ, სიზიფეს მითთან. ლექსის ლირიკული გმირი სიზიფესაც ემსგავსება, ლოდს რომ აიტანს მწვერვალზე და წამით შეისვენებს, ჭმუნვას გაიქარვებს, რადგან იცის, ის ლოდი მალე ისევ ქვემოთ დაუგორდება და თავიდან დაიწყება მისი ტანჯვა-წამება, მაგრამ გრძელი, დამძლეული გზა ღირს იმ შევების შესაგრძნობად, რასაც მწვერვალზე ასული განიცდის. ჭმუნვის ალის განელება, აკაკის ლექსის მიხედვით, ხორციელი ყოფის დაძლევა გამოიწვია. პოეტის მზერა მინას მოსწყდა და ზეცისკენ მიიმართა. სიმაღლეზე, ღვთის სიახლოვეს, რა თქმა უნდა, მზის სხივების, მისი მაღლის შეგრძნება უფრო ძლიერია. პოეტი განიცდის სიხარულს, ახალ სიცოცხლეს, რომელიც

ღმერთშია. პოეტს სიკვდილის აღარ ეშინია, რადგან სიკვდილი სხეულთან არის დაკავშირებული. სული კი არ კვდება, ის მარადიულობასთან არის წილნაყარი, რადგან ღვთის ნაწილია. ამ დროს უცნაურ თრთოლას განიცდის პოეტი მთელი არსებით. უცნაური ცეცხლი გიზგიზდება ამ დროს პოეტის გულში, ცეცხლი არა დამწველი, არამედ განმნმენდი და ამამაღლებელი.

ანალიზის დროს პარალელია გავლებული „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებასთანაც“, რათა წარმოჩნდეს ლექსში მოხმობილი ალუზიების მხატვრული ფუნქცია. ავტორი აანალიზებს, თუ რამ გამოიწვია ლირიკული გმირის სულიერი განვითარების „მწვერვალიდან“ კვლავ „მინაზე“ დაცემა, როგორ იყო გადაჯაჭვული ერთმანეთთან სულიერი და მიწიერი ცხოვრების გზები.

MAIA JALIAHVILI

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Verse Modeling by the Cultural Codes Akaki Tsereteli's "Rise-Rise"

Akaki Tsereteli was using codes of the culture (religious, philosophical, literary, etc.) for modeling the structure of poetry. Decoding those symbols allows us to understand depth of this or that verse. This article shows this principle according to Akaki Tsereteli's verse "Rise - Rise". The artistic characteristics of "Rise - Rise" system is analyzed with the theological plane in the article. In our opinion, a poet in this verse looks at the past more than the future, however, as Albert Camus would say, hope is the second form of the past.

The article shows the value of different codes, which is used in this verse. The rise, mentioned in the beginning of the verse, was changing to slope.

In general, we can understand this verse as a kind of symbolic model of life, because the life is changing rise to slope. From the very first lines the poet points out difficulties of rise - rise walking. Rise - Rise walking is interpreted as the going to spiritual perfection. Poet slowly but stubbornly goes on the rise, symbolically, goes to God. The going on the mountain symbolically means coming nearer to divine.

In the letter parallel is drawn with David's psalm (the Bible) and is represented, how poet gave a depth to his poetry in this way. Poet writes in verse, that he stopped at the rise and rested. Poet left the land, ordinary life, suffering, unpleasantnesses, desires, and approached the divine.

The letter describes parallels to Greek mythology as well, especially with Myth of Sisyphus. Lyric hero of poetry is like mythological character Sisyphus. As is known, Sisyphus took the boulder on the peak, but it slide (roll) downhill.

Sisyphus knew in advance that the boulder will slide (roll) downhill. This was his punishment, but still went ahead. On the peak he felt momentary joy, happiness, and then started suffering and torture. According to Akaki's poetry, the sun is a symbol of God. Therefore the poet watches him with great admiration. Poet is added to the spiritual power of grace. He is no longer afraid of death, as if the poet was born to, given a great faith, grace, hope and the power of love. Everything around is beautiful, because poet's watching to everything with spiritual eyes and he loves each animate or inanimate object. The poet feels eternity and he is glad that he is alive and is able to breath, to feel and be delighted by the beauty of the world.

At this time, a fire lightes in the heart of the poet, but this fire is not dangerous, on the contrary, this fire lightes his soul. In that way, the poet achieves the peak of beatitude. In this letter a parallel is also drawn with "Life of Grigol Khandzteli".

Poet uses folk-lore symbols as well to express his feelings artistically. In this poetry philosophical, religious and patriotic questions are knit together.

თამაზ ჯოლოგუა

საქართველო, თბილისი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

მიხეილ ვორონცოვის „კავკასიური პოლიტიკის“ შესახებ

ბრიტანეთში განსწავლულ და ბრიტანულ პოლიტიკურ და დიპლომატიურ გამოცდილებაზე აღზრდილ მიხეილ ვორონცოვს (1782-1856) მტკიცედ სწამდა, რომ კულტურული მრავალფეროვნება წყარო იყო იმპერიის ძლიერებისა და არა — მისი სისუსტის მაჩვენებელი. იგი კავკასიაში ჩამოვიდა რეფორმისტული გეგმით, რომელიც, ერთი მხრივ, ითვალისწინებდა საქართველოს (ზოგადად, კავკასიის) პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ასიმილირებას რუსეთის იმპერიაში, ხოლო მეორე მხრივ, ევროპეიზაციის გზით ქართული კულტურის აღორძინებასა და განვითარებას.

ვორონცოვის ინიციატივითა თუ განმსაზღვრელი მნიშვნელობის მხარდაჭერით თბილისში დაარსდა საჯარო ბიბლიოთეკა, პროფესიული ქართული თეატრი, ჟურნალი „ცისკარი“, კავკასიის მუზეუმი,

„გეოგრაფიული საზოგადოება“ (თავისი პერიოდული გამოცემით) და ა. შ. ვორონცოვი ხაზგასმით გამოხატავდა პატივისცემას ქართული ენის, ქართველი ხალხის ისტორიის, კულტურის, ადათ-წესებისა და ზნე-ჩვეულებების მიმართ, ყოველმხრივ უწყობდა ხელს ქართული სიძველეების შესწავლასა და დაცვა-რესტავრაციას. ვორონცოვი მიიჩნევდა, რომ ქართველი ხალხის ენობრივი და კულტურული თვითმყოფადობა უნდა ქცეულიყო საქართველოს, როგორც ავტონომიური უფლებებით აღჭურვილი პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული ერთეულის, ჩამოყალიბების საფუძვლად („[ვორონცოვი] ამზადებდა ნიდაგს საქართველოს ავტონომიისათვის რუსეთის იმპერიის ფარგლებში“ — ს. კაკაბაძე).

დამოკიდებულება ვორონცოვის „კავკასიური პოლიტიკისადმი“ რუსეთში არ იყო ერთგვაროვანი. მაგალითად, გავლენიანი ფიგურა რუსეთის პოლიტიკურ წრეებში მ. კატკოვი ვორონცოვს მიიჩნევდა არარუსული თვითშეგნების პიროვნებად და კავკასიაში გატარებული კურსის გამო პირდაპირ სდებდა ბრალს სახელმწიფოებრივი ინტერესების ღალატში. ქართველ მწერალთა და მკვლევართა შეფასება ვორონცოვის „კავკასიური პოლიტიკისა“ ან უაღრესად პოზიტიურია (დ. ყიფიანი, ნ. ნიკოლაძე, ა. ფურცელაძე, ა. ჯორჯაძე, შ. ამირეჯიბი და სხვ.), ან — უკიდურესად ნეგატიური (ალ. ორბელიანი, ნ. ავალიშვილი, ვახტ. კოტეტიშვილი, რ. ჩხეიძე, ნ. ვახანია და სხვ.).

ვორონცოვი თვალსაჩინო ფიგურაა აკაკი წერეთლის შემოქმედებაში (ლირიკა, მემუარები, დრამატული პოემა „ვორონცოვი“). აკაკიმ სიცოცხლის ბოლომდე შეინარჩუნა გულწრფელი პატივისცემა ვორონცოვის მიმართ.

ჩვენი აზრით, XIX საუკუნის საქართველოს ისტორიაში ვორონცოვის როლისა და ადგილის შეფასება ვერ იქნება ვერც ცალმხრივად პოზიტიური და ვერც — ცალმხრივად ნეგატიური. საკითხის გარშემო დღემდე არსებული შეხედულებებიდან კი ყველაზე სწორი და საფუძვლიანი ჩანს ვორონცოვის პოლიტიკის ა. წერეთლისეული შეფასება — ვორონცოვი მომავლის საქართველოს განიხილავდა როგორც „პოლიტიკურად გარუსებულს, მაგრამ თავის სარწმუნოებით, ენით და ეროვნულ ელფერით“.

TAMAZ JOLOGUA

Georgia, Tbilisi

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

On the “Caucasian Policy” of Mikhail Vorontsov

Mikhail Vorontsov (1782-1856), educated in Britain on British political and diplomatic experience, believed firmly that cultural diversity was the source of the strength of the empire, and not an indicator of its weakness. He arrived in the Caucasus with a reformist plan, which on the one hand, envisaged political and economic merging of Georgia (the Caucasus, in general) with the Russian Empire, and, on the other one, revival and development of Georgian culture by means of Europeanization.

On Vorontsov’s initiative and significant support, the public library, the Georgian theatre, journal *Tsiskarii*, the Caucasian Museum, the “Geographical Society” (with its periodical), etc. were founded in Tbilisi. Vorontsov markedly showed respect for the Georgian language, history of the Georgian people, their culture, customs, morals and manners, and facilitated in every way possible (sometimes at his own expense) the study protection and restoration of Georgian antiquities. Vorontsov regarded that the linguistic and cultural originality of the Georgian people should have become the foundation for the formation of Georgia as a political-administrative unit enjoying autonomic rights (“[Vorontsov] was paving the way for the autonomy of Georgia within the Russian Empire” – S.Kakabadze).

The attitude towards Vorontsov’s “Caucasian policy” was not uniform in Russia. E.g. M.Katkov, an influential figure in Russian political circles, regarded Vorontsov as a person of non-Russian self-consciousness and due to the political course carried out in the Caucasus directly accused him of betraying the state’s interests. The evaluation of Georgian writers and researchers of Vorontsov’s “Caucasian policy” is either extremely positive (D.Qipiani, N.Nikoladze, A.Purtseladze, A.Jorjadze, Sh.Amirejibi, and others), or exceedingly negative (A.Orbeliani, N.Avalishvili, V.Kotetishvili, R.Chkheidze, N.Vakhania, and others).

Vorontsov is a prominent figure in the work by Akaki Tsereteli (lyric poetry, memoirs, dramatic poem *Vorontsov*). A.Tsereteli retained until the end of his days sincere respect for Vorontsov.

In my view, the evaluation of Vorontsov’s role and place in the history of Georgia of the 19th century cannot be either unequivocally positive or negative. Of the viewpoints existing to date around the question, A.Tsereteli’s evaluation of Vorontsov’s policy seems to be the most correct and well-grounded – Vorontsov viewed future Georgia “as politically russified, but retaining its religion, language and national air”.